

Hur användbar är svensk turiststatistik?

En studie över rese- och gästnattsstatistik 1990-2003

Andreas Holmström, Magnus Johansson och Fredrik Junkka

UTREDNINGSSERIEN

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Förord

Föreliggande rapport analyserar den statistik över resor och gästnätter som kan användas för att analysera turistnäringen i Sverige. Just denna statistik kan sägas utgöra en kärna i den turiststatistik som finns att tillgå. Avsikten är att genom jämförande analyser göra en bedömning av den kvalitet denna statistik håller och för vilken typ av analyser den är lämplig. Rapporten lämnar också förslag till förbättringar av turiststatistiken och skall ses som ett uttryck för ETOURs vilja att bidra till den vidare utvecklingen av svensk turiststatistik.

Arbetet har finansierats genom ett anslag från Turistdelegationen som ansvarar för turiststatistiken i landet. Det är vår förhoppning att rapporten skall kunna vara till nytta för en diskussion om hur turiststatistiken skall kunna förbättras och utvecklas i framtiden. Turistnäringen behöver ett bra kunskapsunderlag för att kunna utvecklas vidare och frigöra den potential den ofta tillskrivs. Statistiken i sig och den analys som görs av denna statistik är centrala delar i ett sådant kunskapsunderlag.

Bo Svensson
Institutschef
ETOUR

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Sammanfattning

Det som utmärker turistnäringen från andra delar av näringslivet är att individers geografiska rörlighet utgör grunden för marknadens funktionssätt. Konsumenten rör sig för att konsumera varor och tjänster till skillnad från andra sektorer där varorna och tjänsterna i stor utsträckning rör sig till konsumenten. En turist är per definition en individ som rör sig utanför sin normala omgivning. Uppgifter om resor och gästnätter blir därmed mycket viktiga för att kunna studera turism. Men vad finns det egentligen för information om resor och gästnätter? Finns det ett tillräckligt bra underlag för att studera turism?

I följande rapport har källor med uppgifter om resor och gästnätter sammanställts och granskats. Dessa källor kan sägas tillhöra två olika kategorier beroende på hur uppgifterna samlas in. Information kan samlas in dels från de producenter som erbjuder denna typ av tjänster och dels från de individer som konsumerat en gästnatt eller en resa. I rapporten studeras endast resor som kan relateras till turism, det vill säga i grova drag utlandsresor, längre inhemska resor samt resor som inkluderar en övernattnings.¹

Huvudsakliga slutsatser

Fördelen med intervju- eller enkätbaserade konsumentundersökningar är att de erbjuder en möjlighet att fråga om uppgifter som är kopplade till en resa, exempelvis olika utlägg, syftet med resan, resenärens familjesituation, ålder och inkomst etc. Nackdelen är att de är kostsamma att genomföra och att det i större utsträckning blir viktigt att beakta den statistiska osäkerhet uppgifterna blir behäftade med. De större undersökningar som finns, Rese- och turistdatabasen (TDB) samt den nationella reseundersökningen (RES), tidigare Riks-RVU, ställer krav på att användaren noga undersöker om uppgifterna håller önskvärd kvalitet. Idag är det endast TDB som fortfarande är aktiv. RES kan endast användas för studier av perioden 1995 till 2001.

Produktionsuppgifterna påverkas av producenternas egna rutiner vid försäljning, olika typer av boknings- och biljettsystem samt hur uppgifterna bearbetas och sammanställs. Denna typ av uppgifter är i regel kvalitetsmässigt bättre, men oftast mindre användbara då de inte går att relatera till de olika individegenskaper som konsumenterna besitter, egenskaper som exemplifierades ovan. När det gäller färd sätt begränsas uppgifterna från producenterna dessutom av att de styrs av *färd sätts* start- och målpunkter, det går inte att från produktionsuppgifterna följa resor från deras ursprungliga startpunkter till deras faktiska slutdestinationer. För vissa färd sätts, exempelvis bil, och för vissa boendeformer, exempelvis boende hos släkt och vänner, går det inte att inhämta information via någon producent utan dessa uppgifter måste införskaffas via olika typer av urvalsundersökningar.

¹ En detaljerad genomgång av begrepp och avgränsningar ges i kapitel 3.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

De stora skillnader som i rapporten påvisas mellan olika källors sätt att beskriva utvecklingen av resor och gästnätter över tiden skapar frågetecken runt kunskaperna om turistnäringens utveckling i stort. I takt med att turistnäringen utvecklas behöver även det statistiska underlaget förbättras. Osäkra uppgifter om turistnäringen kan i förlängningen skapa opåkallade trovärdighetsproblem.

Det kan konstateras att det, med undantag för Inkvarteringsstatistikens redovisning av hotellnätter, överlag finns begränsningar i möjligheterna att använda uppgifter på regional nivå. I synnerhet gäller detta om uppgifterna över resor och gästnätter delas upp i affärs- eller privatresor, kön eller åldersgrupper etc. Det är med andra ord extra svårt att följa turismens utveckling på regional nivå. Med regional nivå avses i första hand län.

För kvantitativa studier av turism kan det vara viktigt att kunna hantera olika aspekter av säsongsvariation. Rapporten visar att möjligheterna att redovisa uppgifter annat än på årsbasis är kraftigt begränsade. Den officiella statistiken över resor går i och för sig att bryta ned på väldigt fin nivå, exempelvis per månad, men avsaknaden av uppgifter om resenärerna begränsar användbarheten. Delar av Inkvarteringsstatistiken är även i detta avseende bättre än övriga källor.

Det finns väldigt lite information om utländska turister i Sverige. Kontinuerliga uppgifter över gästnätter kan fås från Inkvarteringsstatistiken, men det saknas information om hur många resor som ligger till grund för gästnätterna. Det saknas också uppgifter om hur inkommande turister väljer att resa inom Sverige. Det finns uppgifter om utländska turister i IBIS (Inkommande besökare i Sverige), men helårssiffror finns endast för åren 2001 och 2002. Uppgifterna från IBIS blir också väldigt osäkra om de fördelas på olika färd sätt och enskilda boendeformer. TDB har från och med 1996 information om uppskattat antal utländska gästnätter per år hos släkt och vänner i Sverige, men dessa uppgifter baseras på ett mindre urval än övriga uppgifter i TDB.

Vid studier av det totala resandet kan bilresor få stort genomslag eftersom bilen är det vanligaste färdmedlet vid turistresor. Idag är det endast TDB som kan presentera uppgifter om antalet långväga bilresor. Under den period RES pågick, visar emellertid källorna helt olika utvecklingsmönster för antalet långväga resor med bil.

När det gäller inhemsk turism är gästnätter hos släkt och vänner samt nyttjande av egna fritidshus viktiga boendeformer att undersöka. Fritidshus eller lägenheter i andra regioner än hemregionerna innebär en återkommande flytt av konsumtion och investeringar från den ena till den andra regionen. Boende hos släkt och vänner är den vanligaste boendeformer vid resor längre än tio mil enkel väg. Idag är det endast TDB som har uppgifter om dessa boendeformer, men det ställs höga krav på användarna av TDB eftersom uppgifterna blir osäkra vid uppdelningar i finare tidsintervall och på finare regional nivå. Användarna måste även beakta att

Hur användbar är svensk turiststatistik?

utvecklingen av resor och gästnätter på aggregerad nivå i vissa fall divergerar kraftigt från liknande uppgifter i officiella statistikkällor baserade på produktionsuppgifter. Detta gäller även till viss del för RES under den period undersökningen pågick.

Tillvägagångssätt

Den enda källa som uttryckligen avser att mäta turistresor är TDB, men flera andra källor kan användas för att studera långväga resor. En turistresa definieras i rapporten som en resa som är minst tio mil enkel väg. RES tillsammans med Riks-RVU har endast haft som ett delmål att mäta långväga resor, stor kraft lades på att mäta dagsresor i lokal miljö. Både RES och TDB är intervjubaserade undersökningar. I övrigt finns det uppgifter om passagerarvolymen som inhämtas från produktionsidan för olika trafikslag. För flygresor finns även en resvaneundersökning som utförs av Luftfartsverket och som undersöker avresande resenärer från Arlanda.

Den mest använda källan när det gäller gästnätter i kommersiella boendeformer är Inkvarteringsstatistiken. Uppgifternas användbarhet följer av att gästnätter i kommersiella boendeformer i stor utsträckning kan antas vara kopplade till turistresor. Inkvarteringsstatistiken bygger på uppgifter insamlade via producenter av gästnätter, det vill säga hotellanläggningar, stugbyar, vandrarhem etc. TDB innehåller till skillnad från Inkvarteringsstatistiken även uppgifter om gästnätter i icke-kommersiella boendeformer och kan därmed sägas vara den enda heltäckande källan.

Den enda undersökning som har inriktat sig på utländska besökare är IBIS. Denna undersökning innehåller uppgifter om både resor och gästnätter under perioden juli 2000 – juni 2003.

Att källorna har olika insamlingsmetoder, målgrupper och också vissa definitionsskillnader vad gäller resebegrepp och boendeformer gör att de inte är exakt jämförbara, men det har ändå ansetts givande att jämföra hur de olika källorna beskriver utveckling över tiden, i vilken utsträckning de möjliggör regionala studier och om deras uppgifter är tillräckligt tillförlitliga för att hantera säsongsvariation. Under antagandet att olika delar av resandet utvecklas på ett likartat sätt över tiden behöver inte heller skillnaderna mellan källorna få så stort genomslag. Att volymen resor och volymen gästnätter skiljer sig åt är däremot att förvänta. Källorna har också jämförts utifrån möjligheterna att hantera olika typer av resor samt olika egenskaper hos resenärerna. För att få ytterligare stöd i analysen av hur källorna beskriver utvecklingen över tiden görs också jämförelser med konjunkturen.

Rapporten fokuserar på användbarhet och källornas validitet, vilket innebär att det inte görs några försök att beskriva varför en viss variabel utvecklas på ett visst

Hur användbar är svensk turiststatistik?

sätt. Att undersöka vad som förklarar ett visst utvecklingsmönster skulle kräva information om real prisutveckling för olika typer av biljetter, information om väderförhållanden, utvecklingen av bränslekostnader etc. Det görs inte heller någon fullständig analys av respektive källa utan slutsatser har endast dragits utifrån hur källornas uppgifter utvecklas i relation till varandra och hur god precision urvalsundersökningarna kan anses leverera.

Åtgärdsförslag

Det finns två grundläggande möjligheter att förbättra dagens statistiska underlag. Det ena är att komplettera dagens produktionsuppgifter med fler uppgifter om resenärerna och göra det lättare att urskilja långväga resor, det vill säga resor som kan kopplas till turism. Utvecklingen av produktionsuppgifterna styrs dock av producenternas möjligheter att samla in och hantera individdata. Det andra sättet är att satsa ytterligare resurser på att utveckla en större konsumentundersökning. En konsumentundersökning är också det enda alternativet för att samla in uppgifter om långväga bilresor och gästnätter i icke-kommersiella boendeformer. Även uppgifter relaterade till nyttjandet av fritidshus kräver en konsumentundersökning.

Att mäta turisternas konsumtion är en av grundstenarna i att uppskatta turistnäringens omfattning och utveckling ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Enda sättet att uppskatta turisternas konsumtion av livsmedel och övriga varor, olika typer av rekreation samt vissa typer av resor är via en konsumentundersökning. Dessa uppgifter behövs för att göra tillförlitliga beräkningar av turismens effekter på ekonomi och sysselsättning.

Genomgången i rapporten har visat att tillgängliga konsumentundersökningar som RES och TDB inte räcker till för mer detaljerade studier av turistnäringen, det vill säga studier på regional nivå eller studier av allt för fina segment av turistnäringen. Det kan exempelvis vara svårt att annat än på aggregerad nivå studera könsuppdelad statistik, något som efterlyses i 2004 års proposition ”En politik för en långsiktigt konkurrenskraftig svensk turistnäring”². Fortsatta satsningar på turistnäringen måste följas av åtgärder för att säkerställa ett fullgott underlag för bredare kvantitativa studier av både den inhemska och internationella turismens utveckling och funktion. Förutsättningarna för en ny konsumentundersökning, där erfarenheter och information från RES och TDB kan tas till vara, bör utredas. Rapporten har visat att det, förutom att uppskatta kostnaderna för att samla in uppgifter med tillräckligt hög precision, finns ett behov av att hitta en metod som över längre tidsperioder klarar av att mäta det som i första hand är relevant att mäta, det vill säga antalet långväga resor per färdväg och antal gästnätter i olika boendeformer.

² Prop. 2004/05:56, Näringsdepartementet.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Eftersom stora delar av turistsektorn inte kan granskas annat än med uppgifter från en konsumentundersökning bör det skapas förutsättningar för en offentlig finansiering som uteslutande används för en undersökning med fokus på turiststatistik. En offentlig finansiering skapar utrymme för en kontinuerlig vidareutveckling av undersökningen och förhindrar dessutom att särskilda finansiärers särintressen tillåts inverka på upplägg och innehåll. En statligt finansierad undersökning av hög kvalitet sänker också incitamenten för intressenter på regional nivå att utveckla egna undersökningar.

Det är betydligt svårare att hitta några direkta sätt att vidareutveckla produktionsuppgifterna. Detta på grund av att förutsättningarna är förbundna med både teknik och metodutveckling när det gäller olika producenters sätt att boka och sälja biljetter, registrera gäster osv. Generellt skulle användbarheten ur ett turistperspektiv förbättras om det för fler källor än Inkvarteringsstatistiken skulle gå att urskilja olika typer av resenärer. I synnerhet är det önskvärt att kunna skilja på svenska och utländska resenärer samt privata resor och resor i tjänst.

Ur ett nationellt tillväxtperspektiv är till Sverige inkommande turister av särskilt intresse, men tyvärr är uppgifter om utländska turister mycket svåra att införskaffa. I grova drag är det endast uppgifter om gästnätter av utländska besökare som finns att tillgå och dessa täcker bara en del av alla tillgängliga boendeformer. Att undersöka inkommande turister vid olika gränspassager är både kostsamt och svårt. Flyget är det färdssätt som erbjuder bäst förutsättningar för att mäta utländska turister. I första hand gäller detta eftersom samtliga flygpassagerare registreras vid incheckningen, men det är också lättare att göra gränspassageundersökningar av flygresenärer eftersom Arlanda hanterar en mycket stor andel av alla internationella flygningar. För andra färdssätt och särskilt vad gäller bilresor är möjligheterna betydligt mer begränsade. Det kan vara av intresse att undersöka möjligheterna med att göra en mer omfattande gränsundersökning vart annat eller vart tredje år. En tänkbar öppning finns i en samordning av nationellt insamlade uppgifter inom i första hand EU.

Det bör också nämnas att ett ansvar för att vidareutveckla nuvarande statistik inte bör vara kopplat till ett ansvar för att utveckla turistnäringen. Ett dubbelt ansvar riskerar att skapa onödiga målkonflikter. Enligt den senaste statistikreformen³ bör ansvaret vara kopplat till en myndighet som bedriver oberoende forskning och analys av turistnäringen. En sådan aktör har också bättre möjligheter att agera på ett likartat sätt mot alla intressen, både offentliga och privata, som är i behov av en väl fungerande produktion av tillförlitlig turiststatistik.

³ SOU 1994:1

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Innehållsförteckning

Förord.....	1
Sammanfattning	2
Innehållsförteckning	7
1. Inledning	8
2. Källbeskrivningar.....	10
3. Resor och boendestatistik – utbud och användbarhet.....	13
3.1 Resor per färdstätt	13
3.1.1 Flyg	16
3.1.2 Tåg	23
3.1.3 Bil.....	27
3.1.4 Buss.....	32
3.1.5 Färja	35
3.1.6 Övriga färdstätt	38
3.1.7 Sammanfattning resor	39
3.2 Gästnätter per boendeform.....	41
3.2.1 Hotell	42
3.2.2 Stuga	48
3.2.3 Vandrarhem	53
3.2.4 Camping.....	57
3.2.5 Hos släkt och vänner.....	61
3.2.6 Egna fritidshus och lägenheter.....	63
3.2.7 Övriga boendeformer	64
3.2.7 Sammanfattning gästnätter	67
4. Slutsatser och förslag med turismen i fokus	69
Referenser	74
Bilaga 1. Statistisk säkerhet	76
Bilaga 2. Källor.....	87
Bilaga 3. Huvudsakligt färdstätt för TDB.....	103

Hur användbar är svensk turiststatistik?

1. Inledning

Turistnäringen tillmäts en allt viktigare roll för att skapa sysselsättning och tillväxtförutsättningar i olika regioner och för nationen som helhet, men trots detta görs det väldigt få kvantitativa studier över näringsens funktion och utveckling. Till viss del förklaras detta av att det är både svårt och kostsamt att samla in några för turistnäringen centrala variabler, nämligen uppgifter om resor och gästnätter. En utgångspunkt för denna rapport har därför varit att presentera och jämföra de källor som har uppgifter om dessa variabler.

Rapporten vänder sig till alla som är i behov av en övergripande bild av tillgänglig statistik inom ovan beskrivna områden, men också till analytiker, forskare, statistikproducenter samt andra offentliga och privata aktörer som vill bidra till att utveckla användbar statistik för studier av turism. Förhoppningen har varit att med utgångspunkt i olika källors begränsningar kunna presentera ett antal rekommendationer och i relation till tänkbara användningsområden peka på behovet av förbättringar.

Bakgrund

Statistik spelar en i flera avseenden viktig, men ofta ouppmärksam roll, för samhällsutvecklingen. Statistik kan vara en förutsättning för att fatta rationella investeringsbeslut, göra utvärderingar och uppföljningar av redan genomförda satsningar samt helt enkelt beskriva hur delar av samhället ser ut och har utvecklats över tiden. För turistnäringen är det viktigt att det statistiska underlaget utvecklas i takt med att näringen utvecklas.

Valet av att undersöka möjligheterna att studera resor och gästnätter bygger på att dessa variabler kan sägas vara grundläggande för studier av turism. Turister definieras som individer som rör sig utanför sin normala omgivning. Att kunna avgränsa turister som grupp är också avgörande för att få träffsäkra uppgifter över andra variabler som utlägg, turisternas ålder och utbildningsnivåer etc.

När det gäller resor och gästnätter finns det två huvudsakliga sätt att inhämta information, det ena är att vända sig till de producenter som erbjuder denna typ av tjänster och det andra är att fråga de individer som konsumerat en gästnatt eller en resa. De olika sätten att samla in information har gjort att det finns flera statistikkällor med information om resor och gästnätter.

Ett bra statistiskt underlag är avgörande för att skapa trovärdighet för kommande satsningar på turism. Det behövs därför en genomgång av tillgängliga statistikkällor för att kartlägga eventuella brister och identifiera områden där det saknas uppgifter.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Upplägg

Rapporten fokuserar på olika källors användbarhet utifrån tre huvudsakliga utgångspunkter:

1. Hur lämpliga är källorna för att beskriva utveckling över tiden?
2. Går uppgifterna att använda på regional nivå?
3. I vilken utsträckning går uppgifterna över resor och gästnätter att dela upp på andra aspekter av resandet, exempelvis om resan är en affärsresa eller en privatresa?

När det gäller utveckling över tiden görs även jämförelser med konjunkturen och det görs också en genomgång av möjligheterna att studera uppgifterna uppdelade på finare tidsintervall, exempelvis per månad. Med regional nivå avses huvudsakligen län.

Resor studeras uppdelat på färd sätt och gästnätter redovisas per boendeform. Med resor avses långväga resor, i huvudsak resor längre än 10 mil enkel väg.

Disposition

I kapitel 2 görs en kort genomgång av de källor som studeras i rapporten. I kapitel 3 görs en genomgång av olika sätt att mäta resor och gästnätter och uppgifter från olika källor jämförs för olika färd sätt och boendeformer. Kapitel 4 innehåller en diskussion om statistikens användbarhet utifrån turistnäringens behov samt förslag till förbättringar. I bilaga 1 görs en sammanställning av olika osäkerhetsmått för de källor som bygger på urval och i bilaga 2 presenteras de olika källorna mer ingående. Bilaga 3 innehåller en mer detaljerad beskrivning av hur TDBs uppgifter om huvudsakligt färd sätt hanteras i denna rapport.

2. Källbeskrivningar

Den statistik som används i den här rapporten är hämtad från källor med uppgifter om resor inom Sverige eller till utlandet, samt med uppgifter om gästnätter gjorda i Sverige. Ett krav som ställts på källorna är att undersökningen som ligger till grund för dess statistik ska ha pågått kontinuerligt under åtminstone några år av perioden 1990 till 2003. Källor som endast innehåller uppgifter kopplade till mindre geografiska områden i Sverige har lämnats utanför rapporten. I rapporten görs inte heller några försök att kartlägga förekomsten av mindre källor med uppgifter om resor till och från enskilda länder eller ländergrupper. Samtliga källor som använts beskrivs kortfattat nedan och mer ingående i bilaga 2.

Källorna har i detta avsnitt delats upp efter de två huvudsakliga metoderna att inhämta information. Avsnitten har av denna anledning rubricerats produktions- och konsumtionsuppgifter.

Produktionsuppgifter

De produktionsuppgifter som används i rapporten är i första hand hämtade från källor som tillhör Sveriges officiella statistik. Att en källa tillhör Sveriges officiella statistik innebär bland annat att den är statligt grundfinansierad samt underkastad särskilda krav på kvalitet, dokumentation och tillgänglighet. Nedan följer en genomgång av de produktionsuppgifter som används i rapporten.

Källor med uppgifter om resor per färdstätt

För insamling av statistik inom transport- och kommunikationsområdet har Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA) ett övergripande ansvar. SIKAs statistik innehåller bland annat produktionsuppgifter om resenärer med flyg, tåg och färja. Denna statistik tillhör Sveriges officiella statistik. SIKA håller även på med en undersökning om långväga bussresor, men det finns inga uppgifter om antalet resenärer vid långväga bussresor under någon del av perioden 1990 till 2003.

Flyg

Producent för SIKAs uppgifter om flyget är Luftfartsverket (LFV). Rapportering av data görs kontinuerligt från det fakturerings- och statistiksystem som samtliga av Luftfartsverkets flygplatser är knutna till. Från kommunala och privata flygplatser sker inrapportering månadsvis på särskilda blanketter.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Tåg

För tågtrafiken är det Banverket som ansvarar för insamlingen. Uppgiftsinsamlingen sker via frågeformulär som sänds till samtliga trafikutövare, länstrafikhuvudmän och infrastrukturförvaltare verksamma i Sverige. Även företag vars huvudsakliga verksamhet inte är inom sektorn, men som till viss del utför verksamhet för sektorn och där denna verksamhet utgör en märkbar andel av helheten omfattas av uppgiftsinsamlingen. I denna rapport används emellertid endast uppgifter från SJ och anledningen till det är behovet av att kunna avgränsa det långväga resandet, det vill säga resor längre än tio mil enkel väg.

Färja

När det gäller sjöfart ansvarar SCB för produktionen av SIKAs uppgifter. Uppgifterna lämnas in via blanketter eller via elektroniska enkäter. Dessutom lämnar vissa hamnar in uppgifter direkt ur sitt datasystem i ett överenskommet format. Uppgifterna lämnas vanligen per anlop. För färjor och fartyg i linjetrafik lämnas uppgifter aggregerat per månad. Rapportering till SCB sker kvartalsvis. Undersökningens objekt är samtliga fartyg som anlöper svenska hamnar och lastageplatser.

Källor med uppgifter om gästnätter per boendeform

Statistiska centralbyrån (SCB) sammanställer på uppdrag av Turistdelegationen de uppgifter som ligger till grund för Inkvarteringsstatistiken. Denna statistik är en del av Sveriges officiella statistik och innehåller bland annat uppgifter om gästnätter i hotell, stugbyar, vandrarhem, förmedlade privatägda stugor och lägenheter, samt camping.

Hotell, stugbyar och vandrarhem

Statistiska centralbyrån (SCB) ansvarar för insamlingen av uppgifter från boendeformerna hotell och vandrarhem med minst fem rum eller nio bäddar, samt stugbyar med minst fem stugor eller 20 bäddar. Vandrarhem anslutna till Svenska turistföreningen (STF) ingår, oavsett storlek. Endast anläggningar som bedriver yrkesmässig uthyrning ingår.

Förmedlade privata stugor och lägenheter

SCB utför insamlingen av statistik till undersökningen "Förmedlade privata stugor och lägenheter" (SoL). Uppgifterna samlas in från förmedlare som bedriver yrkesmässig förmedling av stugor och/eller lägenheter i Sverige.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Camping

Uppgifter om camping lämnas till SCB via Sveriges Camping- och Stugföretagares Riksorganisation (SCR). Uppgiftslämnare till SCR är landets samtliga auktoriserade campingplatser.

Konsumentuppgifter

Den nationella reseundersökningen

Den nationella reseundersökningen (RES) tillhör Sveriges officiella statistik och utfördes under åren 1999 till 2001 av SCB på uppdrag av SIKÅ. RES var en efterföljare till Riks-RVU som innehåller statistik för åren 1994 till 1998. Båda dessa undersökningar hade som syfte att kartlägga resande och förflyttningar i och utanför trafikmiljö och riktade sig till personer folkbokförda i Sverige inom åldersintervallet 6-84 år. I rapporten studeras i huvudsak perioden 1995 till 2001.

Rese- och turistdatabasen

Insamling av uppgifter till Rese- och turistdatabasen (TDB) utförs av Marknadsfakta Åre AB på uppdrag av Resurs AB. Undersökningen har pågått kontinuerligt sedan 1989 och syftet med undersökningen är att kartlägga turistresor av personer bosatta i Sverige i åldern 0-74 år.

Luftfartsverkets resvaneundersökning

Marknadsavdelningen vid Luftfartsverket Stockholm-Arlanda flygplats har sedan 1997 genomfört en resvaneundersökning (LFV-RVU). Målgruppen är samtliga avresande flygresenärer från Arlanda – såväl inrikes som utrikes. Huvudsyftet med resvaneundersökningen är att få ett beslutsunderlag för att utveckla Arlandas linjenät och identifiera potentialen i nya direktlinjer från Arlanda.

Inkommande besökare i Sverige

Gränsundersökningen ”Inkommande besökare i Sverige” (IBIS) utfördes av SCB under perioden juli 2000 till juni 2003. Syftet med IBIS var att få information om de utländska turister och dagsbesökare som kommer till Sverige.⁴

⁴ Som utländsk turist räknas de som rest i Sverige och har sin hemvist i ett annat land. Den sammanhängande vistelsetiden i Sverige ska vara högst 1 år. Som utländsk turist/utlandsboende räknas personer som bott utanför Sveriges gränser de senaste 12 månaderna.

3. Resor och boendestatistik – utbud och användbarhet

I följande kapitel görs en sammanställning av de uppgifter som finns att tillgå över resor fördelat på färdstätt och gästnätter i olika boendeformer. Uppgifter från olika källor jämförs och skillnaderna i utfall och användbarhet diskuteras. Med användbarhet avses möjligheterna att använda uppgifterna på regional nivå och med tätare tidsintervall, det vill säga per halvår eller per månad. För urvalsundersökningarna innebär detta också en bedömning av den statistiska osäkerheten i uppgifterna.

De jämförelser som görs bygger i stor utsträckning på enkla korrelationsmått, det vill säga mått på hur väl två serier samvarierar. Det korrelationsmått som används i denna rapport rör sig mellan -1 och +1, där -1 står för perfekt negativ och +1 för perfekt positiv korrelation. En korrelationskoefficient nära noll innebär att sambandet mellan serierna är mycket svagt. I detta sammanhang innebär negativ korrelation att värdet på en variabel sjunker då värdet på den jämförande variabeln stiger medan positiv korrelation innebär att båda variablerna stiger och sjunker i takt med varandra.⁵

Den period som studeras, i huvudsak 1990 till 2003, kännetecknas av kraftiga konjunkturella svängningar; särskilt utmärkande är den kraftiga konjunkturedgången i början av 90-talet. På grund av detta och för att få ytterligare ett stöd i jämförelsen mellan de olika statistikällorna kommer utvecklingen av resor och gästnätter också att relateras till utvecklingen av den totala arbetslösheten. Att kontrollera för konjunkturella fluktuationer är vanligt i olika typer av analyser och det kan därför vara av intresse att undersöka om det finns skillnader mellan källorna även i detta avseende.

3.1 Resor per färdstätt

I följande avsnitt redovisas uppgifter om resor med olika färdstätt. Genom att analysera statistik över resande uppdelat på olika färdstätt blottläggs särskilda detaljer gällande varje färdstätt, detaljer som kan inverka på insamling och sammanställning av information. Det är också lättare att bedöma användbarhet och jämförbarhet i de uppgifter som samlas in från trafikoperatörerna när färdstätt redovisas var för sig.

De färdstätt som undersöks är flyg, tåg, bil, buss samt färja och de källor som granskas är TDB, RES (inklusive Riks-RVU) samt produktionsdata för respektive färdstätt. I vissa fall inkluderas även uppgifter från IBIS och Luftfartsverkets resvaneundersökning.

⁵ Korrelationskoefficienten beräknas som: $\rho_{x,y} = \frac{Cov(X,Y)}{\sigma_x \sigma_y}$, där σ_x och σ_y är samplemedelvärden.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Källorna är inte helt jämförbara och en stor förklaring till det är hur de definierar en resa och hur de sedan mäter antalet genomförda resor. Detta inverkar dels på möjligheterna att fördela resorna regionalt och dels på möjligheterna att avgränsa materialet till att endast innefatta långväga resor. Analysens fokus är på långväga resor och grundprincipen är att de ska vara minst tio mil enkel väg. En resa ska också betraktas ur ett individperspektiv, vilket innebär att begreppet resor i denna rapport ska relateras till passagerarvolymen och inte till turer med olika färd sätt.

Den statistik som samlas in från trafikoperatörerna är uteslutande relaterade till de sträckor som en passagerare åker med ett visst färd sätt. Den faktiska sträckan som passageraren åker med färdmedlet kommer att avgöra resans start- och målpunkt och därmed också om resan betraktas som långväga eller inte, för tåget räknas exempelvis avstånden mellan passagerarnas avrese- och ankomststationer. Uppgifterna är ofta beroende av olika biljett- och bokningssystem och i vilken utsträckning trafikoperatörerna samlar in och tillgängliggör denna information. Det går inte att urskilja vilken typ av resenär som åker en viss sträcka och inte heller om det är en privat resa eller en resa i tjänsten. Det är också svårt att avgöra om en resa är en avresa eller en hemresa.

För både RES (inklusive Riks-RVU) och TDB startar och slutar resorna i huvudsak i resenärernas hem.⁶ Denna utgångspunkt innebär att en resa kan inrymma flera olika färdmedel och att hemorten och resans slutpunkt avgör var den ska placeras geografiskt. Båda undersökningarna räknar bort yrkestrafik, men i RES begränsas detta till att endast innefatta de som har till arbete att framföra fordonet i fråga, för exempelvis flyget är det endast piloternas resor som räknas bort, övrig personal ingår. I TDB har även resor förknippade med arbetspendling plockats bort. RES och TDB undersöker dessutom endast svenska resenärer medan uppgifterna från trafikoperatörerna innefattar samtliga resenärer. Det finns dock ytterligare detaljer i respektive undersökning som inverkar på jämförbarheten och därför beskrivs både TDB och RES mer ingående nedan.

I den undersökning som ligger till grund för TDB studeras genomförda övernattningsresor, det vill säga resor som innefattar en övernattningsresa utanför hemmet, samt resor som är minst tio mil enkel väg från den fasta bostadsadressen. För utlandsresor räcker det att resor utan övernattningsresa har gått minst en kilometer in i landet som besöks. Resorna kopplas till det färd sätt som resenären ansett vara det huvudsakliga⁷. I denna rapport görs vissa korrigeringar för att hantera en del uppmärksammade problem med fastställandet av huvudsakligt färdmedel. För samtliga resor där flyg ingått sätts flyg som huvudsakligt färd sätt. Detsamma gäller för tåg som färdmedel förutsatt att flyg inte har ingått. Mer information om detta problem ges i avsnittet om TDB i bilaga 3. Den resa som görs med ett visst färd sätt behöver alltså inte vara lika med eller längre än tio mil för att komma med

⁶ En del resor kan komma att starta och sluta i annan ort än resenärernas hemorter, exempelvis kan kombinerade affärs- och privatresor ges sådana effekter.

⁷ Det finns en del kriterier som ska följas vid specificeringen av vad som är huvudsakligt färdmedel, se bilaga 2 för mer information.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

i TDB, huvudsaken är att resans totala längd är det. Även övernattningsresorna inverkar på jämförelsen eftersom det inte finns något krav på dessa resors längd. Av tabell 3.1 framgår att det framförallt är för färdmedlen buss och bil som detta kan inverka på jämförelsen. Anledningen till att de kortare resorna inte räknas bort är att dessa resor endast kan urskiljas från och med 2002 års undersökning. Att fokusera på det huvudsakliga färdmedlet kan också innebära en viss underskattning av resandet i de fall ett färdmedel som inte är det huvudsakliga har använts för en sträcka på minst tio mil. Framförallt påverkas bilresorna eftersom bilen ofta används för att ta sig till flygplatser, tåg- och busstationer, men även buss- och tågresorna påverkas av detta tillvägagångssätt.

Tabell 3.1. Antal inrikes övernattningsresor och resor kortare än tio mil i förhållande till totala antalet resor för åren 2002 och 2003, procent

	Andel övernattningsresor	Andel resor kortare än 10 mil
Flyg	71,6	0,0
Tåg	69,5	2,6
Bil	51,3	5,6
Buss	58,4	9,5

Källa: TDB

Anm: Resultatet för färjeresor redovisas inte eftersom inrikes färjeresor är så få.

I RES hanteras de långväga resorna något annorlunda. RES samlar in uppgifter om varje etapp av en resa, etapper som kopplas samman till så kallade huvudresor. Varje huvudresa utgår från folkbokföringsadressen, annan permanent bostad eller en fritidsbostad, så kallade huvudresepunkter. En resa mellan två olika huvudresepunkter, exempelvis mellan hemmet och fritidsbostaden, måste vara minst tio mil för att betraktas som långväga. En resa som startar och slutar i samma huvudresepunkt, exempelvis en resa från hemmet till en badplats och tillbaka, betraktas som en långväga rundtur om resan i sin helhet är minst tio mil. Uppgifter om varje etapp av dessa långväga resor utgör underlaget till de siffror som redovisas i denna rapport och precis som för TDB innebär detta att en resa med ett visst färdmedel inte behöver vara tio mil eller längre för att komma med i analysen. Eftersom RES avslutades 2001 underskattas också resorna totalt sett med cirka 3 till 4 procent andra halvåret 2001, detta på grund av att intervjuer som skulle ha genomförts i början av 2002 gällande resor genomförda i slutet på 2001 uteblev.⁸

Genomgången ovan visar att det finns stora skillnader i hur de olika undersökningarna hanterar information om resande och framförallt hur de avgränsar det långväga resandet, men det kan trots detta vara intressant att undersöka hur källornas uppgifter över antalet resor per färd sätt förhåller sig till

⁸ Resor där respondenten inte kunnat ange exakt resdag har i denna rapport fördelats i förhållande till intervjudagen på samma sätt som övriga resor. Det innebär att nivån på resor i denna rapport kan ligga något över de officiella uppgifterna från RES.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

varandra. Som tidigare nämnts undersöks också i vilken utsträckning resorna samvarierar med konjunkturen. Som konjunkturvariabel används total arbetslöshet, det vill säga öppet arbetslösa samt arbetslösa i arbetsmarknadspolitiska program.

3.1.1 Flyg

I kommande avsnitt presenteras de uppgifter som finns att tillgå när det gäller flygresor. De data som finns att tillgå från produktionsledet är Luftfartsverkets statistik över passagerarvolymen från samtliga flygplatser på inrikes flyglinjer.⁹ Luftfartsverkets uppgifter tillhör Sveriges officiella statistik och statistikansvarig myndighet är SIKA. Antal passagerare registreras både som ankommande och avresande, men i kommande avsnitt används uteslutande avresande passagerare. Övriga källor är TDB, RES och till viss del även Luftfartsverkets resvaneundersökning samt IBIS.

Inrikes flygresor

När det gäller inrikes flygresor kan uppgifterna från Luftfartsverket och RES sägas motsvara enkelresor medan TDBs uppgifter motsvarar tur- och returresor. Uppgifterna från TDB har därför fördubblats. Fördubblingen inverkar inte på jämförelsen av utvecklingen över tiden utan endast på volymen resor.¹⁰

I figur 3.1 redovisas uppgifter över passagerare på inrikes flyglinjer från ovan beskrivna undersökningar. Att volymen resor skiljer sig åt är förväntat då undersökningarna mäter resor på olika sätt, men för perioden 1990 till 1997 ligger ändå TDB och Luftfartsverkets uppgifter på en liknande nivå. Enligt Luftfartsverket har det under perioden 1990 till 2003 gjorts i genomsnitt 7,2 miljoner resor per år.

Hur beskriver då källorna utvecklingen av resor med flyg? Det är även i detta avseende svårt att avgöra hur skillnaderna i sättet att mäta resor inverkar på jämförelsen, men när det gäller utvecklingen över tiden är det viktigt att ställa sig frågan om kortare resor utvecklas annorlunda än långväga resor, om resor av utländska personer utvecklas annorlunda än resor av svenskar eller om exempelvis utvecklingen av resor förknippade med arbetspendling kan påverka jämförelsen. Om olika sidor av resandet utvecklas på ett likartat sätt över tiden bör källorna ändå vara jämförbara. När det gäller flygresor är dessutom arbetspendlingen ganska marginell¹¹ och på grund av flygplatsernas lokalisering är i stort sett alla resor längre än tio mil. Utländska resenärer stod, enligt Luftfartsverket

⁹ För detaljer om undersökningen, se exempelvis Luftfart 2003, SIKA.

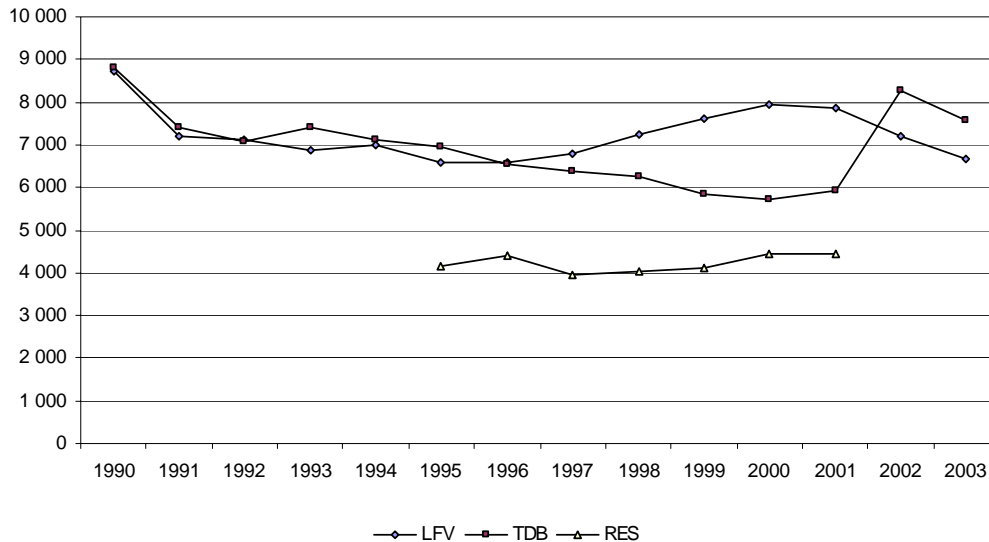
¹⁰ En fördubbling kan innebära en överskattning av antalet flygresor i de fall olika färdmedel har använts på av- och hemresan.

¹¹ Resor förknippade med arbetspendling stod för ca 3 % av samtliga flygresor 2003 enligt TDB.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

resvaneundersökning, för endast cirka sex procent av de inrikes flygresorna år 2003.

Figur 3.1 Antal passagerare på inrikesresor med flyg 1990-2003 (1000-tal)

Källor: SIKA/Luftfartsverket, TDB och RES

Anm: LFVs siffror avser avresande passagerare från samtliga flygplatser. För att göra uppgifterna från TDB jämförbara med LFVs siffror har varje resa där flyg angetts som färd sätt räknats dubbelt

Den källa som utmärker sig mest i jämförelse med de andra är TDB. Mellan 1997 och 2000 ökade resandet enligt både RES och Luftfartsverket, men TDB visar istället en nedgång under denna period. TDB indikerar också en kraftig ökning i antalet resor mellan 2001 och 2002 samtidigt som Luftfartsverkets uppgifter pekar på en nedgång.

Ett sätt att mer formellt påvisa i vilken utsträckning två serier samvarierar är att räkna fram en korrelationskoefficient. I tabell 3.2 redovisas korrelationen mellan källornas serier för de perioder som redovisats ovan, för RES gäller alltså korrelationerna för perioden 1995 till 2001.

Tabell 3.2. Korrelation mellan källornas uppgifter angående inrikes flygresor för perioden 1990-2003 respektive 1995-2001

	LFV	TDB	RES
LFV	1,00	0,11	0,40
TDB		1,00	-0,31
RES			1,00

Det är överlag svag samvariation mellan serierna. Sett över hela perioden 1990 till 2003 är TDBs och Luftfartsverkets uppgifter i stort sett okorrelerade och för perioden 1995 till 2001 är korrelationen mellan RES och Luftfartsverkets serier

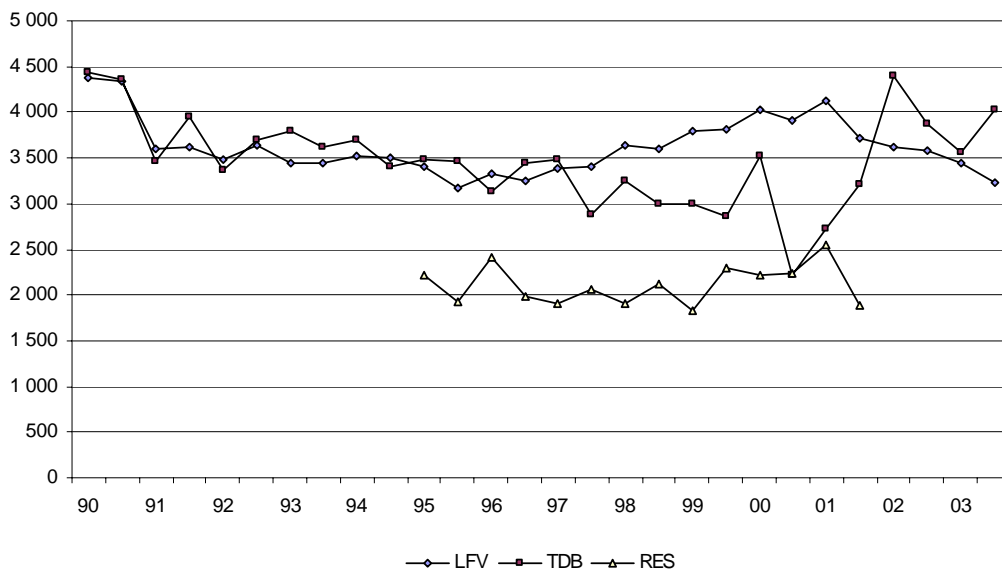
Hur användbar är svensk turiststatistik?

0,40. Som figur 3.1 antyder är uppgifterna från RES och TDB till och med negativt korrelerade. Ett korrelationsmått påverkas dock starkt av den period som studeras. För perioden 1990 till 1997, då uppgifterna från LFV och TDB ligger i nivå med varandra, är korrelationen mellan serierna 0,92. För perioden efter 1997 är däremot korrelationen -0,76. Varför serierna utvecklas så olika är svårt att säga då det inte har gjorts några egentliga förändringar i TDBs urvalsdesign.

Luftfartverkets siffror följer konjunkturen relativt väl, korrelationen med total arbetslöshet är -0,71. Att det är en negativ korrelation är förväntat eftersom den totala arbetslösheten stiger då konjunkturen försämras och vice versa. Motsvarande siffra för TDB är -0,34 och för RES -0,42.

När det gäller möjligheterna att redovisa uppgifter med tätare tidsintervall bör stor försiktighet vidtas vad gäller urvalsundersökningarna. För RES kan det till och med, för enskilda trafikslag, vara svårt att statistiskt säkerställa utvecklingen mellan två på varandra följande år.¹² TDB erbjuder något bättre möjligheter, men för flyg som färd sätt gäller i princip samma sak som för RES.¹³ När det gäller Luftfartsverkets uppgifter går det utan problem att använda dem per månad.

Figur 3.2 Antal passagerare på inrikesresor med flyg 1990-2003, per halvår (1000-tal)

Källor: SIKA/Luftfartsverket, TDB och RES

Anm: LFVs siffror avser avresande passagerare från samtliga flygplatser. För att göra uppgifterna från TDB jämförbara med LFVs siffror har varje resa där flyg angetts som färd sätt räknats dubbelt

I figur 3.2 redovisas antalet resenärer på inrikes flyglinjer per halvår under perioden 1990 till 2003. Noterbart är att uppgifterna från urvalsundersökningarna

¹² Se RES 2001, SIKA

¹³ Se bilaga 1

Hur användbar är svensk turiststatistik?

varierar betydligt mer mellan halvåret än Luftfartsverkets siffror. Uppgifterna från TDB utvecklas väldigt dramatiskt från och med år 2000. Att uppgifterna i de flesta fall är högre första halvåret följer av säsongsvariationer i resandet. Säsongsvariationer är också ett av skälen till att det är fördelaktigt att kunna studera resandet med högre periodicitet. För flyget gäller att resandet sjunker under semestermånaderna till följd av ett minskat antal affärsresenärer.¹⁴ Redovisningen av uppgifter per halvår görs endast för att illustrera hur uppgifterna reagerar då de delas upp i finare tidsintervall. Det vore naturligtvis önskvärt att kunna redovisa uppgifter per månad, men redan uppdelat per halvår blir uppgifterna från RES och TDB mycket osäkra.

När det gäller möjligheten till regionala studier av flygresor är problemet med Luftfartsverkets produktionsdata att den endast redovisar uppgifter över ankommande eller avresande passagerare till olika flygplatser. Möjligheterna att fördela resorna regionalt begränsas därmed inte bara av flygplatsernas lokalisering utan också av att uppgifterna inte går att få uppdelat per flyglinje. Hur resorna fördelar sig mellan olika flygplatser måste därmed uppskattas. Konsumentundersökningarna undersöker däremot resornas faktiska start- respektive slutdestination där flyg varit huvudsakligt färdmedel. Urvalen i urvalsundersökningarna är emellertid så små att uppgifternas kvalitet kan ifrågasättas. För de större länen är uppgifterna i regel bättre, men precisionen kan variera över år och mellan olika län. Ett underlag för kvalitetsbedömningar ges i bilaga 1.

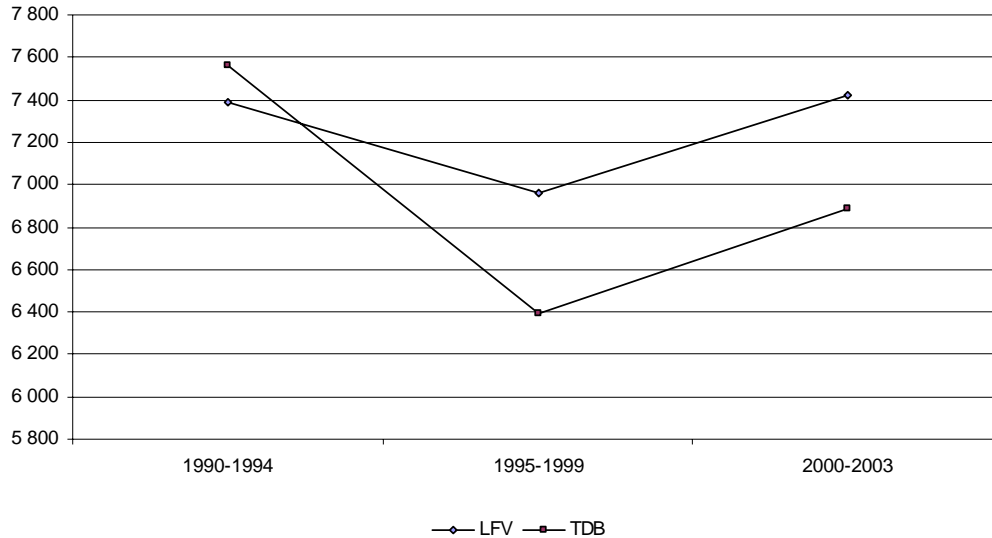
En fördel med konsumentundersökningarna är att de ger mer information om typ av resa. I synnerhet kan det vara av vikt att kunna skilja på privata resor och resor i tjänst. För år 2001 var, enligt RES, 47 procent av de reguljära flygresorna en resa i tjänsten. Motsvarande uppgift från TDB var 51 procent. Osäkerheten ökar emellertid i takt med det antal variabler materialet delas upp i. Ett sätt att hantera detta är att studera uppgifterna som summor eller genomsnitt över längre tidsintervall, men valet av källa kan ändå vara avgörande för de slutsatser som dras angående utvecklingen.

I figur 3.3 visas utvecklingen av det genomsnittliga antalet resenärer mellan tre tidsperioder enligt TDB och Luftfartsverket. Källorna ger samma utveckling mellan period ett och två samt mellan period två och tre, men jämförs period ett och tre indikerar TDB en nedgång medan Luftfartsverkets uppgifter indikerar en knapp uppgång. Båda källorna får ändå sägas påvisa att inrikesflyget utvecklats svagt under perioden 1990 till 2003.

¹⁴ Uppgifterna för säsongsvariation är hämtade från TDB och bygger på det totala resandet per månad för perioden 1990 till 2003. Se även Luftfart 2003, SIKÄ.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Figur 3.3 Genomsnittligt antal passagerare på inrikesresor med flyg för perioderna 1990-1994, 1995-1999 och 2000-2003 (1000-tal)

Källor: SIKA/LFV och TDB

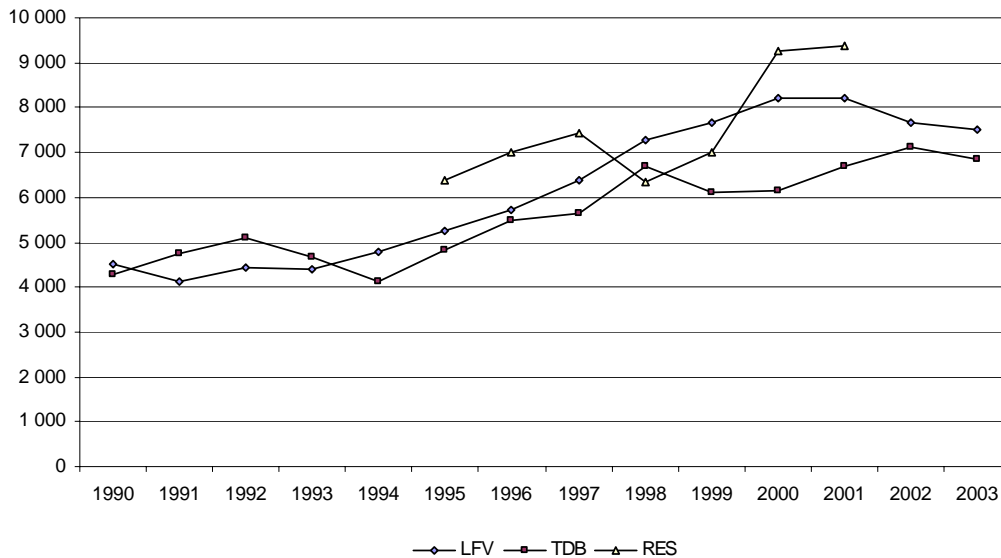
Internationella flygresor

Utrikesresorna redovisas endast som antal utresor från Sverige. Samtliga källor avser både linjefart och charter. Enligt TDB stod charterresorna för cirka 36 procent av utrikesresorna år 2003.

I figur 3.4 redovisas antalet resor till utlandet för perioden 1990 till 2003. Samtliga källor indikerar en stark ökning av antalet avresande passagerare från Sverige. Eftersom TDB och RES endast har uppgifter om svenska resenärer tyder detta på att svenskarna gör allt fler utlandsresor. Luftfartsverkets uppgifter påverkas däremot även av utvecklingen i antalet ankommande passagerare från utlandet. En ökning i antalet ankommande passagerare från utlandet genererar nämligen en direkt ökning av antalet avresande passagerare.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Figur 3.4 Antal passagerare på utrikesresor med flyg 1990-2003 (1000-tal)

Källor: SIKA/Luftfartsverket, TDB och RES

Till skillnad från inrikesresorna ligger nu även RES i nivå med de andra undersökningarna, men med tanke på att utländska resenärer inte ingår i vare sig RES eller TDB kan båda dessa undersökningar sägas redovisa höga siffror i jämförelse med Luftfartsverket. Som tidigare nämnts är det dock svårt att jämföra volymer eftersom undersökningarna är så olika. Nivåerna ska med andra ord, till viss del, skilja sig åt.

Korrelationen mellan Luftfartsverkets uppgifter och konsumentundersökningarna för perioden är 0,90 respektive 0,71 med TDBs uppgifter först, se tabell 3.3. Det är endast ett fåtal år där utvecklingen divergerar i jämförelse med produktionsstatistiken, men det finns undantag. RES redovisar exempelvis en kraftig nedgång mellan 1997 och 1998 som inte stöds av de andra undersökningarna. Ett annat exempel är TDBs redovisade nedgång mellan 1998 och 1999.

Tabell 3.3. Korrelation mellan källornas uppgifter angående utrikes flygresor för perioden 1990-2003 respektive 1995-2001

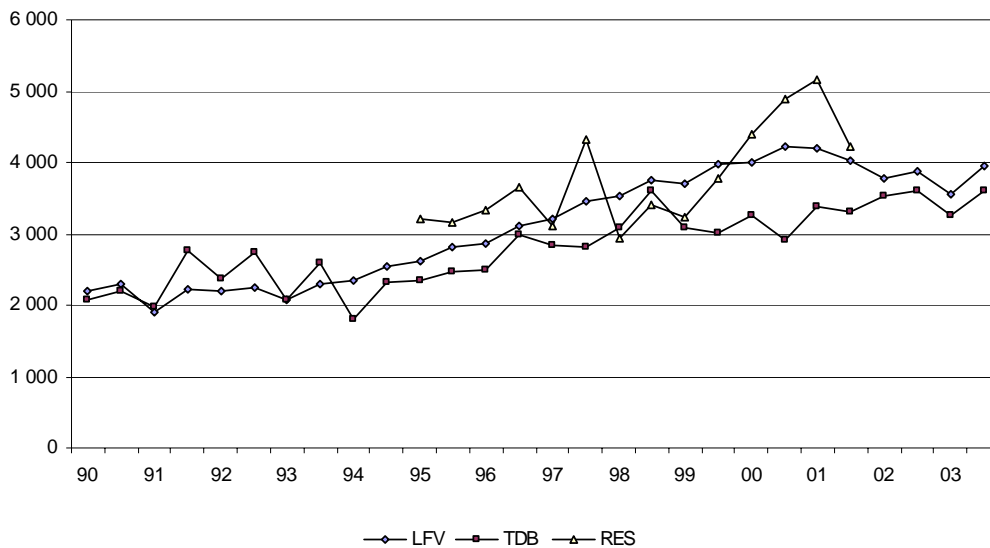
	LFV	TDB	RES
LFV	1,00	0,90	0,71
TDB		1,00	0,46
RES			1,00

Precis som för inrikesresorna finns det för konsumentundersökningarna begränsningar i möjligheterna att studera utrikes flygresor med högre periodicitet. I figur 3.5 redovisas uppgifter per halvår för perioden 1990 till 2003.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Säsongsvariationen är nu annorlunda eftersom semesterresor i juli och augusti höjer siffrorna för andra halvåret.

Figur 3.5 Antal passagerare på utrikesresor med flyg 1990-2003, per halvår (1000-tal)

Källor: SIKA/Luftfartsverket, TDB och RES

Även när det gäller internationella flygningar är det svårt att utifrån Luftfartsverkets uppgifter dra slutsatser om resornas start- och målpunkter. För avgående flyg finns endast uppgifter om första landning efter start och för ankommande flyg finns endast uppgifter om avgång från senaste flygplats innan landning i Sverige. Det går med andra ord inte att följa flygresor som inkluderar mellanlandningar. Urvalsundersökningarna kan däremot bidra med uppgifter om svenska resenärers val av slutdestination vid flygresor till utlandet. Enligt TDB var Spanien, Storbritannien och Grekland de vanligaste resmålen 2003. TDB, RES och Luftfartsverkets resvaneundersökning kan dessutom skilja ut affärs- och privatresor. Undersökningarna ger dock olika resultat då det gäller affärsresorna. Enligt TDB gick de flesta affärsresorna under perioden 1999 – 2001 till Tyskland, Storbritannien och Danmark. Uppgifterna från RES pekar istället ut Storbritannien, Norge och Finland.

När det gäller ankommande passagerare till Sverige är uppgifterna knapphändiga. RES och TDB undersöker endast resor företagna av svenska medborgare och Luftfartsverkets uppgifter gäller enligt ovan endast antal ankommande passagerare från senaste flygplats. Att kunna urskilja utländska resenärer med Sverige som resmål får ur ett användarperspektiv betraktas som mycket viktigt, men i detta avseende finns endast IBIS (Inkommande besökare i Sverige) samt Luftfartsverkets egen resvaneundersökning att tillgå. IBIS finns för perioden juli 2000 till juni 2003 och Luftfartsverkets resvaneundersökning har uppgifter från och med 1997.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Enligt Luftfartsverkets resvaneundersökning för 2002 kom nästan var femte affärsresenär från Finland, men även Norge, England och Danmark stod för andelar på mellan tio och femton procent. Fritidsresenärerna kom framförallt från England, Finland och Norge.

När det gäller IBIS är SCB ovilliga att släppa uppgifter om enskilda färdsätt. För att bibehålla en acceptabel statistisk precision går det inte att bryta ned uppgifterna från IBIS och Luftfartsverkets resvaneundersökning på en allt för fin nivå.

3.1.2 Tåg

För tågresor finns det officiell statistik i form av Banverkets sammanställning av uppgifter från samtliga trafikutövare, länstrafikhuvudmän och infrastrukturförvaltare inom Sverige. För att skapa jämförbarhet med RES och TDB finns det emellertid ett behov av att kunna urskilja resor som är minst tio mil enkel väg och på grund av detta används i följande avsnitt endast uppgifter från SJ. Detta gör att det totala antalet resor underskattas, men till viss del kan det innebära en stabilare tidsserie.¹⁵ Tyvärr har det till denna rapport endast funnits uppgifter från SJ för perioden 1990 till 2002. Uppgifterna från TDB och RES (inkl. Riks-RVU) redovisas däremot för perioderna 1990 till 2003 respektive 1995 till 2001. IBIS kommenteras endast kortfattat under styckena över internationella tågresor.

Inrikes tågresor

För att göra TDB jämförbar med övriga källor har uppgifterna, precis som för flyget, fördubblats.¹⁶ Som tidigare nämnts inverkar detta inte på jämförelsen över tiden utan endast på volymen resor.

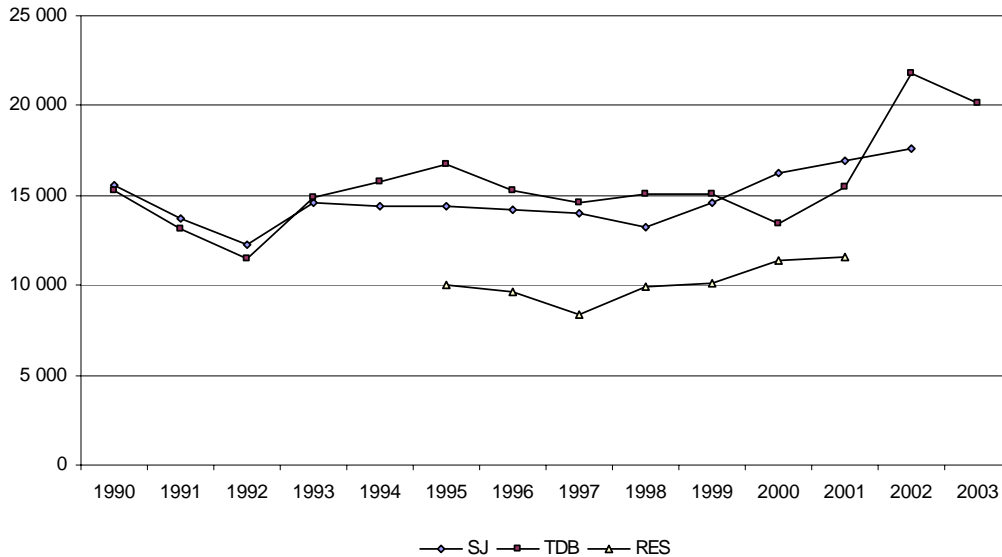
Det görs varje år betydligt fler långväga resor med tåg jämfört med flyg. Enligt SJ har det i genomsnitt gjorts 14,7 miljoner resor per år under perioden 1990 till 2002. Även TDB redovisar uppgifter på denna nivå medan uppgifterna från RES ligger betydligt lägre, se figur 3.6.

¹⁵ En del resor med andra trafikoperatörer bokas via SJs bokningssystem.

¹⁶ Från och med 2002 har TDB-undersökningen utvidgats till att även innefatta uppgifter om övriga färdsätt. En fördubbling kan innebära en viss överskattning av resorna i de fall olika färdmedel har använts på ut- och hemresan.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

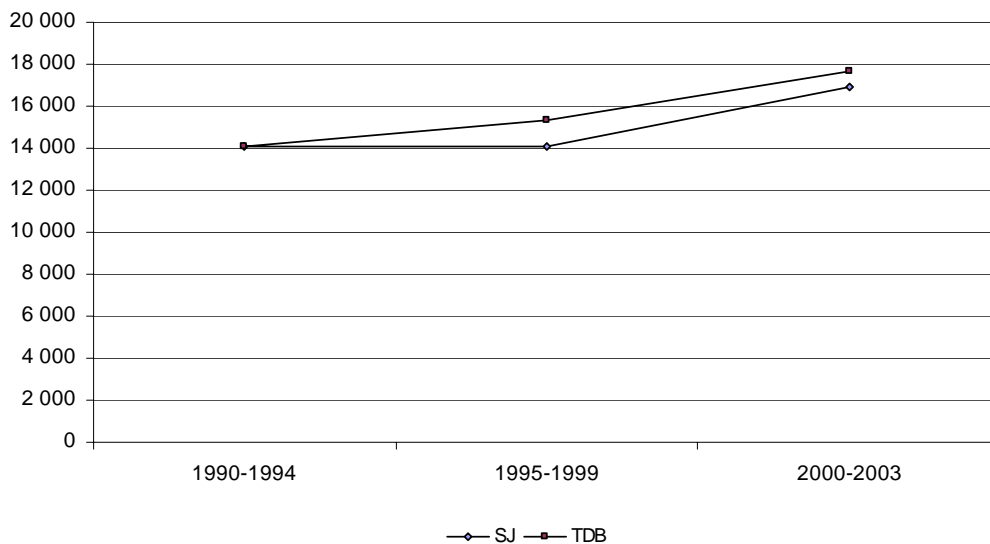
Figur 3.6 Antal passagerare på långväga inrikesresor med tåg 1990-2003 (1000-tal)

Källor: SJ, TDB, RES

Anm: Med långväga resor avses resor som är längre än 10 mil enkel väg.

Figur 3.7 Genomsnittligt antal passagerare på långväga inrikesresor med tåg för perioderna 1990-1994, 1995-1999 och 2000-2003 (1000-tal)

Källor: SJ och TDB

Anm: Uppgifterna för SJ gällande perioden 2000-2003 bygger endast på ett genomsnitt av antalet resor år 2000 till 2002. Med långväga resor avses resor som är längre än 10 mil

Hur har då resorna utvecklats över tiden? Samtliga källor indikerar, för respektive tidsperiod, en ökning av antalet långväga resor med tåg. Utvecklingen blir extra tydlig då det genomsnittliga resandet över tre tidsperioder jämförs i figur 3.7.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Uppgifterna från både RES och TDB är relativt starkt korrelerade med uppgifterna från SJ, se tabell 3.4. Uppgifterna från RES och TDB för perioden 1995 till 2001 är däremot svagt och dessutom negativt korrelerade med varandra.¹⁷ Till skillnad från flyget tycks emellertid uppgifterna från TDB i detta fall vara starkt influerade utav utvecklingen för år 2000. Om år 2000 plockas bort uppvisar TDB en positiv korrelation gentemot övriga källor även för perioden mellan 1995 och 2001.

Tabell 3.4. Korrelation mellan källornas uppgifter angående inrikes tågresor för perioden 1990-2002 respektive 1995-2001

	SJ	TDB	RES
SJ	1,00	0,66	0,81
TDB		1,00	-0,16
RES			1,00

Den serie som följer konjunkturen bäst är den från RES, korrelationen ligger på -0,77 för perioden 1995 till 2001. Uppgifterna från SJ följer inte konjunkturen i lika stor utsträckning, korrelationen ligger på -0,44. Den serie som följer konjunkturen sämst är den från TDB, för perioden 1990 till 2003 är korrelationen -0,13.

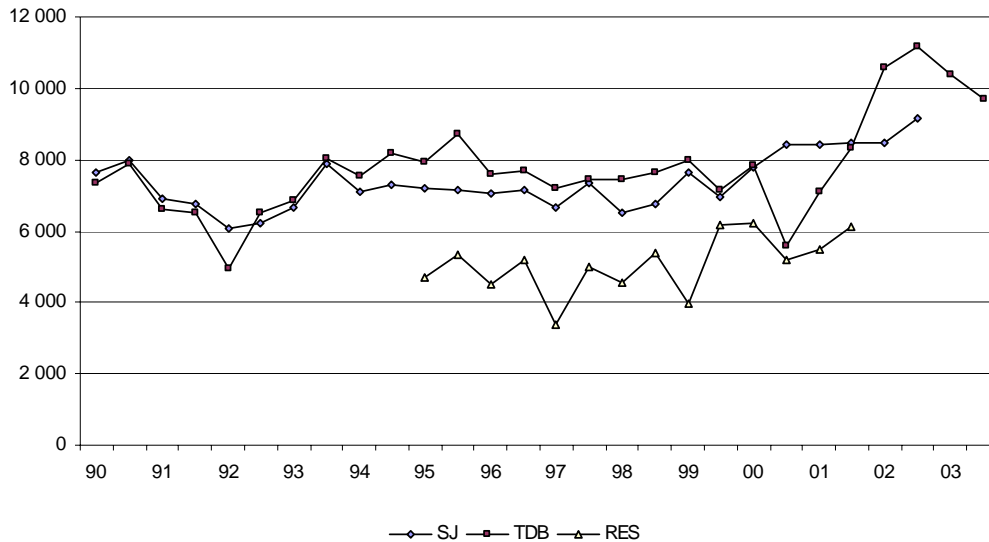
Att redovisa uppgifter med tätare tidsintervall, det vill säga per halvår eller månad, är svårt även för tåget. Uppgifterna från SJ eller den officiella statistiken från SIKÄ går bra att studera per exempelvis månad, men RES bör inte användas annat än på årsbasis. TDB går på grund av sitt större urval i princip att använda per halvår, men sett över halvår blir den dramatiska utvecklingen från och med år 2000 ännu tydligare, vilket gör att uppgifterna under slutet av tidsserien måste tolkas försiktigt. Utvecklingen är dessutom helt i linje med den tidigare beskrivna utvecklingen för flyget. Att en undersökning beskriver utvecklingen för två skilda trafikslag på ett sådant likartat sätt indikerar att undersökningen under perioden kan ha haft någon form av problem med insamlingen eller sammanställningen av data och att detta problem inverkar på utvecklingen istället för det faktiska resandet. Vad gäller säsongvariation uppvisar även tåget en nedgång i resandet under sommaren, men nedgången är inte lika markant som för flyget.¹⁸ Tågresandet är som lägst under juni, vilket gör att första halvåret ofta uppvisar färre resor än andra halvåret.

¹⁷ För perioden 1995 till 2001 är korrelationen mellan TDBs och SJs uppgifter -0,28.

¹⁸ Underlaget till säsongvariationen är hämtat från TDB och bygger på det totala resandet per månad för perioden 1990 till 2003.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Figur 3.8 Antal passagerare på långväga inrikesresor med tåg 1990-2003, per halvår (1000-tal)

Källor: SJ, TDB och RES

Möjligheterna till regionala data är begränsade även för tågresor. Precis som för flyget är det svårt att utifrån produktionsuppgifterna fastställa resornas faktiska start- och målpunkt, men eftersom tågtrafiken är mer regionaliserad än flygtrafiken blir träffsäkerheten något bättre.¹⁹ För urvalsundersökningarna gäller det att noga granska möjligheterna att studera uppgifterna på länsnivå. Uppgifterna kan vara bättre för vissa län, men det är överlag dålig precision i skattningarna. Mer information om möjligheterna till regionala nedbrytningar ges i bilaga 1.

Internationella tågresor

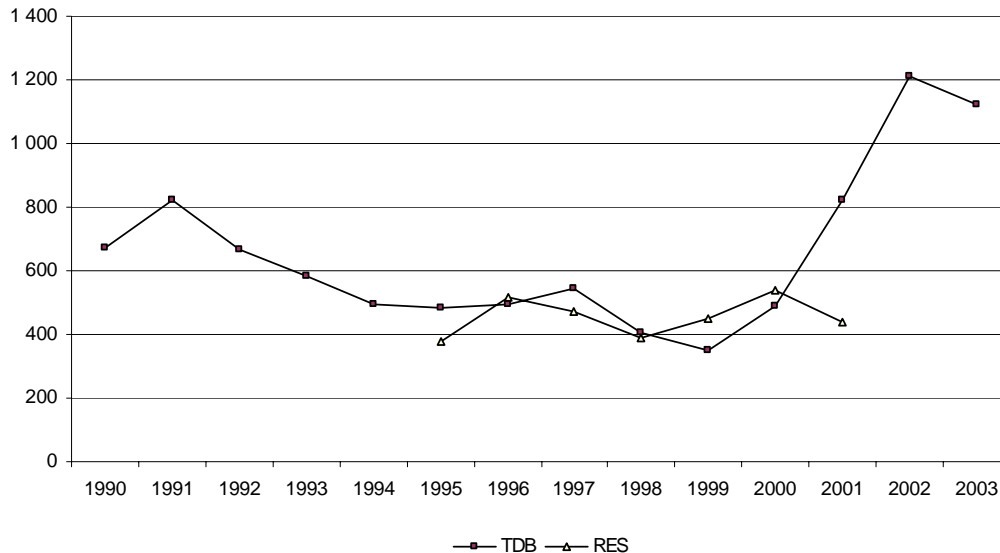
Det finns väldigt lite information om internationella tågresor. Enligt SJ är det svårt att utifrån bokningssystemet urskilja utlandsresorna från övriga resor. På grund av att det görs så få utlandsresor med tåg som huvudsakligt färdmedel blir dessutom uppgifterna i urvalsundersökningarna relativt osäkra. Utvecklingen över tiden redovisas i figur 3.9, men de årliga förändringarna behöver inte vara statistiskt säkerställda. Bortsett från den kraftiga uppgången i TDBs uppgifter under inledningen av 2000-talet²⁰ verkar det ha gjorts någonstans mellan 400 000 och 600 000 resor per år.

¹⁹ Träffsäkerheten skiljer sig åt mellan regioner, särskilt i delar av Norrland kan det vara långt mellan stationerna. Det är också svårt att urskilja resor av utländska resenärer vilket kan inverka på uppgifterna för regioner med tågförbindelse till annat land.

²⁰ Mellan 1999 och 2001 ökade resorna med tåg till utlandet med 247 procent enligt TDB .

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Figur 3.9 Antal passagerare på långväga utrikesresor med tåg 1990-2003 (1000-tal)

Källor: TDB och RES

Den enda källan med information om inkommande besökare med tåg är IBIS. Tåg är dock ett så begränsat färdmedel då det gäller inkommande besökare att tåget inte särredovisas utan endast utgör en del av gruppen övriga färdmedel. Enligt 2002 års undersökning hade mindre än 6,5 procent av besökarna valt tåg som färdmedel. För tågresor påverkas dessutom uppgifterna från IBIS av att gränspassagerarna med tåg till och från Norge inte ingår. En anledning till att det är så få internationella tågresor följer naturligtvis av de begränsade geografiska punkter varvid en gräns kan passeras med tåg.²¹ Denna begränsning inverkar också naturligt på vilka länder svenska resenärer besöker med tåg. För perioden 1995 till 1999 gick hela 54 procent av de utrikes tågresorna till Danmark. För perioden 2001 till 2003, det vill säga efter färdigställandet av Öresundsbron, ökade andelen till 69 procent. Båda uppgifterna är hämtade från TDB.

3.1.3 Bil

Det enda sättet att studera det långväga resandet med bil är att genomföra olika typer av intervju- eller enkätbaserade undersökningar. Det är med andra ord endast RES och TDB som kan förmedla uppgifter om bilresor. Vägverket gör mätningar av trafikvolymerna på vissa vägsträckor, men det går inte att från Vägverkets uppgifter avgöra var en resa startar eller slutar. Eftersom en bil förutom föraren också kan inrymma passagerare går det inte heller att avgöra hur många resor på individnivå en viss trafikvolym genererar.

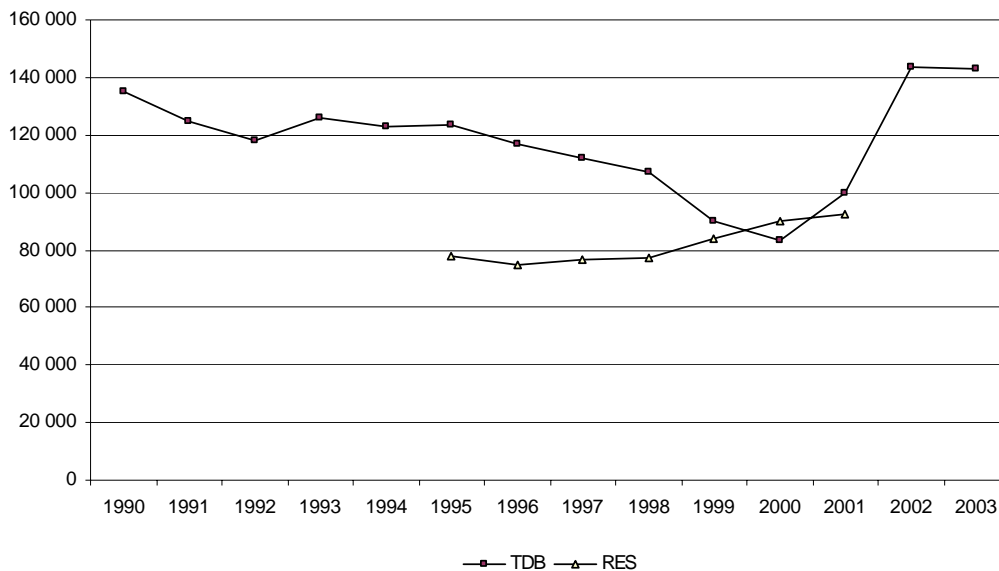
²¹ De banor som anknyter till annat land är Haparandabanan, Malmbanan, Mittbanan, Värmlandsbanan, Norge-/Vänernbanan och Öresundsbanan.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Inrikes bilresor

Att bilresorna är svåra att mäta är olyckligt då bil är det vanligaste färdmedlet vid inrikes långväga resor. Enligt RES stod bilen för cirka 71 procent av de långväga resorna år 2001. I figur 3.10 redovisas uppgifter om uppskattat antal långväga enkelresor med bil enligt RES och TDB²² och sett över hela perioden 1990 till 2003 gjordes det, enligt TDB, i genomsnitt 117,5 miljoner långväga enkelresor per år.²³ RES redovisar, precis som för flyg och tåg, ett lägre antal resor. För perioden 1995 till 2001 gjordes enligt RES i genomsnitt 81,8 miljoner långväga bilresor per år.

Figur 3.10 Antal resenärer på långväga inrikesresor med bil 1990-2003 (1000-tal)

Källor: RES och TDB

Källorna beskriver utvecklingen av långväga bilresor på helt olika sätt. Enligt TDB sjönk antalet bilresor kraftigt under andra hälften av 90-talet medan RES påvisar en svag men stadig ökning under samma period. Serierna är också relativt starkt negativt korrelerade med varandra, under den period det finns uppgifter från Riks-RVU och RES är korrelationen med TDB-uppgifterna -0,76. Utvecklingen av TDBs uppgifter under slutet av perioden känns igen från tidigare jämförelser över resor med flyg och tåg.

Uppgifterna från RES följer konjunkturen relativt väl. Korrelationen mellan uppgifterna från RES och utvecklingen av den totala arbetslösheten för perioden 1995 till 2001 är -0,91. TDBs uppgifter följer däremot inte konjunkturen särskilt väl. För perioden 1990 till 2003 var korrelationen med den totala arbetslösheten -0,12 och för samma period som RES, det vill säga 1995 till 2001, var

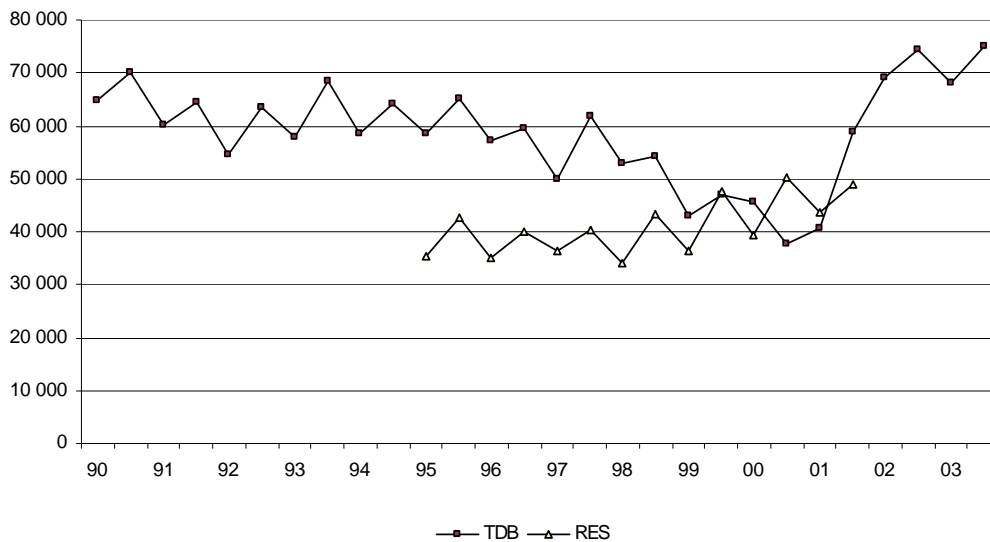
²² Precis som tidigare är resorna från TDB fördubblade för att motsvara enkelresor.

²³ Liksom för flyg och tåg har uppgifterna från TDB fördubblats för att motsvara enkelresor.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

korrelationen 0,86. En positiv korrelationskoefficient indikerar att resorna ökar då konjunkturen försämras och vice versa. För bilresorna är det emellertid möjligt att jämföra utvecklingen av volymen resor med den reala prisutvecklingen på bensin²⁴ och i detta fall redovisar TDB en förväntad utvecklingskurva. I takt med att drivmedelskostnaden gått upp har resorna, med undantag för åren 2002 och 2003, minskat enligt TDB. Korrelationen mellan TDBs uppgifter och den reala prisutvecklingen för perioden 1990 till 2001 är -0,75. För hela perioden är korrelationen -0,35. Eftersom uppgifterna från RES och TDB är negativt korrelerade följer att RES under perioden 1995 till 2001 redovisar ett ökat antal resor trots att bensinpriset har ökat.

Figur 3.11 Antal resenärer på långväga inrikesresor med bil 1990-2003, per halvår (1000-tal)

Källor: TDB och RES

Den höga volymen bilresor gör att precisionen i skattningarna blir bättre, se bilaga 1. Det finns med andra ord bättre möjligheter att studera utvecklingen med tätare tidsintervall. I figur 3.11 redovisas långväga enkelresor med bil per halvår för perioden 1990 till 2003. När det gäller bilresor är det med få undantag fler resor det andra halvåret jämfört med det första. Skillnaden följer av att bilresandet ökar under semesteråren och är som störst under juli och augusti.²⁵ Utvecklingen av TDBs uppgifter i början av 2000-talet känns igen från tidigare avsnitt.

Möjligheterna att studera resandet ur ett regionalt perspektiv är bättre än för andra färdmedel, men det är fortfarande viktigt att göra en kvalitetsbedömning av

²⁴ Uppgifterna är hämtade från Svenska petroleum institutet och priset avser blyfri 95-oktaning bensin.

²⁵ Uppgifterna för säsongsvariation är hämtade från TDB och bygger på det totala resandet per månad för perioden 1990 till 2003.

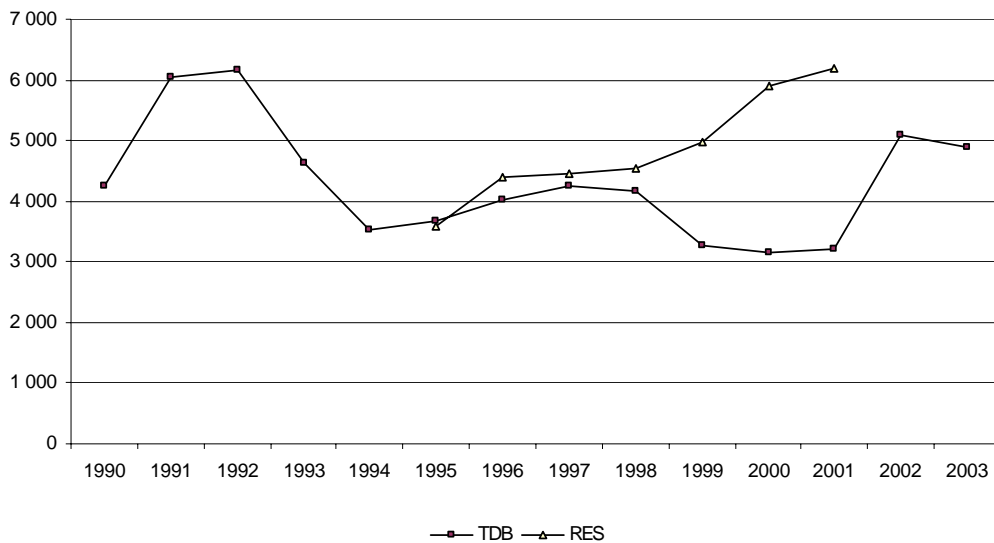
Hur användbar är svensk turiststatistik?

uppgifterna, se bilaga 1. För att studera materialet mer ingående, och eventuellt uppdelat på fler variabler, kan det vara nödvändigt att undersöka längre tidsperioder i sin helhet.

Internationella bilresor

Både RES och TDB indikerar stora svängningar i antalet utlandsresor med bil. Enligt RES ökade bilresorna till utlandet med drygt 70 procent mellan 1995 och 2001. TDB redovisar däremot en nedgång i antalet bilresor från som mest drygt sex miljoner 1991 och 1992 till endast drygt tre miljoner 1999, 2000 och 2001. Enligt TDB ökade också utlandsresorna med bil mycket kraftigt mellan år 2001 och 2002. RES och TDB redovisar en liknande utveckling mellan 1995 och 1998, men visar helt skilda utvecklingsmönster mellan 1998 och 2001. Även om uppgifterna ska tolkas försiktigt är de, i förhållande till andra färdssätt, relativt bra.

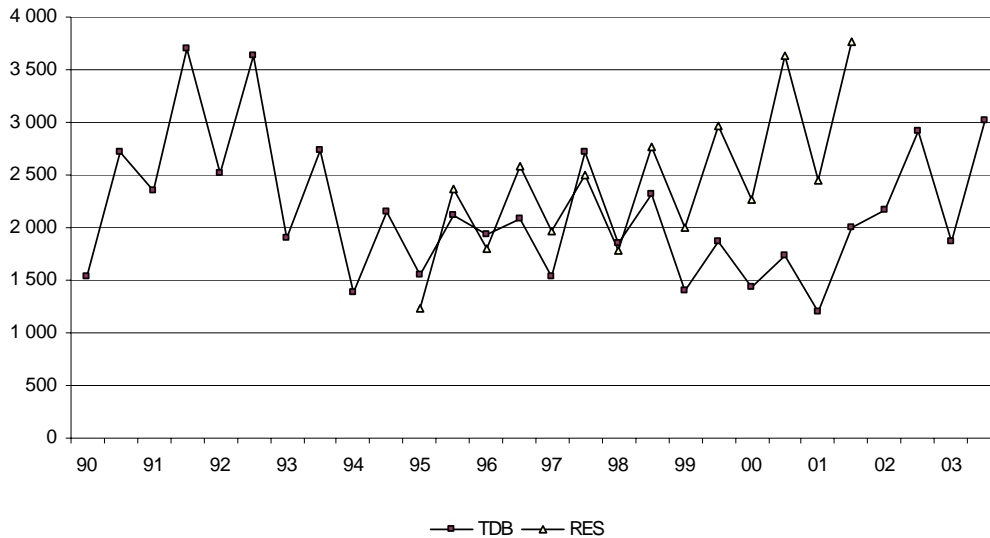
Figur 3.12 Antal resenärer på långväga utrikesresor med bil 1990-2003 (1000-tal)

Källor: TDB och RES

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Figur 3.13 Antal resenärer på långväga utrikesresor med bil 1990-2003, per halvår (1000-tal)

Källor: TDB och RES

Skillnaden mellan första och andra halvåret blir ännu tydligare för utlandsresorna än för inrikesresorna. För TDB var skillnaden som störst 1997 då det gjordes knappt 80 procent fler resor det andra halvåret jämfört med det första. För RES var skillnaden som störst 1995 då resorna ökade med drygt 90 procent det andra halvåret. Anledningen till de stora skillnaderna när det gäller utlandsresor är att utlandsresor med bil i väldigt stor utsträckning företas av privatpersoner. Den höga andelen privata resor gör att semesteråren juli och augusti inverkar särskilt kraftigt på det totala resandet. Enligt RES stod fritidsresandet för 72 procent av det totala antalet utlandsresor med bil år 2001.

Tabell 3.5. Resmålsland med högst andel av utlandsresor med bil för perioden 1990 till 2003

Danmark	42,6
Norge	19,4
Finland	11,2
Tyskland	10,3

Källa: TDB

Av det totala antalet bilresor till utlandet under perioden 1990 till 2003 gick, enligt TDB, cirka 40 procent till Danmark. En stor del av bilresorna gick även till Norge, Finland och Tyskland. Totalt sett gick knappt 84 procent av resorna till något av dessa länder. När det gäller utlandsresor med bil får skillnaderna i metod mellan RES och TDB större genomslag än för andra färdstätt. RES exkluderar resor över nationsgränser som är kortare än tio mil, medan det för TDB räcker

Hur användbar är svensk turiststatistik?

med att en resa har gått minst en kilometer in i annat land. TDB bör därmed fånga upp fler kortare bilresor från regioner som gränsar till annat land.

IBIS är enda källan som kan särredovisa utländska besökare i Sverige som valt bil som färdmedel, men som tidigare nämnts blir uppgifter för enskilda färdmedel mycket osäkra. En ytterligare komplikation är att IBIS exkluderar en del av gränspassagera mot Norge, vilket särskilt inverkar på bilresorna.

3.1.4 Buss

För närvarande finns det ingen officiell statistik över antal resenärer på inrikes busslinjer i Sverige. Den statistik som finns att tillgå är antalet bussar i trafik. Flertalet av dessa bussar trafikerar emellertid kortare linjer inom olika stadsmiljöer och kan därmed inte användas som en indikator på det långväga resandet. De enda källorna som finns att tillgå är därmed, precis som för biltrafiken, TDB och RES.

Inrikes bussresor

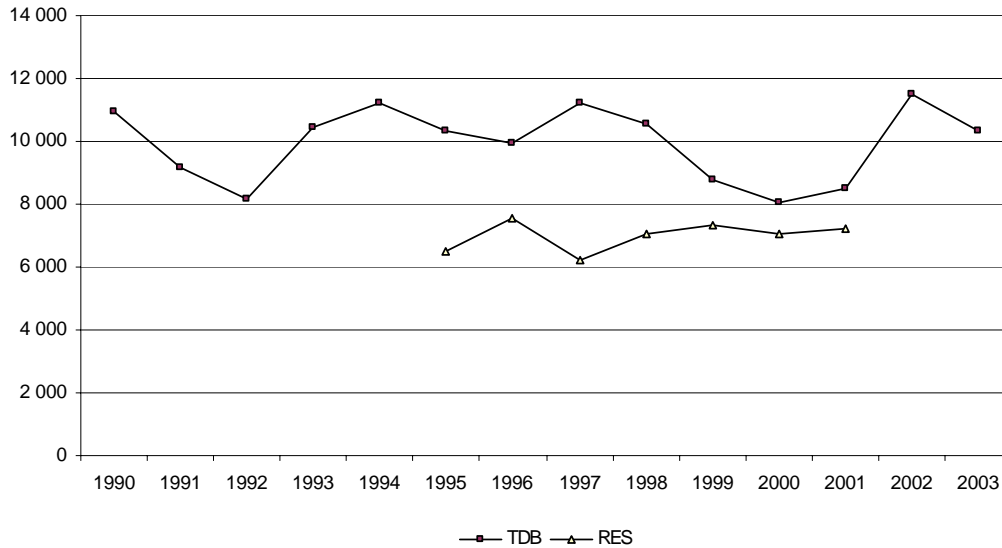
Enligt TDB har det under perioden 1990 till 2003 gjorts i genomsnitt 9,9 miljoner långväga enkelresor per år med buss som färdmedel. RES redovisar mellan 6 och 8 miljoner resor per år under perioden 1995 till 2001, se figur 3.14. Bussresorna ligger därmed i nivå strax över flygets siffror. Hur stor del av bussresenärerna på långväga resor inom Sverige som är av utländsk härkomst är svårt att säga. IBIS lämnar uppgifter om utländska resenärer inom Sverige, men det finns inga begränsningar för hur långa resorna ska vara för att registreras. En del av resorna sker förmodligen också med utländska bussbolag. Överlag bör uppgifter om enskilda färdmedel i IBIS tolkas med stor försiktighet, se bilaga 1.

För perioden 1995 till 2001 är serierna relativt starkt negativt korrelerade med en korrelationskoefficient på -0,61. Att serierna i hög grad utvecklats i motsatt riktning till varandra framgår också av figur 3.14.

Ingen av serierna samvarierar i någon större utsträckning med arbetslösheten. Korrelationen mellan TDBs uppgifter och den totala arbetslösheten för perioden 1990 till 2003 är 0,22. För perioden 1995 till 2001 är motsvarande uppgift för RES -0,38. Att TDBs uppgifter är positivt korrelerade med konjunkturen förklaras till stor del av utvecklingen under perioden 1995 till 2001, under denna period var korrelationen med den totala arbetslösheten 0,79.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

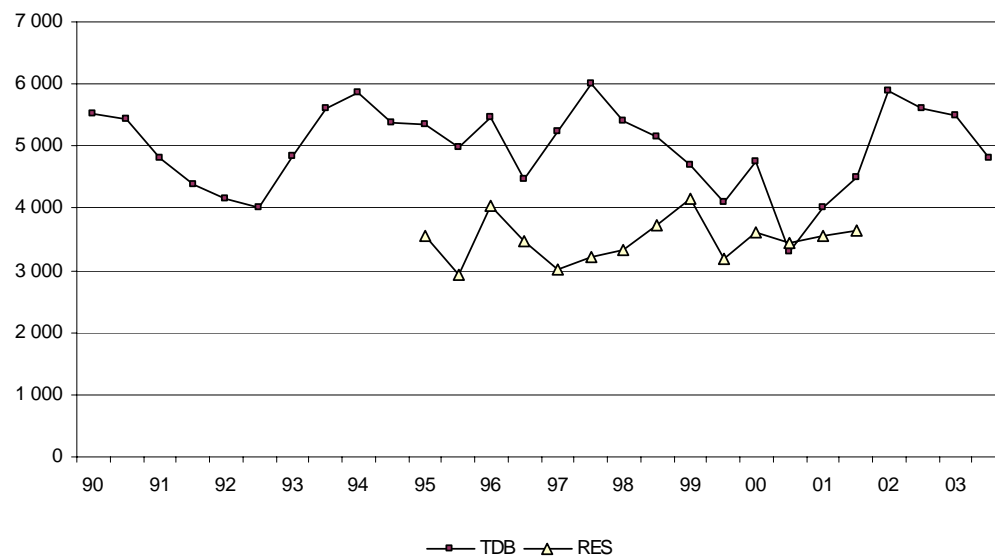
Figur 3.14 Antal passagerare på långväga inrikesresor med buss 1990-2003 (1000-tal)

Källor: TDB och RES

När det gäller möjligheterna att redovisa uppgifter per halvår går bussresorna att använda ungefär på samma sätt som tågresorna, se bilaga 1. På grund av det större urvalet ger TDB en bättre precision än RES, men uppgifterna ska ändå användas med försiktighet.

Figur 3.15 Antal passagerare på långväga inrikesresor med buss 1990-2003, per halvår (1000-tal)

Källor: RES och TDB

Hur användbar är svensk turiststatistik?

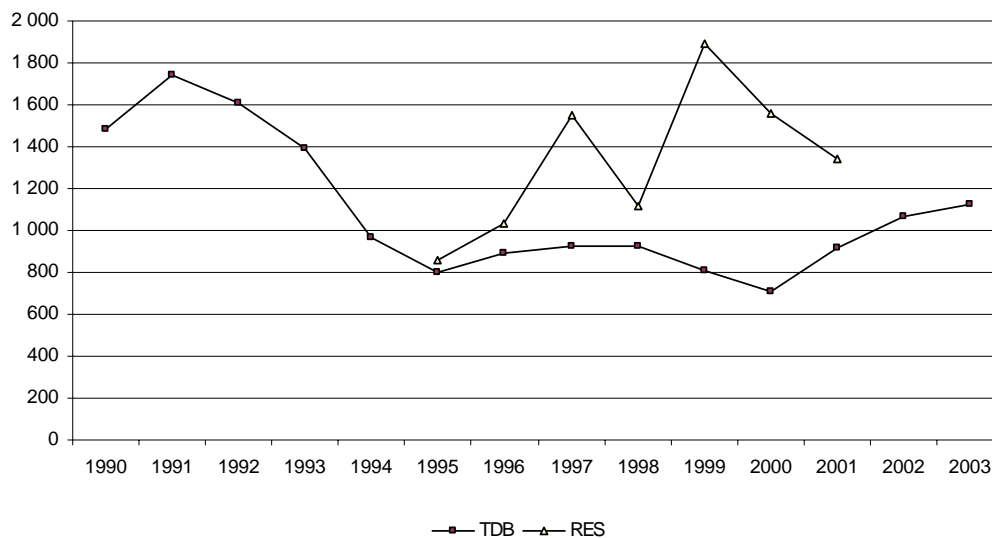
Det finns inget mönster i skillnaderna mellan första och andra halvåret för bussresor. Det som utmärker bussresandet är att resor med abonnerad buss ökar kraftigt i maj och sjunker en del i juli.²⁶ En av orsakerna till detta är att antalet skolresor ökar kraftigt i maj månad. Även personer över 60 år bidrar till den starka uppgången av bussresor i maj.²⁷

Avsaknaden av produktionsdata gör att regionala studier av bussresor är beroende av urvalsundersökningarna, men för bussresor gäller det, precis som för flyg och tåg, att undersöka om de regionala uppgifter som efterfrågas motsvarar den kvalitet som önskas.

Internationella bussresor

Både TDB och RES redovisar kraftiga variationer i antalet utlandsresor med buss. Enligt TDB mer än halverades antalet utlandsresor med buss mellan 1991 och 1995, vilket kan vara en följd av konjunkturedgången i början av 90-talet. Uppgifterna från RES fluktuerar kraftigt mellan 1996 och 1999. Uppgifterna från båda källorna får dock betraktas som osäkra även på årsbasis.

Figur 3.16 Antal passagerare på långväga utrikesresor med buss 1990-2003 (1000-tal)

Källa: TDB

Sett över hela perioden 1990 till 2003 gick flest utlandsresor med buss till Danmark. Både Tyskland och Finland har en större andel av resorna än Norge.

²⁶ Uppgifterna för säsongsvariation är hämtade från TDB och bygger på det totala resandet per månad för perioden 1990 till 2003.

²⁷ Uppgifterna som ligger till grund för detta påstående är hämtade från TDB för perioden 1990 till 2003.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Resorna till Finland och Tyskland inkluderar också nästan uteslutande en färjetransport. Totalt gick drygt 70 procent av resorna till dessa fyra länder.

Tabell 3.6. Resmålsland med högst andel av utlandsresor med buss för perioden 1990 till 2003

Danmark	29,9
Tyskland	18,2
Finland	12,4
Norge	9,6

Källa: TDB

Det finns mycket knapphändiga uppgifter om utländska resenärer som anlant till Sverige med buss som huvudsakligt färdmedel. IBIS klarar inte att särredovisa buss som färdmedel och dessutom saknas, precis som för bilresorna, uppgifter om gränspassager mot Norge norr om Värmland.

3.1.5 Färja

Färjor är ett till viss del udda färdmedel när det gäller långväga personresor. Färja kan ofta ingå som ett sekundärt färdmedel under resor där exempelvis bil eller buss är det huvudsakliga färdmedlet. För att en färjeresor ska antas som huvudsakligt färdmedel i TDB måste därför intervjupersonen uteslutande ha företagit en färjeresor. Resor med de flesta andra färdmedel kan med andra ord inkludera en färjeresor.²⁸ En del av resorna med färja görs också som rundresor där resenären i princip inte lämnar färjan vid resmålet. Syftet med resan kan med andra ord vara att åka färja och inte att besöka något resmål.

SIKA har ett officiellt statistikansvar även inom sjöfarten och samlar via SCB in uppgifter om passagerare på inrikes och utrikes färjelinjer. Till skillnad från TDB bygger uppgifterna på samtliga resenärer oavsett nationalitet.²⁹

Enligt tidigare tillvägagångssätt har uppgifterna från TDB multiplicerats med två för att motsvara totala antalet enkelresor; förfarandet gäller endast för inrikesresorna.

RES särredovisar inte färja som färdmedel utan färjeresorna ingår i gruppen sjöfart. Uppgifterna från RES lämnas därför utanför jämförelsen i detta avsnitt.

²⁸ TDB samlar in uppgifter om färja som sekundärt färdmedel från och med år 2002 för inrikes resor och 1991 för utrikes resor.

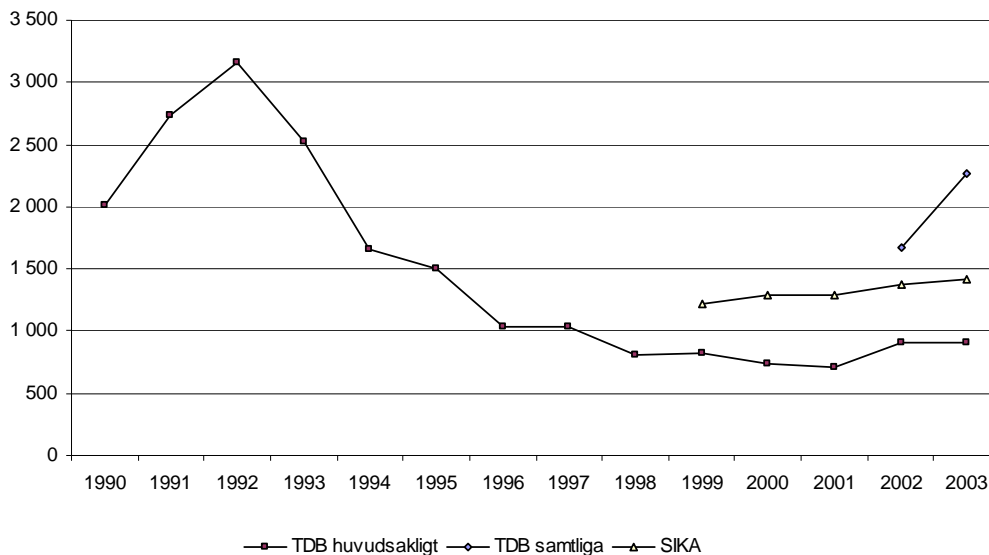
²⁹ Det går även att få uppgifter från ShipPax Information, ett bolag som samlar in data från de flesta rederierna med internationell trafik. För Sverige samlas även uppgifter in över trafiken till Gotland. När det gäller trafiken till Gotland handhas den av Destination Gotland och via dem finns det dessutom en möjlighet att urskilja Gotlänningar som reser med rabattkort för boende på Gotland.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Inrikes färjeresor

När det gäller inrikes resor med färja studeras här endast trafiken mellan fastlandet och Gotland. Anledningen till detta är att det är den längsta färjelinjen i Sverige. Sett till det totala antalet resor med färja, det vill säga inklusive resor där färja ingått som sekundärt färdmedel, stod resorna till Gotland, enligt TDB, för 44 procent av samtliga inrikes färjeresor under perioden 2002 till 2003. För större delen av perioden 1990 till 2003 finns endast uppgifterna gällande resor med färja som huvudsakligt färdmedel. Dessa uppgifter bygger emellertid på väldigt få intervjuer per år, vilket gör att statistiken måste tolkas mycket försiktigt.³⁰

Figur 3.17 Antal passagerare på inrikesresor till och från Gotland med färja 1990-2003 (1000-tal)

Källor: TDB och SIKA

Enligt uppgifterna från SIKA har resor med färja till Gotland ökat med cirka 17 procent mellan 1999 och 2003. Totalt gjordes drygt 1,4 miljoner enkelresor till och från Gotland år 2003. Enligt TDB har antalet resor, då endast huvudsakligt färdmedel redovisas, sjunkit kraftigt från över 3,1 miljoner enkelresor 1992 till drygt 900 000 resor år 2003. Det bör dock återigen påpekas att uppgifterna från TDB måste betraktas som osäkra. För åren 2002 och 2003 finns möjlighet att även inkludera de resor där färja ingått vid sidan av det huvudsakliga färdmedlet och om så görs hamnar färjeresorna till och från Gotland på en betydligt högre nivå, det vill säga cirka 1,7 till 2,3 miljoner resor per år. När det gäller volymen resor är det också denna nivå som ska vara mer jämförbar med uppgifterna från SIKA. Dessa uppgifter finns dock endast att tillgå från och med 2002.

³⁰ Under perioden 1990 till 2003 bygger uppgifterna över färja som huvudsakligt färdmedel på i medeltal 29 intervjuer per år.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Korrelationen mellan TDBs uppgifter och uppgifterna från SIKA är 0,64 för perioden 1999 till 2003. Sett över hela perioden 1990 till 2003 är uppgifterna från TDB i princip okorrelerade med den totala arbetslösheten, korrelationskoefficienten ligger på 0,03. Uppgifterna från SIKA följer däremot konjunkturen relativt väl, korrelationen mellan serierna för perioden 1999 till 2003 är -0,76.

Djupare studier över färjeresor med TDB försvåras av det tunna underlag som föreligger. Enda möjligheten att få hållbara resultat är att studera det totala resandet över längre tidsperioder, men även då rekommenderas stor försiktighet vid tolkningen av resultaten.

Internationella färjeresor

SIKA redovisar både till Sverige ankommande och från Sverige avresande passagerare, men för att kunna jämföra med uppgifterna från TDB redovisas i detta avsnitt endast avresande passagerare. Som tidigare nämnts är det dock, för i princip alla trafikslag, oerhört små skillnader i uppgifterna över ankommande och avgående passagerare. Detta till följd av att de flesta resorna görs tur och retur med samma färd sätt.

Enligt SIKA har antalet avresande passagerare legat på i genomsnitt cirka 17 miljoner passagerare per år under perioden 1996 till 2003. I figur 3.18 redovisas två serier med uppgifter från TDB. Den ena inkluderar endast de utrikesresor där färja varit huvudsakligt färdmedel³¹ och den andra innefattar samtliga resor där färja ingått som ett av flera färd sätt. Den senare serien är den som ska vara någorlunda jämförbar med uppgifterna från SIKA. TDBs uppgifter för perioden 1996 till 2001 har emellertid legat i genomsnitt 7,8 miljoner under SIKAs uppgifter. Att TDB redovisar färre resor förklaras framförallt av att TDB endast undersöker svenska resenärer. IBIS uppskattar antalet resor av utländska resenärer till i medeltal cirka 6,7 miljoner per år under perioden januari 2001 till juni 2003. När det gäller utrikes färjeresor redovisar TDB en kraftig uppgång under inledningen av 2000-talet, en uppgång som förmodligen påverkas av utvecklingen av bil och bussresorna.³² Antalet resor då färja varit det huvudsakliga färdmedlet har legat på i genomsnitt 5 miljoner resor per år under perioden 1990 till 2003, men har under andra hälften av 90-talet och i inledningen av 2000-talet legat på drygt 3 miljoner resor per år.

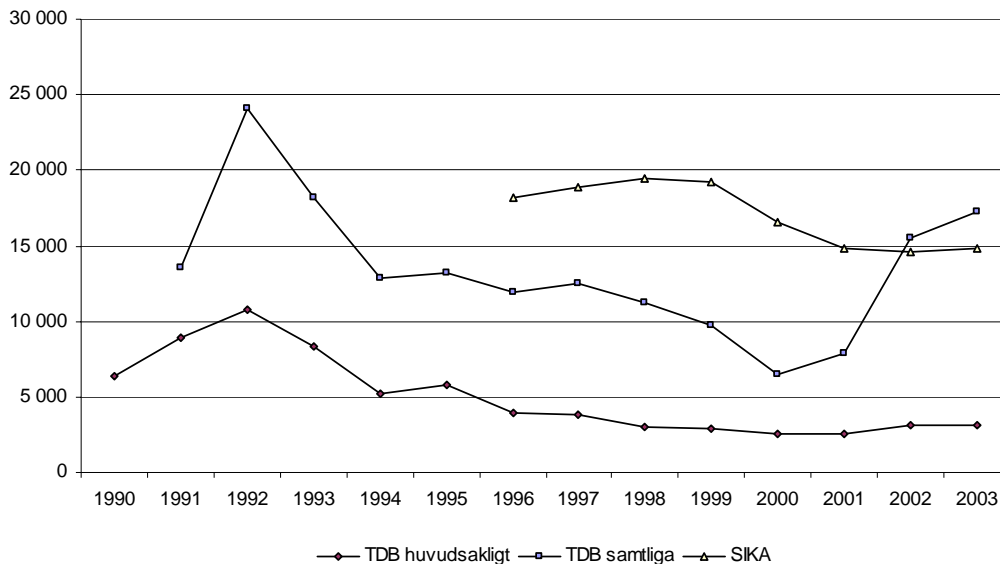
³¹ För att färja ska betraktas som huvudsakligt färdmedel enligt TDB ska resenären ta sig ombord utan annat fordon.

³² En ytterligare komplikation vid studier av färjeresorna i TDB är att 26 procent av respondenterna som angivit en hamn som utreseort inte angivit färja, fartyg eller fritidsbåt som färd sätt för åren 2002 och 2003. Ingen rimlig förklaring till detta har hittats vid granskningen av TDBs uppgifter.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

TDBs serie över samtliga färjeresor och uppgifterna från SIKA har utvecklats likartat fram till och med år 2000, korrelationen mellan serierna för perioden 1996 till 2000 är 0,72. För hela perioden 1996 till 2003 är korrelationen däremot -0,28.

Figur 3.18 Antal passagerare på utrikesresor med färja 1990-2003 (1000-tal)

Källor: TDB och SIKA

Liksom tidigare linjebunden trafik kan de officiella uppgifterna inte användas för att studera resornas start- och målpunkter. För färjestatistiken anges endast de länder färjorna anländer till samt avgår ifrån. Enligt genomgången ovan kan en stor del av resorna med färja kopplas samman med resor där exempelvis bil och buss är de huvudsakliga färdmedlen och där resorna i sin helhet är betydligt längre än själva färjeresan.

I TDB efterfrågas uppgifter om resors start- och slutpunkter och enligt TDB är Finland det populäraste resmålet då färja är huvudsakligt färdmedel medan Danmark är det vanligaste resmålet då samtliga färjeresor undersöks. Oavsett tillvägagångssätt är Danmark, Finland och Tyskland de vanligaste destinationerna.

3.1.6 Övriga färdmedel

Som övriga färdmedel räknas lastbil, hyrbil, taxi, husbil, motorcykel, cykel, snöskoter, fritidsbåt och tunnelbana/pendeltåg, etc. Studeras huvudsakligt färdmedel har de övriga färdmedlen stått för cirka 3 procent av resorna i TDB under perioden 2002 till 2003.³³

³³ Inga omkodningar har i detta fall gjorts för flyg och tåg som huvudsakligt färdmedel, se bilaga 2.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

3.1.7 Sammanfattning resor

I detta avsnitt har grundläggande uppgifter om resor med olika färdssätt redovisats. De källor som har granskats har kommenterats utifrån möjligheterna att beskriva utveckling över tiden, möjligheterna till regionala nedbrytningar samt till studier över finare tidsintervall. Uppgifter om resor samlas in på olika sätt samt med olika syften och definitioner av resande. Det är med andra ord svårt att uttala sig om vad som är "rätt" eller "fel" då olika källor jämförs, men det kan konstateras att skillnaderna i utveckling över tiden i flera fall är så markanta att de som ämnar använda uppgifter om resor i olika typer av analyser nog måste sätta sig in i vilken källa som bäst svarar mot behovet och i vilken grad källan kan leverera efterfrågad kvalitet. Ett sätt att bredda analysen har varit att införa ett mått på konjunkturutveckling. Det kan vara viktigt att undersöka hur källornas uppgifter följer konjunkturen då konjunkturvariabler ofta används i olika typer av kvantitativa studier. Källorna ger även i detta fall mycket skilda resultat.

De officiella uppgifter som SIKA publicerar över passagerare på flyg, tåg och färja fungerar bra för att beskriva utvecklingen av volymen resor, men användbarheten för studier av turism är kraftigt begränsad. Framförallt är uppgifterna om passagerarna knapphändiga och det finns begränsningar i möjligheterna att fördela resorna regionalt. I synnerhet är det önskvärt att kunna skilja på svenska och utländska resenärer samt privata resor och resor i tjänst. Det kan också vara svårt att avgränsa de långväga resorna från övriga resor. Det saknas också heltäckande statistik över passagerare på långväga bussresor. Möjligheterna att utveckla statistiken för att öka användbarheten för studier av turism är dessutom små. Produktionsuppgifterna påverkas av producenternas egna rutiner vid försäljning, olika typer av boknings- och biljettsystem samt hur uppgifterna bearbetas och sammanställs. Det finns med andra ord naturliga begränsningar i vilka uppgifter som går att samla in. För vissa färdssätt, exempelvis bil och motorcykel, är olika konsumentundersökningar enda sättet att mäta omfattning och utveckling.

När det gäller möjligheterna att studera långväga resor fördelat på samtliga typer av färdssätt och med ett för turiststudier adekvat resebegrepp, är TDB den enda källan. RES inklusive Riks-RVU kan också leverera relevanta uppgifter för åren 1995 till 2001. Båda källorna ställer dock stora krav på användarna. Det är svårt att med källornas uppgifter som utgångspunkt dra säkra slutsatser om utveckling över tiden och precisionen i skattningarna på länsnivå är i många fall för dålig. Uppgifterna är också, annat än på aggregerad nivå, känsliga för uppdelningar i olika typer av resor och fördelningar på olika typer av resenärer. Att undersöka långväga resor i detalj kan därför kräva att studien sker över längre tidsintervall, exempelvis tre- eller femårsperioder.

För inrikesresor med flyg och tåg utvecklas uppgifterna från RES i större utsträckning än TDB i linje med produktionsuppgifterna från SIKA. Uppgifterna från TDB ligger däremot närmare produktionsuppgifterna sett till volymen resor.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Det är med andra ord inte bara intressant att utvärdera konsumentundersökningar utifrån deras möjligheter att mäta resor med hög precision det är också viktigt att undersöka om de lyckas mäta det de avser att mäta. När det gäller utlandsresor med flyg, tenderar både RES och TDB att, i jämförelse med produktionsuppgifterna, överskatta antalet resor.

Det finns väldigt lite information om utländska turister i Sverige. Bäst uppgifter går att få från Luftfartsverkets resvaneundersökning av passagerare på Arlanda. I vissa fall finns en möjlighet att uppskatta antalet ankommande resenärer genom att undersöka antalet avresande passagerare, men det är fortfarande svårt att fastställa fördelningen på olika länder. Ett stort problem är också svårigheterna att mäta inkommande besökare med framförallt bil och buss. Det saknas helt uppgifter om hur inkommande turister väljer att resa inom Sverige. Visst stöd finns i uppgifterna från IBIS, men helårssiffror finns endast för åren 2001 och 2002 och uppgifterna kan endast användas på aggregerad nivå.

I rapporten presenteras inga uppgifter om det totala resandet. Att rapporten fokuserar på resor uppdelat på olika färdsätt följer av att bilen dominerar som färdmedel vid långväga inrikes resor, vilket gör att utvecklingen av bilresandet kan få stort genomslag i studier över det totala resandet. Det finns också regionala skillnader när det gäller genomförda resors fördelning på olika färdsätt, vilket kan vara viktigt att beakta i vissa studier.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

3.2 Gästnätter per boendeform

I kommande avsnitt redovisas uppgifter om gästnätter i olika boendeformer. Gästnätterna redovisas uppdelat på svenska och utländska besökare och det är endast gästnätter i svenska boendeanläggningar som ingår. Gästnätter av svenska besökare utomlands redovisas inte. Liksom tidigare är det i huvudsak perioden 1990 till 2003 som studeras.

De boendeformer som undersöks är i första hand hotell, stuga, vandrarhem, camping, samt hos släkt och vänner. De källor som granskas är främst den officiella Inkvarteringsstatistiken och TDB, men det presenteras även uppgifter från RES (exklusive Riks-RVU) och IBIS.

Inkvarteringsstatistiken tillhör Sveriges officiella statistik och uppgifterna till undersökningen är hämtade från de flesta kommersiella boendeanläggningar belägna i Sverige. Uppgifterna från Inkvarteringsstatistiken delas upp efter besökarnas hemländer, vilket gör det möjligt att särredovisa gästnätter av svenska och utländska besökare.

För att statistik över gästnätter ska samlas in till TDB och RES krävs att en övernattningsresa genomförs. En övernattningsresa kan sedan generera en eller flera gästnätter. Uppgifterna från RES och TDB påverkas därmed av hur övernattningsresor avgränsas och mäts, se avsnitt 3.1. Det är framförallt övernattningsresornas längd som skiljer sig åt. TDB undersöker samtliga planerade övernattningsresor oavsett resornas längd medan det i RES ställs krav på att resorna ska vara minst 10 mil enkel väg. RES kommenteras emellertid sparsamt i kommande avsnitt eftersom undersökningen pågick under relativt kort tid. RES har endast uppgifter om svenska gästnätter, medan TDB också har uppgifter om utländska besökare hos släkt och vänner i Sverige.

När det gäller gästnätter av utländska besökare har IBIS uppgifter för åren 2001 och 2002. Visserligen exkluderas en del gränspassager mot Norge och Finland³⁴ i undersökningen, men enligt SCB ska urvalsramen omfatta minst 90 procent av de utländska besökarna i Sverige. Liksom RES pågick IBIS under kort tid, vilket gör att undersökningen kommenteras sparsamt i kommande avsnitt. Det finns också en risk att undersökningen överskattar antalet gästnätter, på grund av bland annat urvalsförfarandet.³⁵ Siffrorna från IBIS ska därför tolkas med extra stor försiktighet.

I likhet med tidigare avsnitt över resor är det svårt att jämföra källorna. Det finns framförallt skillnader i hur källorna hanterar indelningen i olika boendeformer, vilket till stor del hänger samman med hur uppgifterna till undersökningarna samlas in. För urvalsundersökningarna TDB, RES och IBIS är det den

³⁴ För mer information se t ex Inkvarteringsstatistiken för Sverige 2003.

³⁵ Eriksson, M. (2003), se även bilaga 2.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

boendeform som respondenten uppger vid intervjutillfället som avgör gästnattens placering. Detta innebär att det är teoretiskt möjligt att två personer som spenderat en natt på samma anläggning skulle kunna placera natten i två olika boendeformer. För Inkvarteringsstatistiken, som bygger på inrapporterade uppgifter från olika anläggningar, är det den ursprungliga placeringen av olika anläggningar till olika boendeformer som styr fördelningen av gästnätter. Detta kan i vissa fall vara problematiskt då en del anläggningar kombinerar olika typer av boendeformer, exempelvis stugor och hotellrum. För att en anläggning ska komma på fråga måste också vissa kriterier vara uppfyllda, exempelvis kan det ställas krav på att anläggningen ska vara av en viss storlek. Avgränsningarna preciseras under kommande avsnitt om respektive boendeform.

3.2.1 Hotell

I följande avsnitt undersöks källor med statistik över gästnätter i hotell. Den enda källa med uppgifter om både svenska och utländska besökare är Inkvarteringsstatistiken. TDB och RES har uppgifter om svenska besökare och IBIS om utländska. Trots att samtliga av ovan nämnda undersökningar mäter gästnätter i hotell finns det vissa skillnader i avgränsningar och därmed även i resultat. Innan källorna jämförs kommer därför en kort redogörelse över några av de viktigaste skillnaderna.

Inkvarteringsstatistiken för hotell avser att undersöka samtliga hotell med minst fem rum eller nio bäddar.³⁶ Någon restriktion på anläggningarnas storlek finns inte i TDB, RES eller IBIS. Det har också gjorts en rad förändringar under åren 1990 till 2003 som i högsta grad påverkar uppgifterna över gästnätter i hotell. År 1994 gjordes bland annat en komplettering av registret med ungefär 150 anläggningar, huvudsakligen konferenshotell.³⁷ Fram till och med år 2001 klassificerades vandrarhem som inte var anslutna till STF (Sveriges turistförening) som hotell, men för senare år särredovisas dessa vandrarhem.³⁸ I kommande avsnitt redovisas hotell inklusive ej STF-anslutna vandrarhem, detta för att få en sammanhållen tidsserie för hela perioden 1990 till 2003. Andelen vandrarhem i hotellstatistiken är för övrigt relativt låg. Under perioden 2001 till 2003 var cirka 5 procent av de svenska och 4 procent av de utländska besökarnas gästnätter en gästnatt i ett ej STF-anslutet vandrarhem.

³⁶ Gästnätter i stugbyar och förmedlade privata stugor kan också ingå i Inkvarteringsstatistiken för hotell, i de fall ett till hotellet hörande stugby eller förmedling har mindre omfattning än hotellets. Om stugby- eller förmedlingsverksamheten har större omfattning än hotellets redovisas uppgifterna över gästnätter på anläggningen däremot som gästnätter i stuga.

³⁷ Det innebar en ökning med drygt 1 miljon gästnätter år 1994, varav 90 procent av svenska besökare och 10 procent av utländska. För mer information se SM 9507.

³⁸ Det har dessutom varit möjligt att genom samkörningar av register skilja ut vandrarhemmen även för år 2001.

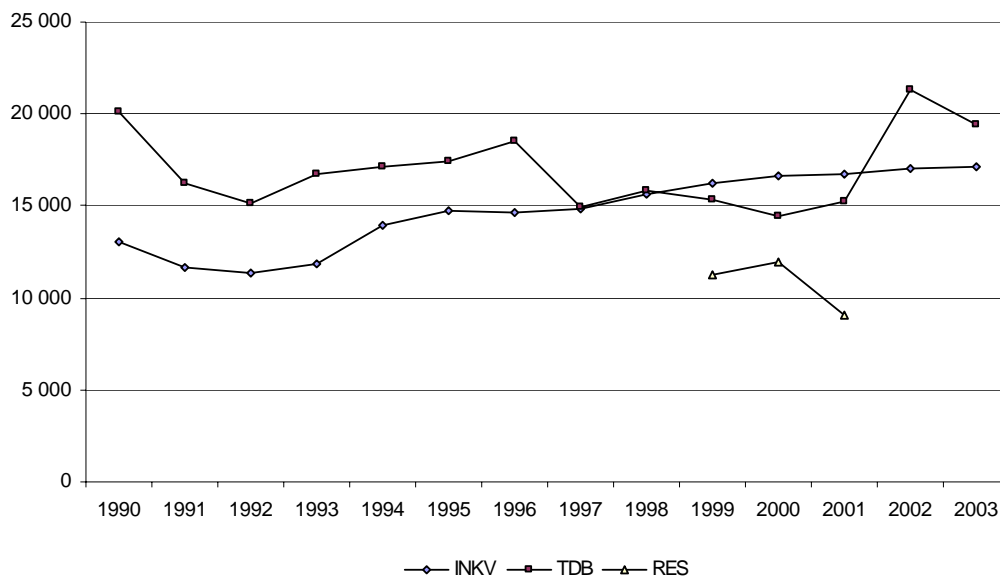
Hur användbar är svensk turiststatistik?

För TDB, RES och IBIS är det, som tidigare nämnts, respondenten som avgör vilken typ av anläggning som har nyttjats. I kommande avsnitt används den gästnattsstatistik som är insamlad för *hotell/motell/pensionat*, samt *konferensanläggning/kursgård*. Bortsett från andelen vandrarhem i Inkvarteringsstatistiken borde denna indelning bädda för en relativt bra jämförelse mellan källorna. Likt tidigare avsnitt antas också att skillnaderna inte inverkar allt för mycket på möjligheterna att jämföra uppgifternas utveckling över tiden.

Svenska besökare i hotell

I figur 3.19 redovisas utvecklingen över tiden för gästnätter av svenska hotellbesökare enligt Inkvarteringsstatistiken, TDB och RES. Enligt Inkvarteringsstatistiken gjordes i snitt 14,7 miljoner gästnätter under perioden 1990 till 2003. TDB redovisar något fler gästnätter under samma period, medan RES redovisar något färre gästnätter under de år undersökningen genomfördes. Att RES visar färre gästnätter än övriga källor kan vara en följd av att undersökningen endast redovisar gästnätter som uppkommit i samband med övernattningsresor som varit minst tio mil enkel väg.

Figur 3.19 Antal gästnätter av svenska besökare i hotell belägna i Sverige 1990-2003 (1000-tal)

Källor: SCB/Turistdelegationen, TDB och SIKA

Anm: INKV avser inkvarteringsstatistik för hotell inklusive ej STF-anslutna vandrarhem.

Med undantag för inledningen av 90-talet visar Inkvarteringsstatistiken en ökning av antalet gästnätter över i stort sett hela perioden 1990 till 2003. Påpekas bör att ökningen 1994 till viss del, men inte helt och hållet, är en följd av att

Hur användbar är svensk turiststatistik?

anläggningsregistret detta år kompletterades med ytterligare ett antal anläggningar.

I uppgifterna från TDB märks inte samma uppåtgående trend som för Inkvarteringsstatistiken. TDB redovisar kraftiga minskningar av antalet gästnätter i hotell åren 1991 och 1997, samt en rejäl ökning år 2002. Endast nedgången 1991 har stöd i uppgifterna från Inkvarteringsstatistiken. Utvecklingen åren 1997 och 2002 gör också att nivåskillnaderna mellan Inkvarteringsstatistiken och TDB förändras tydligt mellan perioderna 1990-1996 och 1997-2001.

Att två undersökningars utveckling mellan enstaka år skiljer sig åt är inte oväntat och kan bero på slumpen, men att två undersökningar ligger på olika nivåer i förhållande till varandra under längre tidsperioder är mer anmärkningsvärt.

Uppgifterna från TDB och Inkvarteringsstatistiken är inte heller särskilt starkt korrelerade. Sett över hela perioden 1990 till 2003 är korrelationen mellan källornas utvecklingskurvor endast 0,13. Om perioden delas upp i perioderna 1990-1996 och 1997-2003 förbättras emellertid korrelationen. För dessa perioder erhålls en korrelationskoefficient på 0,56 respektive 0,57. Uppdateringen av Inkvarteringsstatistikens anläggningsregister år 1994 får dessutom antas inverka på korrelationen under perioden 1990-1996.

Enligt Inkvarteringsstatistiken och TDB tycks inte antalet gästnätter i hotell följa konjunkturen särskilt väl. Sett över perioden 1990 till 2003 är korrelationen mellan Inkvarteringsstatistikens uppgifter och utvecklingen av den totala arbetslösheten på helår -0,16. Motsvarande korrelation för TDB är -0,25. Detta trots att svenskarnas gästnätter i hotell, enligt Inkvarteringsstatistiken och TDB, i relativt stor utsträckning är förknippade med affärsresor. Under den undersökta perioden var, enligt TDB, 56 procent av svenskarnas gästnätter i hotell en följd av affärsresor. För samtliga boendeformer var motsvarande siffra endast 10 procent. Enligt Inkvarteringsstatistiken var 48 procent av gästnätterna gjorda av affärsresenärer och 15 procent av konferensgäster, men dessa uppgifter baseras dock på hur gästen betalar hotellrummet och inte på syftet med gästnatten.³⁹

När det gäller möjligheterna att redovisa Inkvarteringsstatistikens uppgifter fördelat på kortare tidsintervall och över mindre regioner är det teoretiskt sett möjligt att redovisa per anläggning och dag, men statistiken får av sekretesskäl inte lämnas ut på mindre grupper än fem anläggningar med olika ägare. I praktiken samlas dessutom uppgifterna in som månadssammanställningar. När uppgifterna fördelas på mindre regioner är det dessutom viktigt att tänka på att eventuella svarsbortfall samt bearbetnings- och mätfel kan få större genomslag. Försiktighet bör därför iakttas då uppgifterna bryts ned på mindre regioner eller fördelas över kortare tidsintervall. Generellt sett håller Inkvarteringsstatistikens

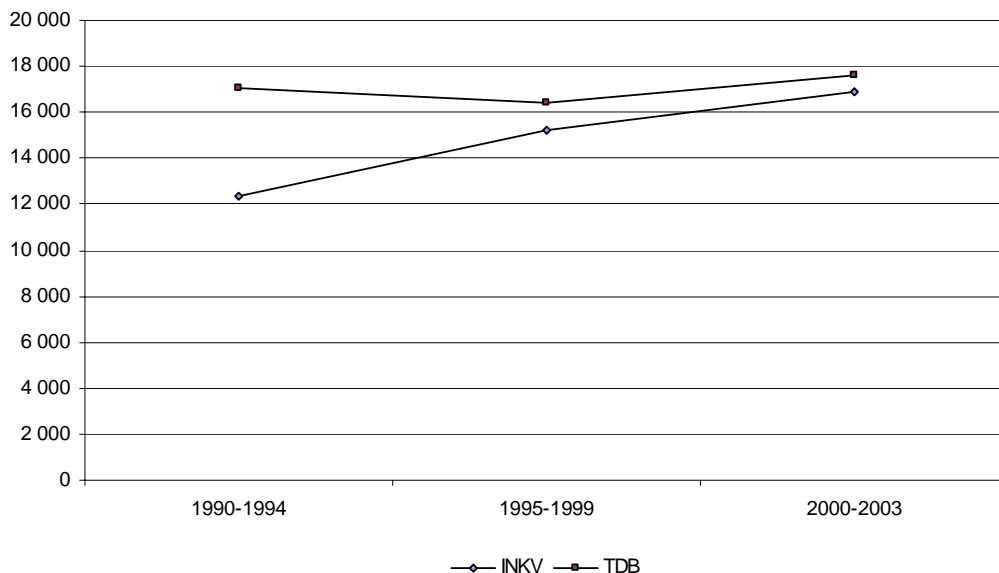
³⁹ För mer information, se t ex Inkvarteringsstatistiken för Sverige 2003.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

uppgifter över hotellnätter en tillräckligt hög kvalitet för att kunna redovisas per månad eller län.

Uppgifter från TDB går att få per månad, men för att studera utveckling över tiden går det inte använda så korta tidsperioder. Det krävs exempelvis, enligt de approximativa konfidensintervall som presenteras i bilaga 1, en ökning på nästan 40 procent mellan två månader för att ökningen ska vara statistiskt säkerställd. För studier på årsbasis är uppgifterna betydligt bättre, men användare bör ändå ta i beaktande att det antal gästnätter som redovisas varje år är en uppskattning där det faktiska värdet endast med en viss säkerhet kan sägas ligga inom ett intervall runt det angivna värdet. Vid regionala studier, exempelvis över län, bör betydligt längre tidsperioder än år användas för att studera utveckling över tiden.

Figur 3.20 Genomsnittligt antal gästnätter av svenska besökare i hotell belägna i Sverige för perioderna 1990-1994, 1995-1999 och 2000-2003 (1000-tal)

Källor: SCB/Turistdelegationen och TDB

Anm: INKV avser inkvarteringsstatistik för hotell inklusive ej STF-anslutna vandrarhem.

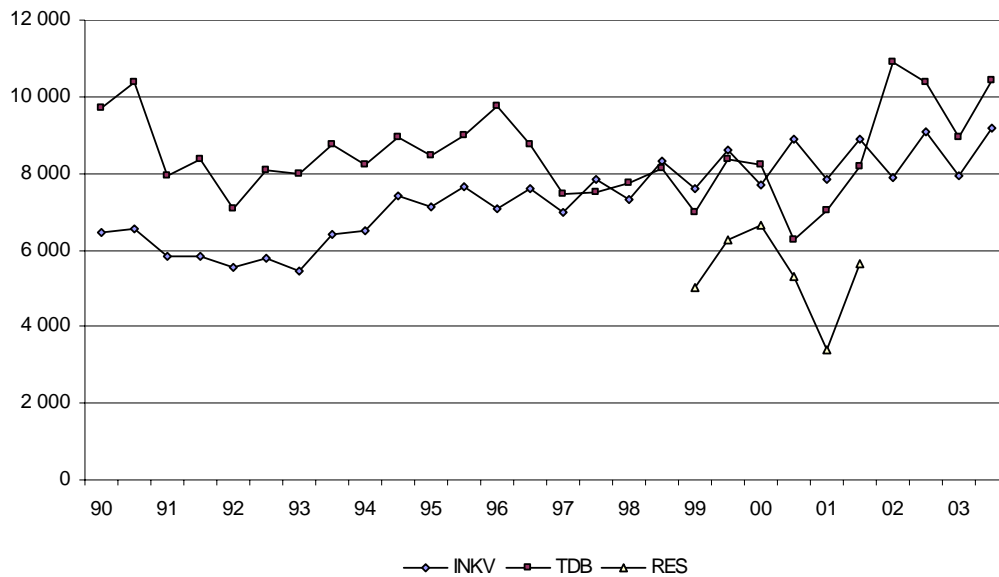
I figur 3.20 redovisas det genomsnittliga antalet hotellnätter över tre tidsperioder enligt TDB och Inkvarteringsstatistiken och trots att uppgifterna presenteras som genomsnitt över perioderna 1990-1994, 1995-1999 och 2000-2003 skiljer sig källorna åt. Mellan perioderna ett och två redovisar TDB en nedgång medan Inkvarteringsstatistiken redovisar en uppgång. Mellan perioderna två och tre beskriver emellertid källorna en likartad utveckling.

I figur 3.21 redovisas antal gästnätter i hotell per halvår. Skillnaderna mellan halvåren är i vissa fall markanta, vilket i sin tur indikerar att det kan vara stora skillnader mellan olika månader. Inkvarteringsstatistiken redovisar med undantag för 1991 fler gästnätter under den andra halvan av åren. Uppgifterna från TDB

Hur användbar är svensk turiststatistik?

bryter mönstret 1996, 2000 och 2002. År 2000 redovisar även RES färre gästnätter det andra halvåret. Studeras månadsdata är det dock svårt att se någon tydlig säsongsvariation.

Figur 3.21 Antal gästnätter av svenska besökare i hotell belägna i Sverige 1990-2003, per halvår (1000-tal)

Källor: SCB/Turistdelegationen, TDB och SIKA

Anm: INKV avser inkvarteringsstatistik för hotell inklusive ej STF-anslutna vandrarhem.

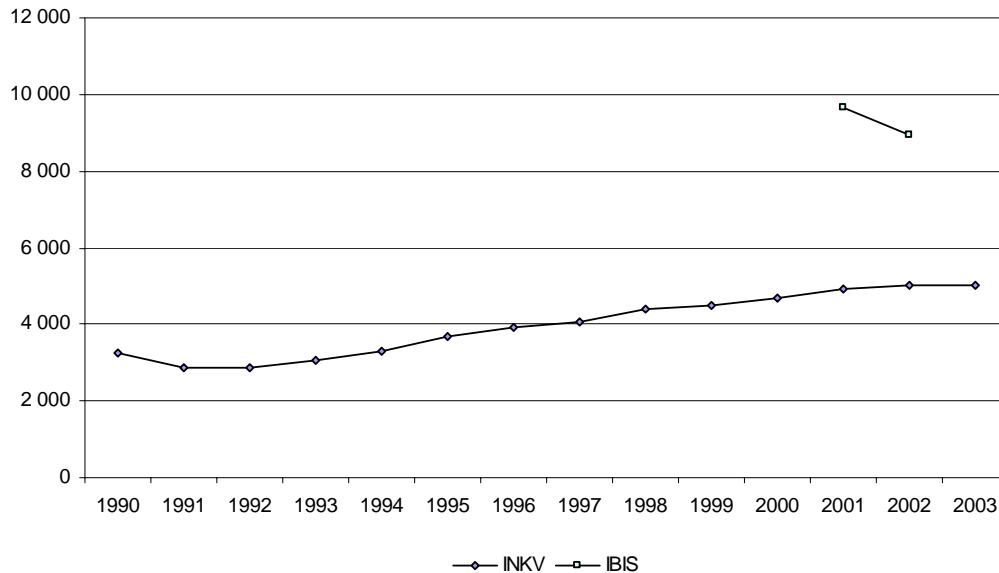
Utländska besökare i hotell

I figur 3.22 redovisas utvecklingen av utländska besökares gästnätter i hotell under perioden 1990 till 2003. Uppgifterna från Inkvarteringsstatistiken redovisas för hela perioden, medan IBIS endast redovisas för åren 2001 och 2002. Sett över hela perioden redovisar Inkvarteringsstatistiken i snitt 4,0 miljoner gästnätter i hotell av utländska besökare. IBIS visar något fler gästnätter under de år undersökningen genomfördes, men som tidigare nämnts kan IBIS antas överskatta antalet gästnätter.⁴⁰

⁴⁰ Eriksson, M. (2003), se även bilaga 2.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Figur 3.22 Antal gästnätter av utländska besökare i hotell belägna i Sverige 1990-2003 (1000-tal)

Källa: SCB/Turistdelegationen

Anm: INKV avser inkvarteringsstatistik för hotell inklusive ej STF-anslutna vandrarhem.

Över i stort sett hela perioden redovisar Inkvarteringsstatistiken en ökning av antalet gästnätter av utländska besökare. Från bottenåren 1991 och 1992 har antalet gästnätter ökat med cirka 75 procent. Utvecklingen har visst stöd i den redovisade utvecklingen av avresande passagerare på internationella flyglinjer. En stor del av de utländska besökare som konsumerar gästnätter i hotell kan nämligen antas anlända till och avresa från Sverige med flyg.⁴¹ Även när det gäller gästnätter av utländska besökare ska viss försiktighet vidtas då Inkvarteringsstatistiken redovisas på kortare tidsintervall eller på regional nivå, i synnerhet gäller det att vara vaksam på svarsbortfall från större anläggningar i mindre regioner. I likhet med uppgifterna över gästnätter av svenska besökare bör det emellertid inte vara några problem att redovisa hotellnätter fördelat på månad eller län.

Tabell 3.7. Gästnätter i hotell av utländska besökare 2003 fördelat på nationalitet

Norge	18,0
Tyskland	12,4
Storbritannien	10,1
Danmark	7,6
USA	7,2

Källa: TDB

⁴¹ Enligt TDB har 63 % av samtliga svenska gästnätter i hotell utomlands under perioden 1990 till 2003 gjort av resenärer som använt flyg som huvudsakligt färdmedel.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Flest gästnätter i hotell 2003 gjorde besökare från Norge följt av Tyskland, Storbritannien, Danmark och USA. Dessa fem länder stod enligt Inkvarteringsstatistiken för 55 procent av samtliga gästnätter det året.

3.2.2 Stuga

I följande avsnitt undersöks källor med statistik över gästnätter i förmedlade privatägda stugor samt i stugbyar. Uppgifterna redovisas fördelat på svenska och utländska besökare. Stugor belägna på campingområden ingår inte, utan de räknas som camping och behandlas därför i campingavsnittet senare i rapporten. De källor som undersöks är Inkvarteringsstatistiken samt TDB och RES. Information om gästnätter i stuga finns även i IBIS, men SCB har valt att inte publicera dessa uppgifter på grund av en del svårigheter vid insamlingen.⁴²

När det gäller Inkvarteringsstatistiken, TDB och RES är uppgifterna över gästnätter i stuga, precis som för hotellnätter, inte helt jämförbara. I Inkvarteringsstatistiken saknas uppgifter om gästnätter i förmedlade privatägda stugor fram till sommaren år 2000 då information om gästnätter i dessa stugor började samlas in via en separat undersökning kallad SoL (Förmedlade privata stugor och lägenheter)⁴³. Fram till och med år 2002 genomfördes SoL som säsongundersökningar där inte alla månader ingick, uppgifter för samtliga månader samlas in från och med 2003. Från TDB och RES redovisas i detta avsnitt det antal gästnätter där respondenterna angivit *stuga/lägenhet hyrd genom förmedling* som boendeform, vilket borde motsvara uppgifterna om stuga i Inkvarteringsstatistiken relativt väl.

Vidare gäller att endast stugbyar med fler än 5 stugor eller 20 bäddar ingår i Inkvarteringsstatistiken. I SoL ingår dessutom endast gästnätter av besökare som hyrt en stuga i minst en vecka under en given månad.⁴⁴ Till gästnattsstatistiken i TDB och RES räknas gästnätter av besökare i alla stugor, oavsett boendekapacitet. Sammantaget borde de ovan nämnda skillnaderna i avgränsningar medföra att Inkvarteringsstatistikens uppgifter visar något färre gästnätter i stuga än uppgifterna från TDB och RES.

Svenska besökare i stuga

I följande avsnitt redovisas endast gästnätter av svenska besökare i stuga enligt Inkvarteringsstatistiken, TDB och RES. I de första jämförelserna redovisas Inkvarteringsstatistiken exklusive gästnätter i förmedlade privatägda stugor. Detta

⁴² Orsaken till det är för att SCB inte vill publicera uppgifter om gästnätter i stuga från IBIS eftersom materialet är statistiskt osäkert, samtidigt som det har varit problem med att definiera de olika stugboendeformerna vid intervjutillfället.

⁴³ För mer information om SoL se t ex Inkvarteringsstatistiken för Sverige 2003

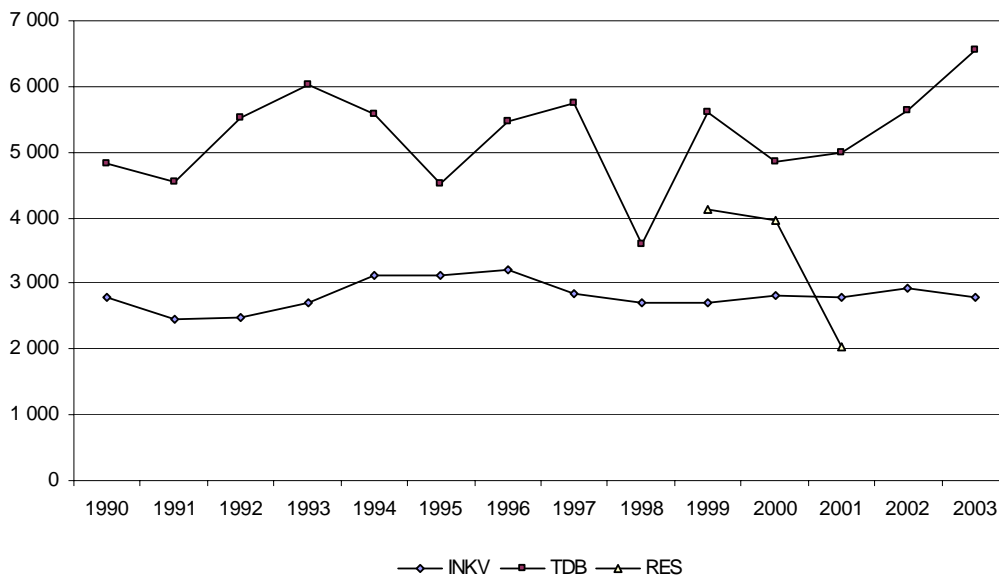
⁴⁴ När det gäller SoL görs det idag inte någon bortfallsuppräknings.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

på grund av att SoL endast för år 2003 kan leverera en helårsskattning. Senare i detta avsnitt görs en jämförelse mellan Inkvarteringsstatistiken och TDB över de perioder där det finns uppgifter från SoL.

När det gäller stugbyar redovisar Inkvarteringsstatistiken i snitt 2,8 miljoner gästnätter per år under perioden 1990 till 2003. Både RES och TDB redovisar betydligt fler gästnätter, vilket är logiskt med tanke på att gästnätter i förmedlade privatägda stugor inte ingår i siffrorna från Inkvarteringsstatistiken. I snitt redovisar TDB 5,2 miljoner gästnätter per år, medan RES redovisar i genomsnitt 3,4 miljoner gästnätter per år under perioden 1999 till 2001.

Figur 3.23 Antal gästnätter av svenska besökare i stugor belägna i Sverige 1990-2003 (1000-tal)

Källor: SCB/Turistdelegationen, TDB och SIKA
Anm: INKV avser Inkvarteringsstatistiken för stugbyar.

Antalet gästnätter i stuga tycks enligt Inkvarteringsstatistiken ha legat på en relativt stabil nivå under perioden 1990-2003. TDB visar däremot betydligt större fluktuationer; speciellt märks en stor nedgång 1998. Serierna är emellertid svåra att jämföra med varandra eftersom förmedlade privatägda stugor inte ingår i serien från Inkvarteringsstatistiken. År 2003 stod gästnätterna i förmedlade privatägda stugor för 45 procent av det totala antalet gästnätter i stuga, vilket innebär att i de fall gästnätterna i förmedlade privatägda stugor utvecklats annorlunda än gästnätterna i stugbyar försämras jämförbarheten radikalt.

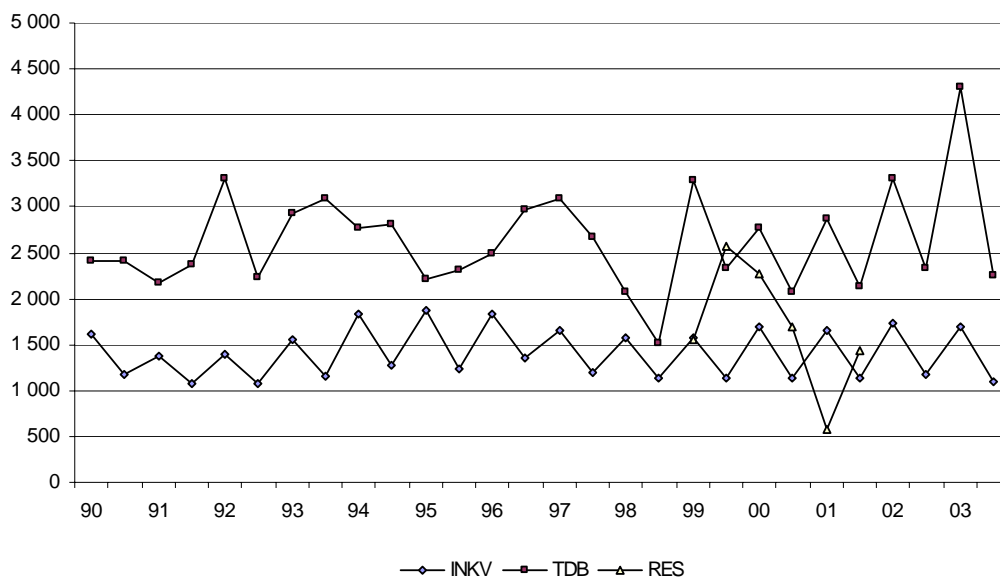
När det gäller hur väl Inkvarteringsstatistiken och TDB samvarierar är korrelationen låg dem emellan. För perioden 1990-2003 är korrelationen mellan deras utvecklingskurvor endast 0,10.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Intressant med boendeformen stuga är att antalet gästnätter i stuga tycks öka med sämre konjunktur. Total arbetslöshet, som har en negativ utvecklingen då konjunkturen är positiv och vise versa, visar en positiv korrelation med både Inkvarteringsstatistiken och TDB, korrelationskoefficienten ligger på 0,50 respektive 0,17.

Möjligheterna att redovisa uppgifterna från Inkvarteringsstatistiken uppdelade på kortare tidsintervall och mindre regioner är teoretiskt sett lika stora som för hotell, men sämre i praktiken. År 2003 publiceras exempelvis inte uppgifter över antalet gästnätter i stugbyar för länen Södermanland, Kronoberg, Blekinge, Halland, Örebro och Västmanland, på grund av att sekretesskraven inte är uppfyllda för dessa län. För hela landet är det emellertid inga problem att få uppgifter per månad för stugbyar. Även uppgifterna från TDB borde teoretiskt gå att redovisa på lika små segment som för hotell, men eftersom boendeformen stuga volymmässigt är betydligt mindre än hotell bör uppgifterna ur ett statistiskt perspektiv inte redovisas på lika små segment. Till och med utvecklingen årsvis för totala antalet gästnätter i stuga ska tolkas med stor försiktighet. Vid länsvisa studier bör statistiken från TDB inte användas för att skatta utvecklingen över tiden, utan i första hand för att få en uppfattning om fördelningen av gästnätter över länen ett givet år. För att uppskatta fördelningar av exempelvis gästnätter fördelat på åldersgrupper kan det krävas att fördelningen studeras över längre tidsintervall, exempelvis för en femårsperiod. Ett underlag för att bedöma statistisk säkerhet i urvalsundersökningarna ges i bilaga 1.

Figur 3.24 Antal gästnätter av svenska besökare i stugor belägna i Sverige 1990-2003, per halvår (1000-tal)

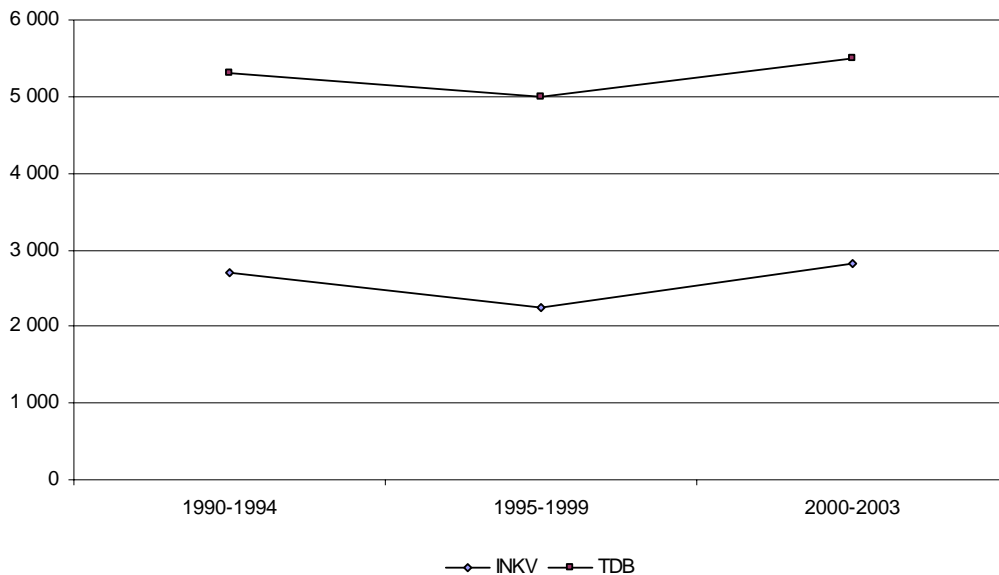

Källor: SCB/Turistdelegationen, TDB och SIKA
Anm: INKV avser Inkvarteringsstatistiken för stugbyar.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Enligt Inkvarteringsstatistiken finns det två tydliga säsonger för stuga. Den första inträffar under vintermånaderna december till april och den andra under sommarmånaderna juni till augusti. Fem av dessa åtta månader ligger under det första halvåret vilket gör att gästnätterna bör vara fler under det första jämfört med det andra halvåret. Detta mönster syns också tydligt i Inkvarteringsstatistikens uppgifter. För TDB gäller samma sak först från och med år 1999 och senare. Innan 1999 redovisar TDB vid flera tillfällen fler gästnätter det andra halvåret. För RES syns inget tydligt mönster för den korta period det finns uppgifter om gästnätter.

Figur 3.25 Genomsnittligt antal gästnätter av svenska besökare i stugor belägna i Sverige för perioderna 1990-1994, 1995-1999 och 2000-2003 (1000-tal)

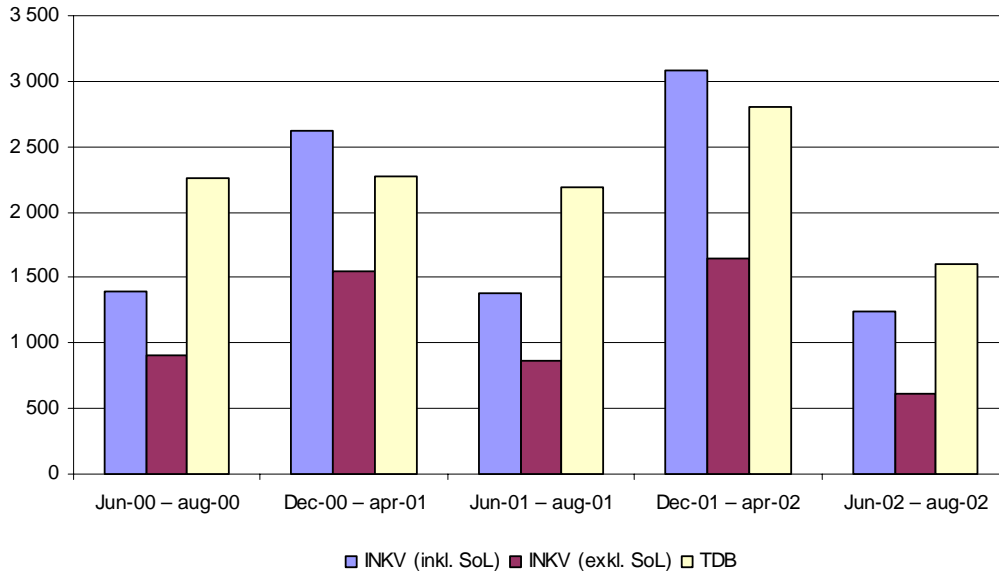
Källor: SCB/Turistdelegationen och TDB

Anm: INKV avser Inkvarteringsstatistiken för stugbyar.

Delas perioden 1990-2003 upp i tidsintervallen 1990-1994, 1995-1999 och 2000-2003 är utvecklingen för gästnätter i stuga enligt Inkvarteringsstatistiken och TDB väldigt lika. Skillnaden ligger i att TDB redovisar betydligt fler gästnätter än Inkvarteringsstatistiken, vilket är rimligt med tanke på att förmedlade privatägda stugor inte ingår i siffrorna från Inkvarteringsstatistiken.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Figur 3.26 Antal gästnätter av svenska besökare i stugor belägna i Sverige för olika säsonger (1000-tal)

Källor: SCB/Turistdelegationen och TDB

Anm: INKV (inkl. SoL) inkluderar förmedlade privatägda stugor.

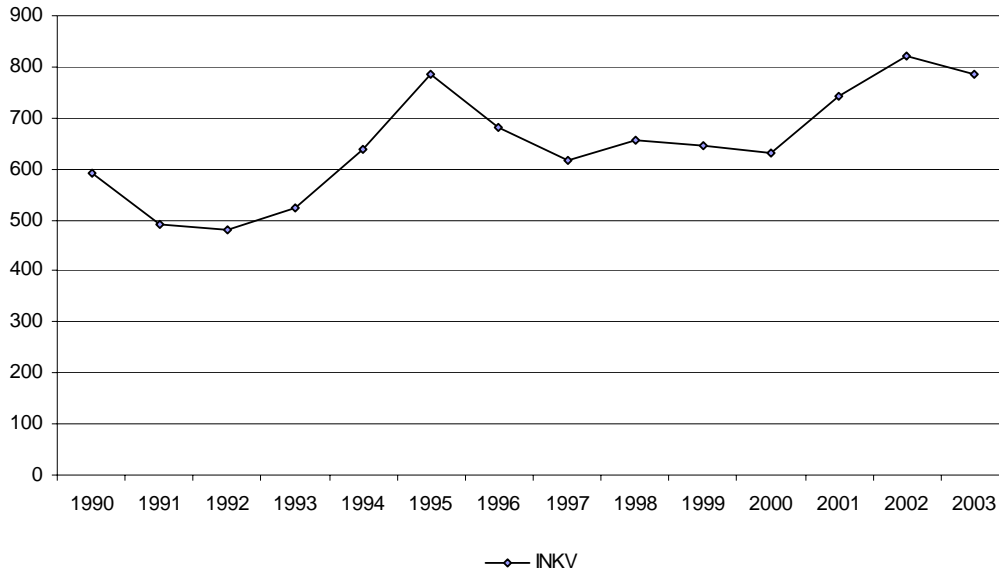
Inkluderas uppgifterna från SoL hamnar antalet gästnätter enligt Inkvarteringsstatistiken och TDB närmare varandra. Tillskottet från SoL är betydligt större för perioden december till april vilket ytterligare förstärker säsongsmönstret i Inkvarteringsstatistikens uppgifter. När TDBs uppgifter redovisas över perioderna i figur 3.26, framträder inte skillnaderna mellan perioderna lika tydligt. På grund av de relativt få år SoL har genomförts är det svårt att bedöma om samstämmigheten mellan Inkvarteringsstatistiken och TDB ökar eller minskar om SoL inkluderas.

Utländska besökare i stuga

I figur 3.27 redovisas utvecklingen över tiden för gästnätter av utländska besökare i stugbyar enligt Inkvarteringsstatistiken. Antalet gästnätter varierar relativt kraftigt mellan åren, men överlag kan svag ökning skönjas under perioden 1990-2003. Volymmässigt ligger dock antalet gästnätter i stuga på en låg nivå, vilket gör att statistiken kan anses relativt osäker. Orsaken till det är bland annat den bortfallsuppräknning som görs för anläggningar som inte rapporterar in uppgifter. Detta kan få större genomslag för boendeformer med relativt få gästnätter.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Figur 3.27 Antal gästnätter av utländska besökare i stugor belägna i Sverige 1990-2003 (1000-tal)

Källa: SCB/Turistdelegationen

Anm: INKV avser Inkvarteringsstatistiken för stugbyar.

Eftersom det saknas någon undersökning att jämföra med redovisas inte gästnätter i förmedlade privatägda stugor, men det kan påpekas att när det gäller utländska besökare utgör gästnätter i förmedlade privatägda stugor och lägenheter en stor andel av samtliga gästnätter i stuga. Privatförmedlade stugor stod enligt Inkvarteringsstatistiken för 66 procent av samtliga gästnätter i stuga år 2003.

3.2.3 Vandrarhem

Det som enligt SCB karakteriserar vandrarhem är att de är av utpräglad lågpriskaraktär och erbjuder möjlighet till självhushåll.⁴⁵ I detta avsnitt redovisas uppgifter om gästnätter i vandrarhem från Inkvarteringsstatistiken samt TDB, RES och IBIS. Uppgifterna redovisas uppdelat på svenska och utländska besökare.

Som tidigare nämnts räknades ej STF-anslutna vandrarhem som hotell i Inkvarteringsstatistiken fram till och med år 2000⁴⁶. Från och med 2001 särredovisas dessa vandrarhem. Samtliga vandrarhem som ej är STF-anslutna och som har en boendekapacitet på minst fem rum eller nio bäddar är skyldiga att rapportera in statistik om gästnätter. Någon restriktion över boendeanläggningens storlek finns inte då det gäller STF-anslutna vandrarhem. Inte heller TDB, RES

⁴⁵ Se text Inkvarteringsstatistiken för Sverige 2003

⁴⁶ Under åren 2001 till 2003 stod dessa vandrarhem för 46 procent av det totala antalet nätter i vandrarhem enligt Inkvarteringsstatistiken.

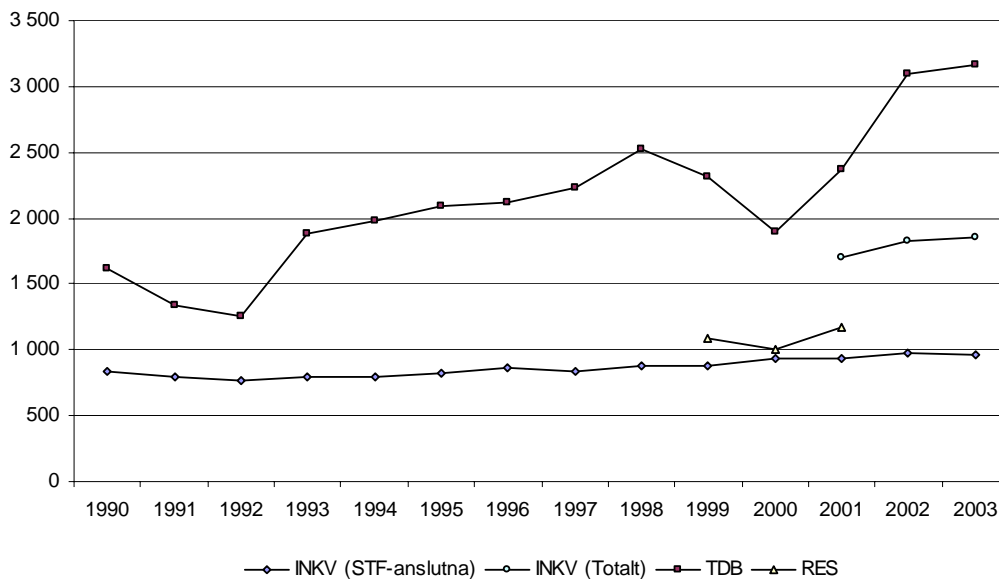
Hur användbar är svensk turiststatistik?

och IBIS har några restriktioner på vandrarhemmens storlek. Sammantaget borde TDB och IBIS redovisa fler gästnätter än Inkvarteringsstatistiken. I synnerhet gäller detta för perioden fram till och med år 2000. Uppgifterna från RES är mer svårbedömda eftersom RES, enligt tidigare beskrivning, kräver att resorna som ligger till grund för gästnätterna ska vara minst tio mil enkel väg.

Svenska besökare i vandrarhem

I figur 3.28 redovisas utvecklingen över tiden för gästnätter i vandrarhem av svenska besökare enligt Inkvarteringsstatistiken, TDB och RES. Inkvarteringsstatistiken visar under perioden 1990 till 2003 i snitt knappt 0,9 miljoner gästnätter per år i STF-anslutna vandrarhem. TDB ligger volymmässigt på en högre nivå, med i snitt 2,1 miljoner gästnätter per år, men i dessa siffror ingår gästnätter i samtliga vandrarhem. Uppgifterna från RES ligger på ungefär samma nivå som Inkvarteringsstatistikens uppgifter.

Figur 3.28 Antal gästnätter av svenska besökare i vandrarhem belägna i Sverige 1990-2003 (1000-tal)

Källor: SCB/Turistdelegationen, TDB och RES

Anm: INKV (STF-anslutna) innefattar endast STF-anslutna vandrarhem, medan INKV (Totalt) innefattar samtliga vandrarhem.

Inkvarteringsstatistiken visar en svag ökning av gästnätter i vandrarhem under perioden 1990-2003. Detsamma gäller i stora drag även TDB, trots tillfälliga nedgångar under perioderna 1991-1992 och 1999-2000, men dessa nedgångar skulle kunna vara en följd av färre gästnätter i vandrarhem som ej är STF-anslutna. Att ej STF-anslutna vandrarhem inte ingår i Inkvarteringsstatistiken försvårar jämförelsen mellan Inkvarteringsstatistiken och TDB, men troligtvis är skillnaden mellan utvecklingen för STF-anslutna vandrarhem och övriga

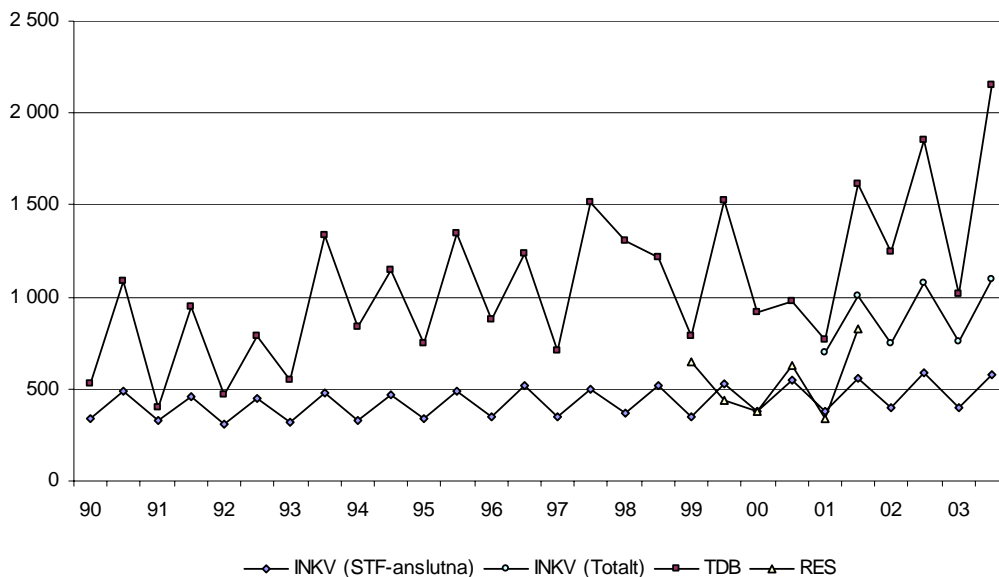
Hur användbar är svensk turiststatistik?

vandrarhem inte så stor. Uppgifterna från Inkvarteringsstatistiken och TDB samvarierar också i hög utsträckning, korrelationen mellan serierna är 0,84. Även för gästnätter i vandrarhem redovisar TDB en kraftig uppgång under inledningen av 2000-talet, men i detta fall föregås uppgången, som tidigare nämnts, av en kraftig nedgång under slutet av 90-talet.

Antalet gästnätter i vandrarhem av svenskar tycks inte påverkas särskilt mycket av konjunkturen. Korrelationen mellan total arbetslöshet och uppgifterna från Inkvarteringsstatistiken är i och för sig -0,41, men motsvarande korrelation för TDBs uppgifter är endast -0,04.

När det gäller möjligheterna att redovisa uppgifter om gästnätter i vandrarhem över korta tidsintervall och på små regioner, gäller i stort sett detsamma som för stuga. Inkvarteringsstatistiken erbjuder alltså bättre möjligheter än övriga källor, men precis som för gästnätter i stuga publiceras inte uppgifter för vissa län på grund av sekretesskäl. Svartsbortfall kan dessutom, som tidigare nämnts, få större inverkan på uppgifterna för regioner med få vandrarhem. Uppgifterna från TDB ligger volymmässigt på en något lägre nivå för vandrarhem än för stuga, men i stort sett kan ändå det som gäller för stuga sägas gälla för vandrarhem. Uppgifterna bör med andra ord användas med viss försiktighet vid studier rörande utvecklingen över tiden, även på årsbasis. Det finns också begränsningar i möjligheterna att studera antalet gästnätter i vandrarhem fördelat på län, se bilaga 1.

Figur 3.29 Antal gästnätter av svenska besökare i vandrarhem belägna i Sverige 1990-2003, per halvår (1000-tal)

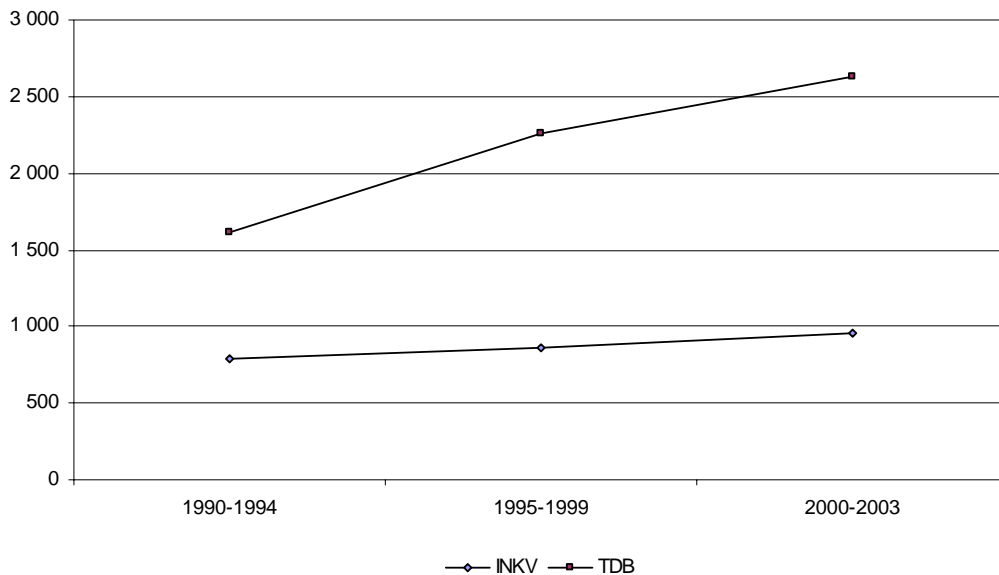
Källor: SCB/Turistdelegationen, TDB och RES

Anm: INKV (STF-anslutna) innefattar endast STF-anslutna vandrarhem, medan INKV (Totalt) innefattar samtliga vandrarhem.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Både Inkvarteringsstatistiken och TDB visar på en stark sommarsäsong för vandrarhem. Enligt TDB gjordes 57 procent av gästnätterna i vandrarhem under sommarmånaderna juni till augusti, sett över hela perioden 1990 till 2003. Motsvarande siffra för STF-anslutna vandrarhem enligt Inkvarteringsstatistiken är 56 procent. När antalet gästnätter av svenska besökare i vandrarhem redovisas per halvår syns dessutom en tydlig skillnad mellan halvårssiffrorna för både Inkvarteringsstatistiken och TDB, med i regel fler gästnätter under andra halvåret än under det första. TDB visar dock större fluktuationer, vilket kan bero på den statistiska osäkerhet som finns i skattningarna från undersökningen.

Figur 3.30 Genomsnittligt antal gästnätter av svenska besökare i vandrarhem belägna i Sverige för perioderna 1990-1994, 1995-1999 och 2000-2003 (1000-tal)

Källor: SCB/Turistdelegationen, TDB och RES

Anm: INKV avser Inkvarteringsstatistiken för STF-anslutna vandrarhem.

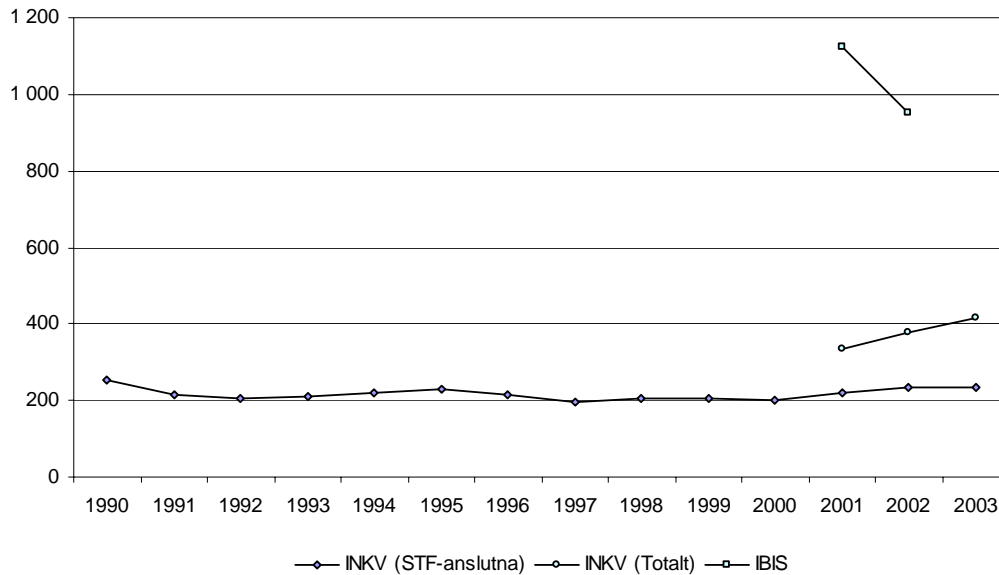
Presenteras genomsnittligt antal gästnätter per år i vandrarhem av svenska besökare under perioderna 1990-1994, 1995-1999 och 2000-2003 visar både Inkvarteringsstatistiken och TDB på en ökning, men uppgången enligt TDB är betydligt kraftigare.

Utländska besökare i vandrarhem

I figur 3.31 redovisas antal gästnätter av utländska besökare i vandrarhem enligt Inkvarteringsstatistiken och IBIS. Inkvarteringsstatistiken visar i snitt 0,2 miljoner gästnätter per år i STF-anslutna vandrarhem under perioden 1990 till 2003, medan IBIS redovisar betydligt fler under den korta period som undersökningen genomfördes. Att IBIS redovisar fler gästnätter än jämförbara källor har också noterats tidigare.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Figur 3.31 Antal gästnätter av utländska besökare i vandrarhem belägna i Sverige 1990-2003 (1000-tal)

Källa: SCB/Turistdelegationen

Anm: INKV (STF-anslutna) innefattar endast STF-anslutna vandrarhem, medan INKV (Totalt) innefattar samtliga vandrarhem.

Antalet gästnätter i vandrarhem av utländska besökare har hållit sig på en stabil nivå enligt Inkvarteringsstatistiken. Vandrarhem är liksom stuga en relativt ovanlig boendeform för utländska besökare. På grund av att båda boendeformerna har få gästnätter av utländska besökare får uppgifterna bedömas vara ungefär lika användbara. Det kan med andra ord vara viktigt att undersöka i fall uppgifter från större vandrarhem saknas i det statistiska underlaget.

3.2.4 Camping

I detta avsnitt redovisas gästnätter vid svenska campingplatser fördelat på svenska och utländska besökare. De källor som undersöks är Inkvarteringsstatistiken, insamlad av SCR (Sveriges camping- och stugföretagares riksorganisation), samt TDB, RES och IBIS.

Inkvarteringsstatistikens uppgifter om gästnätter på camping baseras på rapporterat antal nätter som olika campingplatser har hyrts ut. En campingplats avser varje område som mot ersättning upplåts för tillfällig och/eller säsongvis uppställande av tält, husvagnar eller liknande. Inom en campingplats kan även campingstugor förekomma. I Inkvarteringsstatistiken samlas uppgifter in från samtliga auktoriserade campingplatser och med auktoriserade campingplats menas att campingplatsen har tillstånd att bedriva campingrörelse av hälsovårdsnämnden i kommunen. Uppgifterna om campingplatserna levereras av SCR. För att kunna redovisa antalet gästnätter på individnivå multipliceras antalet

Hur användbar är svensk turiststatistik?

nätter olika campingplatser varit uthyrda med 3,134, ett uppräkningsstal framtaget av SCB.⁴⁷ Campingplatser som hyrs ut över längre perioder hanteras något annorlunda, se bilaga 2. Uppgifterna i TDB och IBIS bygger på de gästnätter respondenterna uppgivit att de haft på olika campingplatser.

En annan egenhet med uppgifterna i Inkvarteringsstatistiken är att de endast finns fördelade på campingår, där ett campingår sträcker sig från 1 september år 1 till 31 augusti år 2. Campingåret 2003 sträcker sig exempelvis från 1 september 2002 till 31 augusti 2003.

Svenska besökare på campingplats

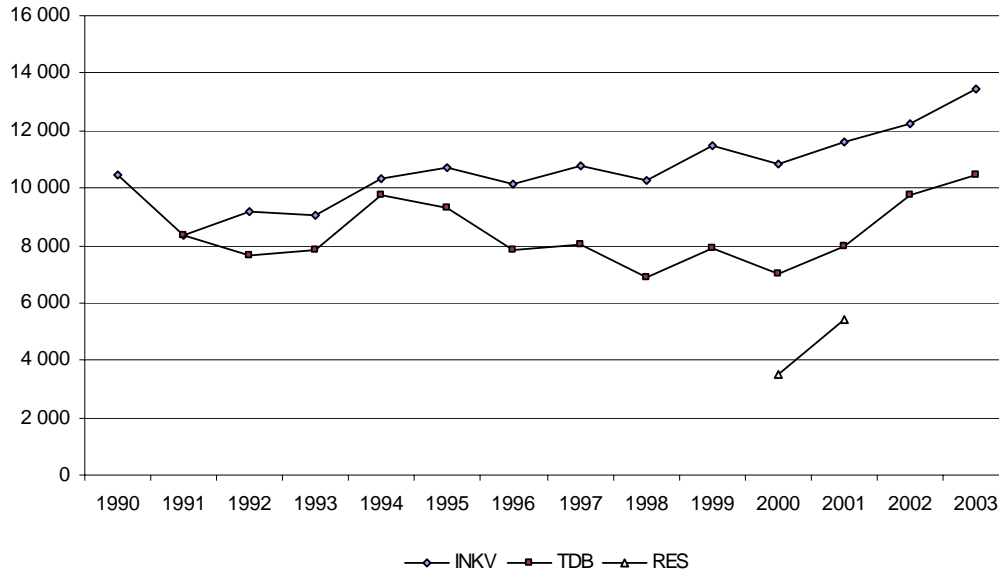
I figur 3.32 redovisas utvecklingen över tiden för gästnätter av svenska besökare på campingplatser enligt Inkvarteringsstatistiken, TDB och RES. Antalet gästnätter redovisas per campingår. Antalet gästnätter på campingplats är enligt Inkvarteringsstatistiken färre än gästnätterna i hotell, men fler än gästnätterna i stugor och vandrarhem tillsammans. Inkvarteringsstatistiken redovisar under perioden 1990 till 2003 ett snitt på 10,6 miljoner gästnätter per år på campingplats. TDB redovisar något färre gästnätter, i snitt 8,4 miljoner per år under perioden 1991 till 2003. RES redovisar i snitt 4,5 miljoner för åren 2000 och 2001. Att RES och TDB tappar ett år är en följd av att uppgifterna redovisas per campingår.

Inkvarteringsstatistiken visar överlag på en uppåtgående trend för antalet gästnätter på campingplats under åren 1990 till 2003. TDB redovisar en utveckling som från år till år liknar Inkvarteringsstatistikens, men som sett över en längre period inte indikerar samma ökning i antalet gästnätter. En möjlig förklaring till skillnaderna över tid står att finna i Inkvarteringsstatistikens undersökningsmetod. Eftersom Inkvarteringsstatistikens uppgifter bygger på hur många campingplatser som hyrts ut, skulle ett avtagande antal gäster per campingplats inte få något genomslag i statistiken. Utan djupare studier går det emellertid inte att avgöra om Inkvarteringsstatistiken överskattar utvecklingen eller om TDB underskattar densamma.

⁴⁷ För mer information om hur antalet gästnätter på campingplats skattas se text Inkvarteringsstatistiken för Sverige 2003.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Figur 3.32 Antal gästnätter av svenska besökare på campingplatser belägna i Sverige 1990-2003, per campingår (1000-tal)

Källor: SCR/Turistdelegationen, TDB och SIKA

Anm: INKV avser Inkvarteringsstatistiken för camping. Årtalen som visas i figuren gäller campingår.

Som framgår av figuren samvarierar serierna i stor utsträckning. Över perioden 1991 till 2003 är korrelationen mellan Inkvarteringsstatistikens och TDBs uppgifter 0,52. Om endast perioden 1997 till 2003 studeras ökar korrelationen till 0,94.

Inte heller för campingnätter tycks det finnas någon direkt koppling till konjunkturen. Korrelationen mellan total arbetslöshet och uppgifterna från Inkvarteringsstatistiken är -0,24 för perioden 1990 till 2003. För perioden 1991 till 2003 är korrelationen mellan total arbetslöshet och TDBs uppgifter -0,03. Jämförelsen med den totala arbetslösheten påverkas emellertid av att uppgifterna från TDB och Inkvarteringsstatistiken redovisas per campingår.

När det gäller Inkvarteringsstatistiken för camping kan den visserligen inte presenteras på kortare tidsintervall än campingår, men kan delas upp på regioner. Det kan för övrigt påpekas att Inkvarteringsstatistiken för camping klarar sekretesskraven bättre än den för vandrarhem och stuga. För TDB gäller samma möjligheter som för övriga boendeformer. Skattingarna över gästnätter på campingplats är ungefär lika säkra som de för gästnätter i stuga och vandrarhem⁴⁸.

Det kan också påpekas att gästnätterna på campingplats har ett tydligt säsongmönster enligt TDB. Sett över åren 1990 till 2003 konsumerades, enligt

⁴⁸ Se de approximativa konfidensintervall som presenteras i bilaga 1 för boendeformerna.

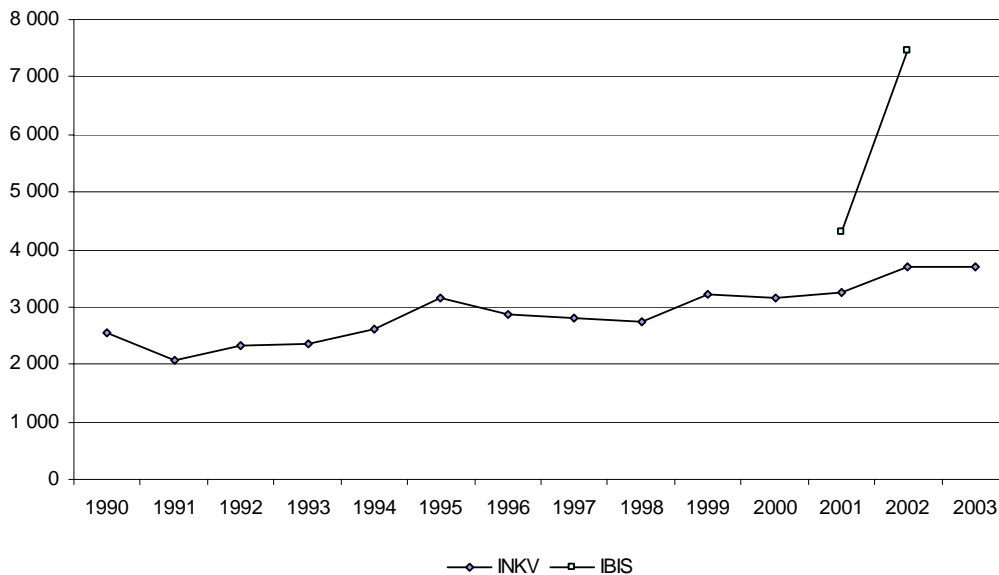
Hur användbar är svensk turiststatistik?

undersökningen, 81 procent av gästnätterna under sommarmånaderna juni till augusti.

Utländska besökare på campingplats

I figur 3.33 redovisas utvecklingen över tiden för gästnätter av utländska besökare på campingplats enligt Inkvarteringsstatistiken och IBIS. Inkvarteringsstatistiken redovisar i genomsnitt 2,9 miljoner gästnätter per år under perioden 1990 till 2003. Inkvarteringsstatistiken redovisas på campingår, medan IBIS redovisas årsvis.

Figur 3.33 Antal gästnätter av utländska besökare i campingplatser belägna i Sverige 1990-2003, per campingår* (1000-tal)

Källor: SCR/Turistdelegationen och SCB/Turistdelegationen

Anm: * IBIS redovisas per helår. INKV avser Inkvarteringsstatistiken för camping.

Även när det gäller gästnätter av utländska besökare visar Inkvarteringsstatistiken en positiv utveckling. Inkvarteringsstatistiken använder emellertid samma uppräkningsfaktor för utländska som för svenska besökare, vilket betyder att en successiv ned- eller uppgång i det genomsnittliga antalet gästnätter per campingplats även i detta fall inte tillåts inverka på uppgifterna.

Eftersom antalet gästnätter av utländska besökare på campingplats är relativt många behöver eventuella svarsbortfall inte få så stort genomslag då campingnätter studeras per år. Uppdelat på län kan det vara nödvändigt att göra någon form av bortfallsanalys, i synnerhet regioner med få campingplatser kan vara känsliga för svarsbortfall. Uppgifterna i Inkvarteringsstatistiken redovisas

Hur användbar är svensk turiststatistik?

idag per campingår, men det borde vara teoretiskt möjligt att fördela uppgifterna över kortare tidsintervall.

Uppgifterna från IBIS är, som tidigare konstaterats, till stor del oanvändbara för att studera volym och utveckling av gästnätter per boendeform.

3.2.5 Hos släkt och vänner

I detta avsnitt redovisas gästnätter hos släkt och vänner fördelat på svenska och utländska besökare. Det speciella med boendeformen släkt och vänner är att producenterna i viss mån även är konsumenter när gästnätter undersöks. Detta följer av att ett hushåll kan inhysa släkt och vänner, samtidigt som personerna i hushållet kan besöka släkt och vänner. Till TDB har detta faktum utnyttjats, vilket gör att undersökningen både har konsumentuppgifter om gästnätter av svenska besökare och produktionsuppgifter om gästnätter av utländska besökare. Övriga källor med uppgifter om gästnätter hos släkt och vänner är RES, som har uppgifter om svenska besökare samt IBIS som har uppgifter om utländska besökare.

När det gäller gästnätter av utländska besökare hos släkt och vänner finns det skillnader mellan TDB och IBIS. Medan IBIS samlar in uppgifter från utländska besökare om gästnätter *hos släkt och vänner*, samlar TDB in uppgifter från svenskar om gästnätter av *utländska gäster boende hos er*.⁴⁹ För svenska besökare hos släkt och vänner används för både TDB och RES gästnätter i kategorin *hos släkt och vänner*. En egenhet med denna kategori är att det inte framgår exakt vilken typ av boende som har förmedlats. Det går med andra ord inte att avgöra om en gästnatt gjordes i exempelvis en villa eller en lägenhet.

Svenska besökare hos släkt och vänner

I figur 3.34 redovisas gästnätter hos släkt och vänner av svenska besökare enligt TDB och RES. Antalet gästnätter i denna kategori har under perioden 1990 till 2003 varit betydligt fler än gästnätterna i alla andra boendeformer sammantaget⁵⁰; sett över hela perioden gjordes det i genomsnitt 60,5 miljoner gästnätter per år. Ungefär 82 procent av dessa gästnätter spenderades dessutom utanför resenärernas hemlän.

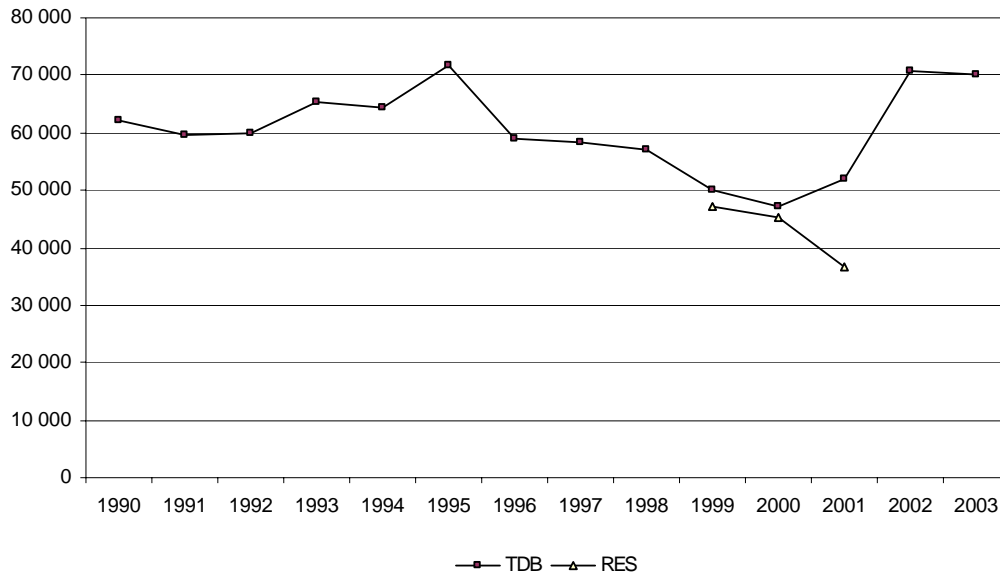
Under de två första åren RES genomfördes visar undersökningen på ungefär lika många gästnätter som TDB och dessutom en likartad utveckling. Nedgången mellan år 2000 och 2001 motsvaras däremot av en uppgång i TDBs uppgifter. RES underskattar dock gästnätterna under 2001 på grund av att undersökningen lades ned, se bilaga 2.

⁴⁹ TDBs definition kan innebära att även gästnätter i fritidshus räknas in i statistiken

⁵⁰ Uppgifterna är hämtade från TDB och i jämförelsen mellan boendeformerna har nätter i egna fritidshus och lägenheter exkluderats.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Figur 3.34 Antal gästnätter av svenska besökare hos släkt och vänner i Sverige 1990-2003 (1000-tal)

Källor: TDB och SIKA

TDB redovisar relativt stora svängningar i antalet gästnätter hos släkt och vänner. Gästnätterna sjunker kraftigt mellan 1995 och år 2000 för att sedan stiga kraftigt mellan 2001 och 2002. Serien samvarierar inte i någon större utsträckning med konjunkturen, korrelationen mellan TDBs uppgifter och total arbetslöshet är 0,18. En positiv korrelationskoefficienten indikerar dessutom att antalet gästnätter ökar då konjunkturen försämras och vice versa.

Eftersom gästnätter hos släkt och vänner är betydligt fler än gästnätter i hotell kan uppgifterna från TDB i detta fall antas vara något bättre. Enligt de approximativa konfidensintervall som presenteras i bilaga 1 håller helårssiffrorna relativt god kvalitet. Studier av län kräver dock, i de flesta fall, att uppgifterna grupperas över längre perioder än år. Endast de mest befolkningstäta länen kan redovisa relativt säker statistik för enskilda år.

Enligt TDB finns det inget tydligt säsongsmönster i antalet gästnätter hos släkt och vänner. Gästnätterna ökar i och för sig under sommarmånaderna och under december månad, men inte särskilt markant.

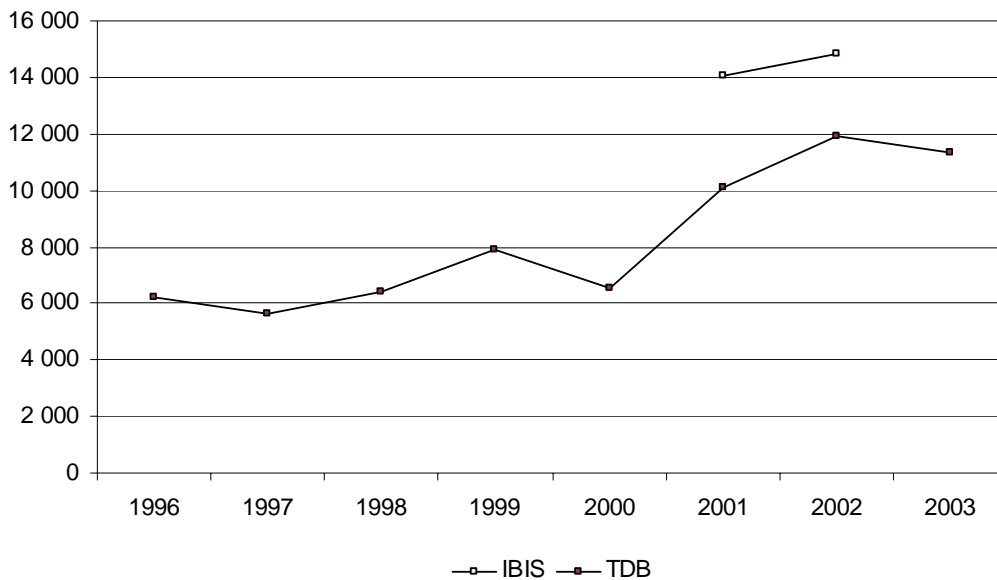
Utländska besökare hos släkt och vänner

Utvecklingen för gästnätter av utländska besökare hos släkt och vänner redovisas i figur 3.35. TDB har uppgifter från och med 1996 och IBIS för åren 2001 och 2002. TDB redovisar i snitt 8,3 miljoner gästnätter per år under perioden 1996 till

Hur användbar är svensk turiststatistik?

2003. IBIS uppgifter ligger något högre, men det har redan konstaterats att IBIS med stor sannolikhet överskattar antalet gästnätter.

Figur 3.35 Antal gästnätter av utländska besökare hos släkt och vänner i Sverige 1990-2003 (1000-tal)

Källor: SCB/Turistdelegationen och TDB

Enligt TDB har antalet gästnätter av utländska besökare hos släkt och vänner ökat kraftigt under perioden 1996 till 2003. Antalet gästnätter har i princip fördubblats under perioden. Det är svårt att bedöma användbarheten i TDBs uppgifter eftersom det inte finns några källor att jämföra med. Underlaget utgörs fram till och med 1999 av de svarande utifrån ett urval av 2 000 personer i januari månad. Under senare år baseras undersökningen även på uppgifter från de svarande under februari och mars. Respondenterna tillfrågas om hur många gästnätter de haft av utländska besökare föregående år.

3.2.6 Egna fritidshus och lägenheter

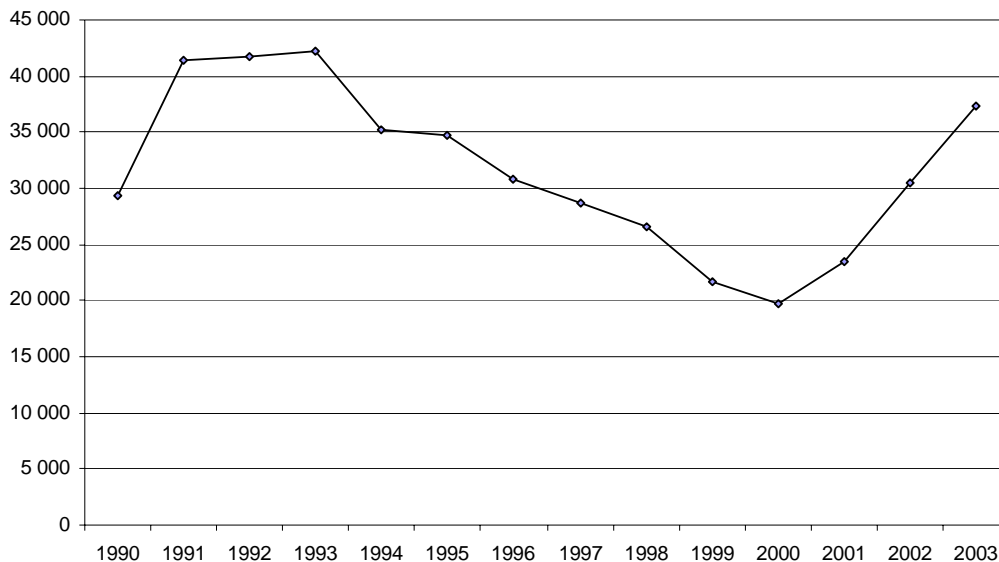
Till skillnad från tidigare redovisas i detta avsnitt inte gästnätter utan spenderade nätter i egna fritidshus eller lägenheter. Anledningen till att dessa nätter redovisas är att de i stor utsträckning kan sägas utgöra en del av turistnäringen. Egna fritidshus och lägenheter belägna i andra regioner än hemregionen ger upphov till en kontinuerlig flytt av konsumtion och investeringar från den ena regionen till den andra. Egna fritidshus och lägenheter ger också upphov till en del långväga resor. Samtliga uppgifter i detta avsnitt kommer från TDB.

Av figur 3.37 framgår att det totala antalet nätter i egna fritidshus och lägenhet är betydligt fler än gästnätterna i stuga och på campingplats, de är till och med fler

Hur användbar är svensk turiststatistik?

än gästnätterna i hotell. För perioden 1990 till 2003 redovisar TDB i genomsnitt 31,7 miljoner nätter per år i egna fritidshus och lägenheter och 56 procent av dessa nätter spenderades i något annat län än hemlandet.

Figur 3.36 Antal nätter av svenska besökare i egna fritidshus och lägenheter belägna i Sverige 1990-2003 (1000-tal)

Källa: TDB

Enligt TDB minskade antalet nätter i egna fritidshus och lägenheter under perioden 1990 till 2000 för att sedan öka kraftigt under inledningen av 2000-talet. Den kraftiga ökningen från år 2000 och framåt känns igen från redovisningen av andra boendeformer och kan, som tidigare kommenterats, till viss del ifrågasättas. De approximativa konfidensintervall som redovisas i bilaga 1 visar emellertid att denna boendekategori kan erbjuda relativt säkra uppgifter.

3.2.7 Övriga boendeformer

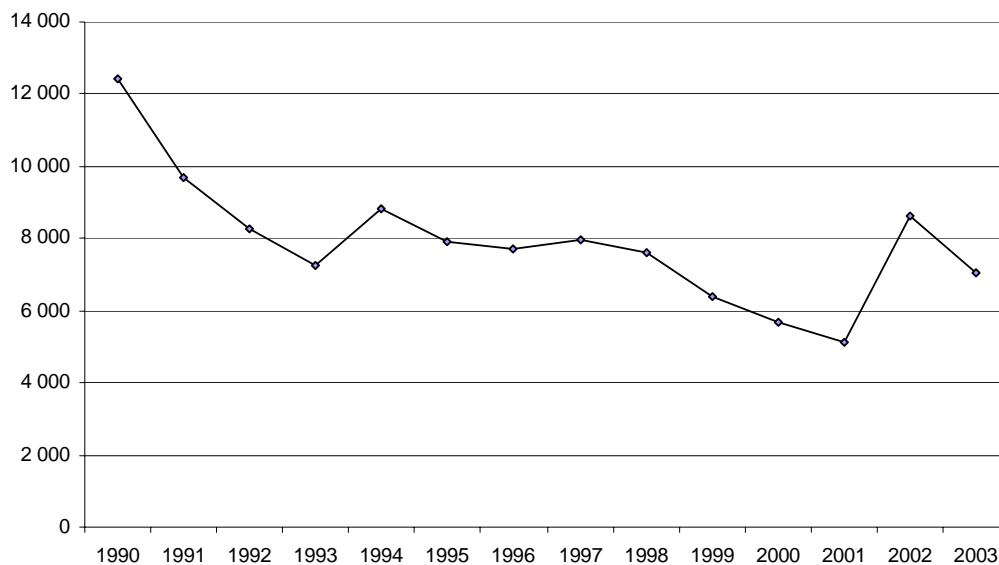
Eftersom de icke-kommersiella boendeformerna inte fångas upp av Inkvarteringsstatistiken är det speciellt viktigt att för dessa boendeformer ha en bra konsumentundersökning. Det kan till exempel nämnas att det, enligt TDB spenderades betydligt fler gästnätter i icke-kommersiella än i kommersiella boendeformer under perioden 1990 till 2003, endast 30 procent av gästnätterna spenderades i kommersiella boendeformer. På grund av detta presenteras i följande avsnitt uppgifter över gästnätter i lånade stugor och lägenheter samt gästnätter i tält eller husvagn utanför campingplatser. Samtliga uppgifter är hämtade från TDB och det görs inga jämförelser med andra källor. Den enda möjliga källan för jämförelser är RES.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Lånade stugor och lägenheter

Gästnätter i den kategori som i TDB benämns *stuga/lägenhet hyrd privat* innehåller uppgifter över gästnätter i stugor eller lägenheter som lånats av en bekant eller släkting. Betoningen av lånad är viktig eftersom denna kategori inte ska användas om gästnatten är en följd av att respondenten hälsat på en bekant eller en släkting.

Figur 3.37 Antal gästnätter av svenska besökare i lånade stugor och lägenheter belägna i Sverige 1990-2003 (1000-tal)

Källa: TDB

Enligt TDB mer än halverades antalet gästnätter i lånade stugor och lägenheter mellan 1990 och 2001. Mellan 2001 och 2002 ökade däremot antalet gäster med knappt 70 procent. I genomsnitt spenderades i genomsnitt 7,9 miljoner gästnätter per år under perioden 1990 till 2003.

Det finns två andra kategorier som har beröringspunkter med kategorin lånade stugor och lägenheter, nämligen gästnätter hos släkt och vänner samt gästnätter i stugor och lägenheter hyrda genom förmedling. I det första fallet finns det en gemensam bas i bekanta och släktingar och i det andra fallet i boendeobjekten stuga eller lägenhet. För perioden 1997 till 2003 utvecklas också antalet gästnätter hos släkt och vänner i linje med antalet gästnätter i lånade stugor och lägenheter, se figur 3.34. Korrelationen mellan serierna är för denna period 0,75. Under perioden 1990 till 1996 var det däremot stora skillnader mellan boendeformerna. När det gäller gästnätter i stugor och lägenheter hyrda genom förmedling, se figur 3.23, var korrelation mellan serierna under perioden 1990 till 2003 endast -0,15. En negativ korrelationskoefficient är i och för sig inte oväntad då det är tänkbart

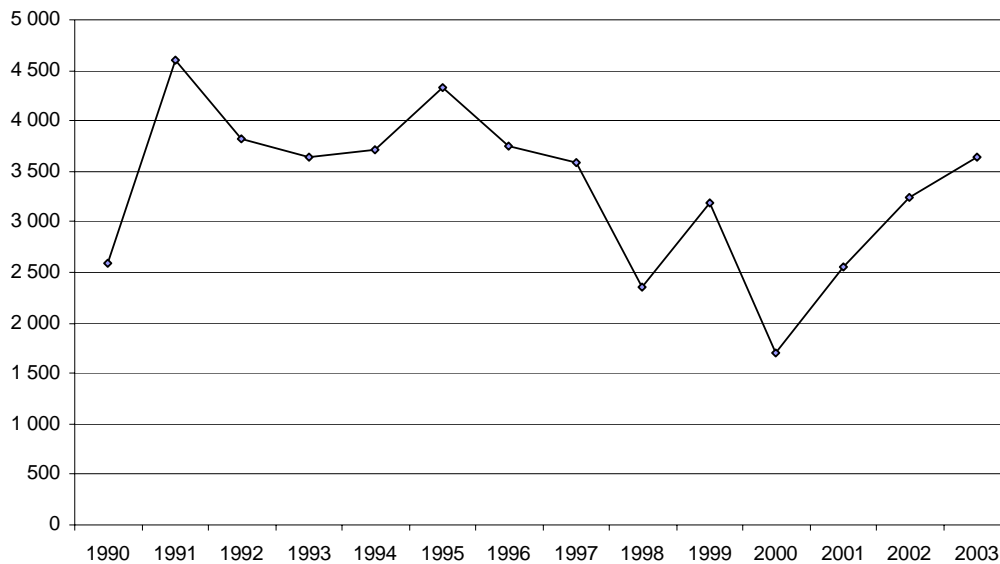
Hur användbar är svensk turiststatistik?

att antalet gästnätter i hyrda stugor och lägenheter sjunker då antalet gästnätter i lånade stugor och lägenheter ökar och vice versa.

Camping utanför campingplatser

Denna kategori, som ofta betecknas som Vild camping, innefattar gästnätter i tält och husvagn utanför campingplatser. Under perioden 1990 till 2003 gjordes det i genomsnitt 3,3 miljoner gästnätter i denna kategori, se figur 3.38.

Figur 3.38 Antal gästnätter av svenska besökare i tält eller husvagn utanför campingplatser i Sverige 1990-2003 (1000-tal)

Källa: TDB

Den enda serie det är intressant att jämföra med är gästnätter på campingplatser. Anledningen till detta är att en del av de gästnätter som görs utanför campingplatser kan vara en följd av övernattningar under färden till olika campingplatser. Framförallt kan detta antas gälla för gästnätter i husvagn, vilka utgör merparten av samtliga gästnätter både i och utanför campingplatser. För perioden 1997 till 2003 är serierna relativt starkt korrelerade med en korrelationskoefficient på 0,78, men för perioden 1990 till 1996 är serierna i princip okorrelerade.

Övriga icke-kommersiella boendeformer

Det finns även uppgifter om gästnätter i privatrum och inackorderingsrum, fritidsbåt, färja och fartyg, tåg, personbil, skola, logement eller liknande, men dessa har lämnats utanför redovisningen.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

3.2.7 Sammanfattning gästnätter

I detta avsnitt har olika källors uppgifter över gästnätter fördelat på boendeformer redovisats och kommenterats utifrån möjligheterna att beskriva utveckling över tiden, möjligheterna till regionala nedbrytningar och i fall det går att fördela uppgifterna över kortare tidsintervall. Det är som tidigare konstaterats omöjligt att exakt jämföra olika statistikkällor, men det har i rapporten ändå ansetts givande att beskriva hur olika källors uppgifter förhåller sig till varandra. Framförallt har det ansetts givande att jämföra hur liknande uppgifter utvecklas över tiden.

Vilken eller vilka källor som kan användas vid analyser av gästnätter i olika boendeformer styrs till stor del av vilken typ av analys som ska göras. För vissa ändamål räcker den information som går att hämta från Inkvarteringsstatistiken, men för andra ändamål krävs information som endast går att få via olika typer av konsumentundersökningar. Vilken undersökning som än används är det viktigt att veta undersökningens fördelar och nackdelar, för när det gäller möjligheterna att redovisa gästnätter i olika boendeformer har Inkvarteringsstatistiken, TDB, RES och IBIS både styrkor och svagheter.

Inkvarteringsstatistikens styrkor och svagheter hör till stor del samman med att det är en registerbaserad undersökning. Uppgifter hämtas nämligen in till undersökningen från de anläggningar som ligger i undersökningens anläggningsregister. Vid bedömningen av användbarheten i dessa uppgifter är det framförallt två faktorer som behöver beaktas. För det första är det viktigt att anläggningsregistret verkligen innehåller de anläggningar som ska vara med och för det andra är det viktigt att så många anläggningar som möjligt rapporterar in uppgifter.

När det gäller möjligheterna till regionala studier och studier över kortare tidsintervall är Inkvarteringsstatistiken i de flesta fall den mest tillförlitliga källan, men problemen med över- och undertäckning samt svarsbortfall kan sägas öka i takt med att studieobjekten blir mindre och tidsintervallen snävare. Större registeruppdateringar och förändringar i definitioner av olika boendeformer kan också försämra jämförbarheten över tiden.

En annan styrka med Inkvarteringsstatistiken är att den har information om besökarens hemland. Möjligheterna att studera utländska besökare gästnätter i Sverige är i övrigt starkt begränsade. I IBIS finns information under perioden juli 2000 till juni 2003, men undersökningen överskattar troligtvis antalet gästnätter.

När det gäller konsumentundersökningarna TDB och RES bygger de på uppgifter från ett urval av svenska medborgare i ett visst åldersintervall. Denna metod innebär att det även går att få uppgifter om gästnätter i icke-kommersiella boendeformer, vilket saknas i Inkvarteringsstatistiken. Antalet gästnätter i icke-kommersiella boendeformer har under den studerade perioden varit betydligt

Hur användbar är svensk turiststatistik?

fler än i kommersiella boendeformer. Enligt TDB har mer än hälften av alla gästnätter under perioden 1990 till 2003 gjorts hos släkt och vänner.

En annan fördel med TDB och RES, jämfört med Inkvarteringsstatistiken, är att uppgifterna om gästnätter går att relatera till besökarens ålder, kön och andra individbaserade variabler. Dessutom erbjuder RES och TDB en möjlighet att avgöra om gästnätterna gjorts privat eller i tjänst. Tyvärr är det svårt att, annat än på aggregerad nivå, använda uppgifter med någon större säkerhet när de fördelats enligt ovan. Generellt gäller att resultatet försämras i takt med att uppgifterna fördelas på fler kategorier.

Genomgången i rapporten har visat att det finns stora skillnader i källornas sätt att beskriva omfattning och utveckling av gästnätter i olika boendeformer. På grund av att RES funnits under så kort tid är det i första hand TDB och Inkvarteringsstatistiken som jämförts. För alla boendeformer förutom camping redovisar TDB betydligt större variationer över tiden än Inkvarteringsstatistiken, vilket indikerar att det med nuvarande urvalsstorlek är svårt att få stabila resultat då gästnätterna studeras per boendeform. Det bör i sammanhanget påpekas att säkerheten i statistiken generellt sett är sämre för uppgifter över gästnätter än för resor. Detta följer av att det förutom den osäkerhet som uppkommer vid undersökningen av antalet övernattningsresor nu även tillkommer en osäkerhet i det uppskattade antalet gästnätter varje resa har gett upphov till. Möjligheterna till regionala studier och studier där särskilda socioekonomiska variabler studeras är mycket begränsade när det gäller urvalsundersökningarna.

4. Slutsatser och förslag med turismen i fokus

I denna rapport har olika svenska källor med statistik över resor per färd sätt och gästnätter i olika boendeformer sammanförts, jämförts och kommenterats utifrån deras sätt att beskriva volym, utveckling över tiden samt möjligheterna till olika temporala och regionala nedbrytningar. Samtliga källor förutom Rese- och turistdatabasen (TDB) samlar in uppgifter med andra målsättningar än att enbart möjliggöra studier av turism, men flertalet av källorna, och i synnerhet Inkvarteringsstatistiken, är ändå användbara för att analysera delar av turistsektorn. Anledningen till att genomgången begränsas till uppgifter om resor och gästnätter är att detta är grundläggande variabler för att kunna genomföra bredare kvantitativa studier över turismens utveckling. Att uppgifterna om resor och gästnätter är särskilt viktiga bygger på att de i stor utsträckning används till att avgränsa turistnäringen från övriga delar av näringslivet och det finns därmed ett stort behov av tillförlitliga uppgifter inom dessa områden.

En viktig utgångspunkt för analysen i rapporten har varit att liknande uppgifter från olika källor, trots skillnader i mätmetoder, målgrupper samt definitionsskillnader vad gäller resebegrepp och boendeformer, borde utvecklas på ett likartat sätt över tiden. En djupare analys skulle kunna visa om det är rimligt att uppgifterna från olika källor i vissa fall divergerar kraftigt. Framförallt kan skillnader i sätten att avgränsa långväga resor eller skillnader i utvecklingen av resandet mellan utländska och svenska resenärer inverka på jämförelserna.

Rapporten fokuserar på användbarhet och källornas validitet, vilket innebär att det inte görs några försök att beskriva varför en viss variabel utvecklas på ett visst sätt. Att undersöka vad som förklarar ett visst utvecklingsmönster skulle kräva information om real prisutveckling för olika typer av biljetter, information om väderförhållanden, utvecklingen av bränslekostnader etc. Det görs inte heller någon fullständig analys av respektive källa utan slutsatser har endast dragits utifrån hur källornas uppgifter utvecklas i relation till varandra och hur god precision urvalsundersökningarna kan anses leverera.

Generella slutsatser

De stora skillnader som i rapporten påvisas mellan olika källors sätt att beskriva utvecklingen av resor och gästnätter över tiden skapar frågetecken runt kunskaperna om turistnäringens utveckling i stort. I takt med att turistnäringen utvecklas behöver även det statistiska underlaget förbättras. Osäkra uppgifter om turistnäringen kan i förlängningen skapa opåkallade trovärdighetsproblem.

Det kan konstateras att det, med undantag för Inkvarteringsstatistikens redovisning av hotellnätter, överlag finns begränsningar i möjligheterna att använda uppgifter på regional nivå. I synnerhet gäller detta om uppgifterna över resor och gästnätter delas upp i affärs- eller privatresor, kön eller åldersgrupper

Hur användbar är svensk turiststatistik?

etc. Det är med andra ord extra svårt att följa turismens utveckling på regional nivå. Med regional nivå avses i första hand län.

För kvantitativa studier av turism kan det vara viktigt att kunna hantera olika aspekter av säsongsvariation. Rapporten visar att möjligheterna att redovisa uppgifter annat än på årsbasis är kraftigt begränsade. Den officiella statistiken över resor går i och för sig att bryta ned på väldigt fin nivå, men avsaknaden av uppgifter om resenärerna begränsar användbarheten. Delar av Inkvarteringsstatistiken är även i detta avseende bättre än övriga källor.

Det finns väldigt lite information om utländska turister i Sverige, kontinuerliga uppgifter över gästnätter kan fås från Inkvarteringsstatistiken, men det finns ingen information om hur många resor som ligger till grund för gästnätterna. Det saknas också uppgifter om hur inkommande turister väljer att resa inom Sverige. Visst stöd finns i uppgifterna från IBIS (Inkommande besökare i Sverige), men helårssiffror finns endast för åren 2001 och 2002. TDB har från och med 1996 information om uppskattat antal utländska gästnätter per år hos släkt och vänner i Sverige, men dessa uppgifter baseras på ett mindre urval än övriga uppgifter i TDB

Vid studier av det totala resandet kan bilresor få stort genomslag eftersom bilen är det vanligaste färdmedlet vid turistresor. Idag är det endast TDB som kan presentera uppgifter om antalet långväga bilresor. Under den period RES pågick, visar emellertid källorna helt olika utvecklingsmönster för antalet långväga resor med bil.

När det gäller inhemsk turism är gästnätter hos släkt och vänner samt nyttjande av egna fritidshus viktiga boendeformer att undersöka. Fritidshus eller lägenheter i andra regioner än hemregionerna innebär en återkommande flytt av konsumtion och investeringar från den ena till den andra regionen. Boende hos släkt och vänner är den vanligaste boendeformer vid resor längre än tio mil enkel väg. Idag är det endast TDB som har uppgifter om dessa boendeformer.

Det ställs höga krav på användarna av TDB eftersom uppgifterna blir osäkra vid uppdelningar i finare tidsintervall och på finare regional nivå. Användarna måste även beakta att utvecklingen av resor och gästnätter på aggregerad nivå i vissa fall divergerar kraftigt från liknande uppgifter i officiella statistikkällor baserade på produktionsuppgifter. Detta gäller i viss mån även för RES under den period undersökningen pågick.

Detaljerade synpunkter och åtgärdsförslag för aktiva källor

Det är önskvärt att i större utsträckning utreda hur hanteringen av anläggningsregistren i Inkvarteringsstatistiken påverkar utvecklingen av gästnätter i olika boendeformer.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Det bör undersökas om uppräkningsstalet för campingstatistiken förändras över tiden och i fall samma uppräkningsstal ska användas för utländska och svenska besökare.

Det finns indikationer på att TDB haft någon form av tekniskt problem under inledningen av 2000-talet. Antalet resor och gästnätter stiger dramatiskt för nästan samtliga färdstätt och boendeformer, men utvecklingen har inte stöd i jämförbara källor. En kontinuerlig redovisning av hur svarsbortfall och partiella bortfall fördelar sig över olika undersökningsgrupper skulle öka användbarheten av TDB. För att vidareutveckla TDB kan det också finnas ett behov av att ytterligare granska urvalsmetod och rampopulation.

När det gäller SIKAs nuvarande uppgifter över passagerarvolym är det i första hand intressant att undersöka om det går att förbättra möjligheterna att urskilja långväga tågresor samt om det är möjligt att redovisa resenärer per flyglinje. Det finns dessutom ett behov av att kunna urskilja utländska passagerare från övriga passagerare på internationella flyg-, tåg-, buss- och färjelinjer. Möjligheterna till detta bör utredas.

Generella åtgärdsförslag

Det finns två grundläggande möjligheter att förbättra dagens statistiska underlag. Det ena är att komplettera dagens produktionsuppgifter med fler uppgifter om resenärerna och göra det lättare att urskilja långväga resor, det vill säga resor som kan kopplas till turism. Utvecklingen av produktionsuppgifterna styrs dock av producenternas möjligheter att samla in och hantera individdata. Det andra sättet är att satsa ytterligare resurser på att utveckla en större konsumentundersökning. En konsumentundersökning är också det enda alternativet för att samla in uppgifter om långväga bilresor och gästnätter i icke-kommersiella boendeformer. Även uppgifter relaterade till nyttjandet av fritidshus kräver en konsumentundersökning.

Att mäta turisternas konsumtion är en av grundstenarna i att uppskatta turistnäringens omfattning och utveckling ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Enda sättet att uppskatta turisternas konsumtion av livsmedel och övriga varor, olika typer av rekreation samt vissa typer av resor är via en konsumentundersökning. Dessa uppgifter behövs för att göra tillförlitliga beräkningar av turismens effekter på ekonomi och sysselsättning.

Genomgången i rapporten har visat att tillgängliga konsumentundersökningar som RES och TDB inte räcker till för mer detaljerade studier av turistnäringen, det vill säga studier på regional nivå eller studier av allt för fina segment av turistnäringen. Det kan exempelvis vara svårt att annat än på aggregerad nivå studera könsuppdelad statistik, något som efterlyses i 2004 års proposition "En

Hur användbar är svensk turiststatistik?

politik för en långsiktigt konkurrenskraftig svensk turistnäring”⁵¹. Fortsatta satsningar på turistnäringen måste följas av åtgärder för att säkerställa ett fullgott underlag för bredare kvantitativa studier av både den inhemska och internationella turismens utveckling och funktion. Förutsättningarna för en ny konsumentundersökning, där erfarenheter och information från RES och TDB kan tas till vara, bör utredas. Rapporten har visat att det förutom att uppskatta kostnaderna för att samla in uppgifter med tillräcklig precision och kvalitet finns ett behov av att hitta en metod som över längre tidsperioder klarar av att mäta det som ska mätas.

Eftersom stora delar av turistsektorn inte kan granskas annat än med uppgifter från en konsumentundersökning bör det skapas förutsättningar för en offentlig finansiering som uteslutande används för en undersökning med fokus på turiststatistik. En offentlig finansiering skapar möjligheter till kontinuerlig vidareutveckling av undersökningen och förhindrar dessutom att särskilda finansiärers särintressen tillåts få genomslag i undersökningen. En statligt finansierad undersökning av hög kvalitet sänker också incitamenten för intressenter på regional nivå att utveckla egna undersökningar. En enhetlig metod förbättrar möjligheterna till regionala jämförelser och kan ur ett samhällsekonomiskt perspektiv vara mer kostnadseffektiv.

Det är betydligt svårare att hitta några uppenbara sätt att vidareutveckla produktionsuppgifterna. Detta är en följd av att möjligheterna är förbundna med både teknik och metodutveckling när det gäller olika producenters sätt att boka och sälja biljetter, registrera gäster osv. Generellt skulle användbarheten ur ett turistperspektiv förbättras om det för fler källor än Inkvarteringsstatistiken skulle gå att urskilja olika typer av resenärer. I synnerhet är det önskvärt att kunna skilja på svenska och utländska resenärer samt privata resor och resor i tjänst.

Ur ett nationellt tillväxtperspektiv är till Sverige inkommande turister av särskilt intresse, men tyvärr är uppgifter om utländska turister mycket svåra att införskaffa. I grova drag är det endast uppgifter om gästnätter av utländska besökare som finns att tillgå och dessa täcker bara en del av alla tillgängliga boendeformer. Att undersöka inkommande turister vid olika gränspassager är både kostsamt och svårt. Flyget är det färdssätt som erbjuder bäst förutsättningar för att mäta utländska turister. I första hand gäller detta eftersom samtliga flygpassagerare registreras vid incheckningen, men det är också lättare att göra gränspassageundersökningar av flygresenärer eftersom Arlanda hanterar en mycket stor andel av alla internationella flygningar. För andra färdssätt och särskilt vad gäller bilresor är möjligheterna betydligt mer begränsade. Det kan vara av intresse att undersöka möjligheterna med att göra en mer omfattande gränsundersökning vart annat eller vart tredje år. En tänkbar öppning finns i en samordning av nationellt insamlade uppgifter inom i första hand EU.

⁵¹ Prop. 2004/05:56, Näringsdepartementet.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Det bör också nämnas att ett ansvar för att vidareutveckla nuvarande statistik inte bör vara kopplat till ett ansvar för att utveckla turistnäringen. Ett dubbelt ansvar riskerar att skapa onödiga målkonflikter. Enligt den senaste statistikreformen⁵² bör ansvaret vara kopplat till en myndighet som bedriver oberoende forskning och analys av turistnäringen. En sådan aktör har också bättre möjligheter att agera på ett likartat sätt mot alla intressen, både offentliga och privata, som är i behov av en väl fungerande produktion av tillförlitlig turiststatistik.

⁵² SOU 1994:1

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Referenser

Algotsdotter, B. och Lindström, H. L. (1997), Kognitiv evalvering av frågeformuläret för September 1997 för Turistdatabasen (TDB) i Åre, SCB, Stockholm.

Blom, G. (1984), *Statistikteori med tillämpningar*, Studentlitteratur, Lund.

Christianson, A. (1990), En granskning av TDB tracker, en resvaneundersökning utförd av Burke marketing information.

Eriksson, M. (2003), Övernattningar IBIS, SCB.

Holmberg, I. (2003), Om uppräknning av TDB-data till nationell nivå.

Holmberg, I. och Westberg, M. (2000), Turistdatabasen – TDB – En statistisk utvärdering.

Holmberg, I. och Westberg, M. (2001), Rese- och TuristDataBasen TDB – Teknisk beskrivning.

Holmström, A. och Junkka, F. (2003), Fördjupad analys av viktning i Rese- och turistdatabasen, ETOUR, Östersund.

Junkka, F. (2003), *Inkvarteringsstatistikens möjligheter och problem i Jämtland*, Marknadsfakta Åre AB, Åre.

Lindström, H. L. (1996), Utvärdering av Kvalitet – Turistdatabasen på uppdrag av Turistdelegationen, SCB, Stockholm.

Lundström, S. (1997), *Kan svarandemängden i TDB betraktas som ett obundet slumpmässigt urval?*, SCB, Stockholm.

Norgren, C., Junkka, F. och B. Sahlberg (2003), *Hur ser resandet ut mellan Sveg-Östersund-Storuman-Umeå?*, ETOUR, Östersund.

Osterman, S. (1997), Bortfallsanalys av TDB, SCB, Stockholm.

Statistikrapporter

Bantrafik 2002 – 2003, SIKÅ, Stockholm.

IBIS 2002, Resultat från undersökningen om inkommande besökare i Sverige, TD, Stockholm.

Inkvarteringsstatistik 2003, Totalundersökning av Sveriges hotell, stuga, vandrarhem och campingplatser, SCB, Stockholm.

Luffart 2003, SIKÅ, Stockholm.

RES 2001, Den nationella reseundersökningen, SIKÅ, Stockholm.

Resvaneundersökning 2003, Avresande passagerare från Arlanda, Luftfartsverket, Stockholm.

Utrikes och inrikes trafik med fartyg 2003, SIKÅ, Stockholm.

Hur användbar är svensk turiststatistik?

Bilaga 1. Statistisk säkerhet

Uppgifterna från urvalsundersökningar som RES, TDB och IBIS blir alltid förenade med en viss statistisk osäkerhet. På grund av denna osäkerhet är det viktigt att kunna göra bedömningar av uppgifternas precision. Ett sätt att göra detta är att konstruera olika typer av konfidensintervall inom vilket det sökta värdet på en parameter med en viss förutbestämd sannolikhet kan antas ligga.

Det är sällan möjligt att göra exakta konfidensintervall vilket innebär att konfidensintervallen måste approximeras. I denna bilaga presenteras approximerade 95-procentiga konfidensintervall. Ett 95-procentigt konfidensintervall antas täcka den sökta parametern med 95 procents sannolikhet.

Tänk på att uppgifterna som presenteras från TDB, RES och IBIS i rapporten också kan påverkas av systematiska fel. Ett systematiskt fel innebär att undersökningen kan göra kontinuerliga över- eller underskattningar av undersökta objektsvärden och orsaker till detta kan vara feltolkningar av frågeformuläret, snedvridna urval, databearbetningsfel etc. Att studera konfidensintervall ger ingen upplysning om eventuella systematiska fel, utan är endast ett mått på precisionen. En undersökning kan med andra ord uppvisa en hög precision i skattningarna, men ändå misslyckas med att fånga det sanna värdet.

När det gäller skattningarnas precision beror den till stor del på hur många intervjuer som ligger till grund för statistiken, men även vilken urvalsmetod undersökningen använder sig av. Överlag kan emellertid sägas att ju fler intervjuer som ligger till grund för en skattning desto säkrare blir skattningarna.

Ett konfidensintervall kan skrivas på många olika sätt, men i denna bilaga skrivs konfidensintervallens gränsvärden som procentuell avvikelse från skattningarna, ett konfidensintervall på exempelvis 10 procent innebär att det eftersökta värdet med 95 procents sannolikhet bör ligga inom intervallet ± 10 procent av det skattade värdet. Notera att det är fem procents sannolikhet att antalet resor ligger utanför konfidensintervallet. Detta innebär att i genomsnitt en av 20 observationer borde ligga utanför konfidensintervallen.

Riks-RVU och RES

Här nedan redovisas approximativa 95-procentiga konfidensintervall för uppgifter från Riks-RVU och RES. Konfidensintervallen är framtagna av SIKA, men är omarbetade till procentuella avvikelser från skattningen. Dessutom redovisas antalet intervjuade resor från undersökningarna, fördelat på färdstätt.

Tabell 1. 95-procentiga konfidensintervall för långväga delresor med start- och målpunkt i Sverige

	Uppgift saknas	Vet ej	Vill ej svara	Övriga färdstätt	Bil,taxi	Tåg	Buss	Flyg	Samtliga
1995 jan-jun	43%			28%	7%	19%	21%	16%	6%
1995 jul-dec	28%			20%	6%	15%	17%	13%	5%
1996 jan-jun	56%			29%	8%	19%	25%	14%	7%
1996 jul-dec	50%			25%	7%	20%	20%	14%	6%
1997 jan-jun	46%			22%	8%	26%	17%	15%	7%
1997 jul-dec	34%			25%	7%	20%	18%	15%	5%
1998 jan-jun	49%			26%	8%	19%	20%	15%	6%
1998 jul-dec	36%		217%	29%	7%	22%	18%	15%	6%
1999 jan-jun	200%	115%	200%	41%	9%	20%	20%	15%	7%
1999 jul-dec		113%	95%	27%	7%	20%	18%	14%	6%
2000 jan-jun		172%	191%	49%	8%	34%	20%	15%	7%
2000 jul-dec		122%	191%	43%	8%	20%	20%	15%	7%
2001 jan-jun	200%	77%		36%	9%	18%	19%	15%	7%
2001 jul-dec	105%	100%	143%	42%	8%	30%	22%	15%	7%

Källa: SIKA

Tabell 2. Övägt antal långväga delresor med start- och målpunkt i Sverige

	Uppgift saknas	Vet ej	Vill ej svara	Övriga färdstätt	Bil,taxi	Tåg	Buss	Flyg	Samtliga
1995 jan-jun	44	0	0	240	4 699	626	652	987	7 248
1995 juli-dec	64	0	0	280	5 548	721	569	947	8 129
1996 jan-jun	26	0	0	232	3 490	528	411	789	5 476
1996 juli-dec	27	0	0	234	3 969	608	335	792	5 965
1997 jan-jun	28	0	0	187	3 123	343	368	616	4 665
1997 juli-dec	48	0	0	193	3 612	500	352	775	5 480
1998 jan-jun	23	0	0	141	2 746	435	334	579	4 258
1998 juli-dec	34	0	1	216	3 596	475	326	651	5 299
1999 jan-jun	1	3	1	113	2 759	365	386	529	4 157
1999 juli-dec	0	3	6	190	3 560	520	348	644	5 271
2000 jan-jun	0	22	1	187	2 967	469	351	653	4 650
2000 juli-dec	0	4	1	219	3 713	493	345	734	5 509
2001 jan-jun	1	7	0	122	3 154	427	336	760	4 807
2001 juli-dec	12	4	2	243	3 714	512	324	653	5 464

Källa: SIKA

Bilaga 1

Tabell 3. 95-procentiga konfidensintervall för långväga delresor till utlandet (exklusive gränspassageresor)

	Uppgift saknas	Vet ej	Vill ej svara	Övriga färdstätt	Bil,taxi	Tåg	Buss	Flyg	Samtliga
1995 jan-jun	93%			46%	7%	20%	22%	22%	7%
1995 jul-dec	73%			33%	6%	15%	18%	22%	5%
1996 jan-jun	82%			49%	8%	19%	27%	22%	7%
1996 jul-dec	76%			41%	7%	21%	22%	23%	6%
1997 jan-jun	72%			38%	8%	27%	20%	23%	7%
1997 jul-dec	83%			31%	7%	21%	21%	24%	6%
1998 jan-jun	100%			43%	8%	20%	23%	25%	7%
1998 jul-dec	90%		217%	50%	7%	23%	19%	29%	6%
1999 jan-jun		137%		53%	9%	20%	23%	25%	8%
1999 jul-dec		113%	119%	48%	8%	21%	21%	23%	7%
2000 jan-jun		172%	191%	96%	9%	35%	23%	27%	8%
2000 jul-dec		196%	191%	79%	9%	21%	23%	28%	8%
2001 jan-jun	200%	77%		56%	9%	18%	22%	27%	8%
2001 jul-dec	100%	100%		59%	9%	32%	24%	36%	8%

Källa: SIKA

Tabell 4. Ovägt antal långväga delresor till utlandet (exklusive gränspassageresor)

	Uppgift saknas	Vet ej	Vill ej svara	Övriga färdstätt	Bil,taxi	Tåg	Buss	Flyg	Samtliga
1995 jan-jun	0	0	0	128	167	32	70	464	861
1995 juli-dec	3	0	0	169	360	29	83	535	1 179
1996 jan-jun	1	0	0	126	202	32	72	452	885
1996 juli-dec	1	0	0	134	343	41	67	506	1 092
1997 jan-jun	0	0	0	119	215	23	96	366	819
1997 juli-dec	1	0	0	124	268	33	74	524	1 024
1998 jan-jun	0	0	0	93	186	25	73	340	717
1998 juli-dec	1	0	0	117	277	18	44	403	860
1999 jan-jun	1	1	1	78	180	22	75	334	692
1999 juli-dec	0	0	3	115	253	18	108	388	885
2000 jan-jun	0	0	0	106	217	21	72	435	851
2000 juli-dec	0	4	0	120	325	35	89	493	1 066
2001 jan-jun	0	0	0	79	197	10	79	491	856
2001 juli-dec	3	0	1	90	306	30	63	459	952

Källa: SIKA

Inkommande besökare i Sverige

Här nedan redovisas approximativa 95-procentiga konfidensintervall för uppgifter från Riks-RVU och RES. Konfidensintervallen är framtagna av SCB, men är omarbetade till procentuella avvikelser från skattningen.

Tabell 5. 95-procentiga konfidensintervall för gästnätter per boendeform

Boendeform	2001	2002	2003
Hotell, motell, pensionat	8%	8%	9%
Vandrarhem	20%	18%	38%
Stuga	12%	13%	21%
Camping	14%	10%	40%
Hos släkt och vänner	11%	8%	15%
Övriga	21%	20%	24%
Summa	6%	6%	10%

Källa: SCB.

Tabell 6. 95-procentiga konfidensintervall för resor per färdstätt

Färdstätt	2001 jan - jun	2001 jul - dec	2002 jan - jun	2002 jul - dec	2003 jan - jun	Totalt
Bil-färja	10%	5%	6%	5%	8%	2%
Buss-färja				53%	43%	23%
Tåg-färja						50%
Färja	4%	6%	4%	5%	5%	2%
Flyg	5%	4%	5%	5%	5%	2%
Bil	4%	2%	3%	2%	3%	1%
Buss	18%	24%	36%	21%	24%	19%
Tåg	7%	4%	7%	9%	7%	3%
Annat	35%	24%	38%	17%	19%	9%
Total	2%	1%	2%	1%	2%	

Källa: SCB.

Bilaga 1

Rese- och turistdatabasen

I detta avsnitt redovisas approximativa 95-procentiga konfidensintervall för uppgifter från TDB. Innan konfidensintervallen redovisas kommer en förklaring till hur konfidensintervallen tagits fram.

Det finns olika metoder för att konstruera konfidensintervall för uppgifterna i TDB. I detta avsnitt har konfidensintervallen beräknats utifrån det oviktade materialet⁵³ och utifrån antagandet att det totala antalet resor med ett visst färsätt eller det totala antalet gästnätter i en viss boendeform under en månad är approximativt normalfördelat. För varje månad har antalet resor med färsättet eller gästnätter i boendeformen tagits fram per person och en månadsvarians har räknats ut. Ett 95-procentigt konfidensintervall för totala antalet resor eller gästnätter under ett år beräknas sedan fram som exemplet nedan.

Exempel: Låt $X_i, i=1,2,\dots,n$ vara antalet tågresor i Sverige som intervju personer gör under den månad intervjuerna avser, variansen för en helårsskattning beräknas då som:

$$V\left[\sum_{i=1}^n X_i\right] = \sum_{i=1}^n V[X_i] = \sum_{j=1}^{12} n_j \sigma_j^2,$$

där

$\sigma_j^2, j=1,2,\dots,12$ är variansen för varje månadsskattning,

$n_j, j=1,2,\dots,12$ är antalet intervjuer under var och en av årets tolv månader.

Om summan är approximativt normalfördelad innebär ovanstående att gränserna för konfidensintervallen blir:

$$\pm \frac{1,96 \sqrt{\sum_{j=1}^{12} n_j \sigma_j^2}}{\sum_{i=1}^n X_i}.$$

⁵³ TDB är viktad efter ålder, kön och län. För mer information om viktningprocessen se Fördjupad analys av viktning i Rese- och turistdatabasen.

Tabell 7. 95-procentiga konfidensintervall⁵⁴ för resor och gästnätter i TDB vid Sverigeresor

	År 2003		3 år		5 år	
	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%
Hotell/konferensanläggning	1835	6%	5505	3%	9175	1%
Stuga/lägenhet hyrd genom förmedling	314	13%	942	7%	1570	3%
Vandrarhem	274	15%	822	9%	1370	4%
Camping	454	16%	1362	9%	2270	4%
Stuga/lägenhet hyrd privat	308	13%	924	8%	1540	3%
Vild camping	251	18%	753	10%	1255	5%
Hos släkt/vänner	4077	4%	12231	2%	20385	1%
Eget fritidshus/lägenhet	1370	8%	4110	5%	6850	2%
Annan boendeform	235	19%	705	11%	1175	5%
Gästnätter	7890	3%	23670	2%	39450	1%
Flyg	583	9%	1749	5%	2915	2%
Buss	1645	5%	4935	3%	8225	1%
Tåg	1721	5%	5163	3%	8605	1%
Färja	229	13%	687	8%	1145	3%
Bil	9200	2%	27600	1%	46000	1%
Resor	10963	2%	32889	1%	54815	0%

	jul-03		okt-03		jan-jun 2003		jul-dec 2003	
	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%
Hotell/konferensanläggning	211	17%	156	18%	842	8%	993	7%
Stuga/lägenhet hyrd genom förmedling	50	34%	6	87%	198	15%	116	23%
Vandrarhem	81	28%	17	63%	100	23%	174	19%
Camping	193	19%	9	80%	123	21%	331	19%
Stuga/lägenhet hyrd privat	73	26%	2	151%	163	18%	145	19%
Vild camping	87	29%	7	80%	81	32%	170	21%
Hos släkt/vänner	467	12%	290	14%	1917	6%	2160	6%
Eget fritidshus/lägenhet	186	19%	100	25%	592	11%	778	11%
Annan boendeform	26	59%	20	52%	137	23%	98	32%
Gästnätter	1063	7%	548	10%	3672	4%	4218	4%
Flyg	49	28%	47	31%	288	12%	295	13%
Buss	123	18%	126	18%	829	7%	816	7%
Tåg	155	16%	144	17%	894	7%	827	7%
Färja	53	*	10	64%	84	*	145	*
Bil	1146	5%	635	8%	4349	3%	4851	3%
Resor	1309	4%	777	7%	5269	3%	5694	2%

Källa: TDB.

* Segment där det saknats observationer för någon månad kan ej konfidensintervall beräknas.

⁵⁴ 95 % konfidensintervall (±95%) och antalet intervjuer (IP) är beräknat på det ovägda materialet

Bilaga 1

Tabell 8. 95-procentiga konfidensintervall för fritidsresor och gästnätter vid fritidsresor i Sverige

	År 2003		3 år		5 år	
	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%
Hotell/konferensanläggning	1052	7%	3156	4%	5260	2%
Stuga/lägenhet hyrd genom förmedling	308	13%	924	7%	1540	3%
Vandrarhem	243	15%	729	9%	1215	4%
Camping	443	16%	1329	9%	2215	4%
Stuga/lägenhet hyrd privat	303	13%	909	8%	1515	3%
Vild camping	239	18%	717	11%	1195	5%
Hos släkt/vänner	4004	4%	12012	2%	20020	1%
Eget fritidshus/lägenhet	1340	8%	4020	5%	6700	2%
Annan boendeform	180	22%	540	13%	900	6%
Gästnätter	7230	3%	21690	2%	36150	1%
Flyg	344	11%	1032	6%	1720	3%
Buss	1466	5%	4398	3%	7330	1%
Tåg	1387	5%	4161	3%	6935	1%
Färja	218	14%	654	8%	1090	4%
Bil	8639	2%	25917	1%	43195	0%
Resor	10112	2%	30336	1%	50560	0%

	jul-03		okt-03		jan-jun 2003		jul-dec 2003	
	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%
Hotell/konferensanläggning	188	18%	83	23%	457	11%	595	10%
Stuga/lägenhet hyrd genom förmedling	50	34%	6	87%	195	15%	113	23%
Vandrarhem	78	27%	12	63%	87	25%	156	19%
Camping	193	19%	9	80%	116	22%	327	19%
Stuga/lägenhet hyrd privat	73	26%	2	151%	160	18%	143	19%
Vild camping	85	29%	7	80%	75	34%	164	22%
Hos släkt/vänner	464	12%	284	14%	1872	6%	2132	6%
Eget fritidshus/lägenhet	185	19%	99	25%	572	11%	768	11%
Annan boendeform	24	62%	17	50%	99	28%	81	36%
Gästnätter	1047	7%	485	10%	3317	4%	3913	4%
Flyg	40	31%	26	39%	155	16%	189	15%
Buss	120	18%	112	19%	745	7%	721	8%
Tåg	147	17%	116	19%	710	8%	677	8%
Färja	53	27%	8	72%	78	23%	140	17%
Bil	1150	5%	580	8%	4048	3%	4591	3%
Resor	1292	4%	694	7%	4821	3%	5291	2%

Källa: TDB.

Anm: 95 procentiga konfidensintervall (±95%) och antalet intervjuer (IP) har beräknats utifrån det ovägda materialet.

Tabell 9. 95-procentiga konfidensintervall för arbetsresor och gästnätter vid arbetsresor i Sverige

	År 2003		3 år		5 år	
	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%
Hotell/konferensanläggning	767	9%	2301	5%	3835	2%
Stuga/lägenhet hyrd genom förmedling	6	*	18	*	30	*
Vandrarhem	31	*	93	*	155	*
Camping	13	*	39	*	65	*
Stuga/lägenhet hyrd privat	6	*	18	*	30	*
Vild camping	12	*	36	*	60	*
Hos släkt/vänner	100	32%	300	18%	500	8%
Eget fritidshus/lägenhet	36	51%	108	29%	180	13%
Annan boendeform	55	37%	165	21%	275	10%
Gästnätter	1029	8%	3087	5%	5145	2%
Flyg	258	13%	774	8%	1290	3%
Buss	200	15%	600	9%	1000	4%
Tåg	381	11%	1143	6%	1905	3%
Färja	13	*	39	*	65	*
Bil	1331	6%	3993	3%	6655	2%
Resor	1779	5%	5337	3%	8895	1%

	jul-03		okt-03		jan-jun 2003		jul-dec 2003	
	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%
Hotell/konferensanläggning	25	47%	63	29%	383	13%	384	12%
Stuga/lägenhet hyrd genom förmedling	0	*	0	*	3	*	3	*
Vandrarhem	3	135%	5	102%	13	*	18	63%
Camping	0	*	0	*	7	*	6	*
Stuga/lägenhet hyrd privat	1	196%	0	*	3	*	3	*
Vild camping	2	144%	0	*	6	*	6	*
Hos släkt/vänner	5	95%	7	88%	55	46%	45	35%
Eget fritidshus/lägenhet	1	196%	1	196%	22	67%	14	79%
Annan boendeform	2	176%	3	129%	38	42%	17	71%
Gästnätter	36	48%	88	30%	525	12%	504	12%
Flyg	9	65%	21	49%	137	18%	121	20%
Buss	4	98%	15	53%	93	22%	107	21%
Tåg	9	69%	30	37%	208	15%	173	16%
Färja	0	*	2	139%	6	*	7	*
Bil	60	29%	110	21%	683	8%	648	9%
Resor	71	25%	145	18%	924	7%	855	7%

Källa: TDB.

* Segment där det saknats observationer för någon månad kan ej konfidensintervall beräknas.

Anm: 95 procentiga konfidensintervall (±95%) och antalet intervjuer (IP) har beräknats utifrån det ovägda materialet.

Bilaga 1

Tabell 10. 95-procentiga konfidensintervall för utlandsresor och gästnätter vid utlandsresor

	År 2003		3 år		5 år	
	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%
Hotell/konferensanläggning	1568	7%	4704	4%	7840	2%
Stuga/lägenhet hyrd genom förmedling	95	26%	285	15%	475	7%
Vandrarhem	66	75%	198	43%	330	19%
Camping	85	*	255	*	425	*
Stuga/lägenhet hyrd privat	68	*	204	*	340	*
Vild camping	45	*	135	*	225	*
Hos släkt/vänner	570	13%	1710	7%	2850	3%
Eget fritidshus/lägenhet	134	26%	402	15%	670	7%
Annan boendeform	445	27%	1335	16%	2225	7%
Gästnätter	2650	7%	7950	4%	13250	2%
Flyg	1393	5%	4179	3%	6965	1%
Buss	824	7%	2472	4%	4120	2%
Tåg	435	10%	1305	6%	2175	3%
Färja	834	7%	2502	4%	4170	2%
Bil	1882	4%	5646	3%	9410	1%
Resor	3059	4%	9177	2%	15295	1%

	jul-03		okt-03		jan-jun 2003		jul-dec 2003	
	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%	IP	±95%
Hotell/konferensanläggning	203	16%	128	27%	692	11%	876	9%
Stuga/lägenhet hyrd genom förmedling	21	55%	2	146%	43	39%	52	36%
Vandrarhem	20	63%	2	162%	26	92%	40	43%
Camping	30	42%	1	*	31	*	54	*
Stuga/lägenhet hyrd privat	12	67%	0	*	38	*	30	*
Vild camping	16	67%	2	173%	9	*	36	*
Hos släkt/vänner	86	28%	52	43%	232	21%	338	16%
Eget fritidshus/lägenhet	17	53%	11	67%	46	40%	88	33%
Annan boendeform	40	41%	47	56%	199	37%	246	39%
Gästnätter	362	12%	221	21%	1145	11%	1505	8%
Flyg	130	17%	111	19%	660	8%	733	7%
Buss	65	26%	71	24%	358	11%	466	9%
Tåg	49	28%	30	36%	209	14%	226	13%
Färja	128	18%	74	23%	345	11%	489	9%
Bil	298	11%	157	16%	740	7%	1142	6%
Resor	446	9%	227	13%	1385	5%	1674	5%

Källa: TDB.

* Segment där det saknats observationer för någon månad kan ej konfidensintervall beräknas.

Anm: 95 procentiga konfidensintervall (±95%) och antalet intervjuer (IP) har beräknats utifrån det ovägda materialet.

Länsfördelade konfidensintervall i TDB för år 2003

Tabell 11. 95-procentiga konfidensintervall per resmålslän år 2003, beräknat på det ovägda materialet

	Hotell/konferensanläggning	Stuga/gh hyrd genom förmedling	Vandrarhem	Camping	Stuga/gh hyrd privat	Vild camping	Hos släkt/ vänner	Eget fritidshus/ lägenhet	Annan boendeform	Gästnätter	Flyg	Buss	Tåg	Bil	Resor
Sverige	6%	13%	15%	16%	13%	18%	4%	8%	19%	3%	9%	5%	5%	2%	2%
Stockholms län	11%	*	*	*	*	*	9%	24%	41%	8%	13%	9%	9%	5%	4%
Uppsala län	36%	*	*	*	*	*	21%	53%	*	26%	*	29%	25%	10%	9%
Södermanlands län	34%	*	*	*	*	*	20%	*	*	15%	*	30%	26%	10%	6%
Östergötlands län	25%	*	*	*	*	*	17%	39%	*	13%	*	25%	22%	8%	8%
Jönköpings län	24%	*	*	*	*	*	18%	*	*	13%	*	27%	27%	8%	8%
Kronobergs län	*	*	*	*	*	*	31%	*	*	25%	*	*	*	12%	12%
Kalmar län	*	*	*	*	*	*	20%	34%	*	13%	*	27%	31%	8%	8%
Gotlands län	*	*	*	*	*	*	*	*	*	24%	*	*	*	*	16%
Blekinge län	*	*	*	*	*	*	24%	*	*	20%	*	*	35%	13%	12%
Skåne län	16%	*	*	*	*	*	14%	37%	*	11%	25%	17%	14%	6%	5%
Hallands län	*	*	*	*	*	*	22%	32%	*	19%	*	28%	28%	8%	7%
Västra götalands län	12%	*	*	*	*	*	9%	21%	44%	7%	*	11%	11%	5%	4%
Värmlands län	19%	*	*	*	*	*	9%	*	*	6%	*	25%	*	9%	8%
Örebro län	30%	*	*	*	*	*	29%	*	*	20%	*	*	29%	10%	9%
Västmanlands län	*	*	*	*	*	*	23%	62%	*	20%	*	*	*	11%	11%
Dalarnas län	22%	*	*	*	*	*	18%	25%	*	10%	*	21%	22%	7%	7%
Gävleborgs län	29%	*	*	*	*	*	21%	*	*	21%	*	27%	27%	10%	9%
Västernorrlands län	28%	*	*	*	*	*	20%	*	*	19%	40%	27%	33%	10%	10%
Jämtlands län	30%	*	*	*	*	*	25%	27%	*	13%	*	28%	28%	11%	10%
Västerbottens län	31%	*	*	*	*	*	27%	*	*	18%	31%	23%	*	11%	10%
Norrbottnens län	32%	*	*	*	*	*	22%	41%	*	16%	27%	28%	*	12%	11%

Källa: TDB.

* Segment där det saknats observationer för någon månad kan ej konfidensintervall beräknas.

Anm. De celler som har 200 intervjuer eller mer till grund för statistiken är gulmarkerade.

Bilaga 1

Tabell 12. Antalet intervjuer per resmålsän i TDB år 2003.

	Hotell/konf	Stuga/igh hyrd genom förmedling	Vandrarhem	Camping	Stuga/igh hyrd privat	Vild camping	Hos släkt/vänner	Eget fritidshus/lägenhet	Annan boendeform	Gästnätter	Flyg	Buss	Tåg	Bil	Resor
Sverige	1835	314	274	454	308	251	4077	1370	235	7890	583	1645	1721	9200	10958
Stockholms län	505	9	25	16	17	31	832	192	51	1627	290	468	542	1674	2458
Uppsala län	39	1	4	15	3	5	152	42	4	264	22	50	68	396	480
Södermanlands län	52	2	11	12	3	11	152	54	6	298	8	45	59	457	1236
Östergötlands län	94	8	14	25	4	13	211	51	8	417	9	66	83	634	745
Jönköpings län	85	4	8	20	3	17	193	24	12	361	5	56	58	583	672
Kronobergs län	26	2	8	3	1	4	92	17	2	154	4	28	31	274	318
Kalmar län	63	19	29	79	27	16	173	72	6	468	10	56	41	591	667
Gotlands län	21	9	13	14	21	8	40	26	7	149	14	17	10	128	161
Blekinge län	14	4	8	13	2	6	96	30	2	173	5	18	35	261	293
Skåne län	225	8	33	44	18	24	467	87	15	895	68	141	213	1215	1455
Hallands län	67	11	9	39	14	13	170	79	7	400	11	54	58	643	735
Västragötalands län	394	32	56	96	28	56	750	188	41	1555	55	334	360	2065	2506
Värmlands län	56	10	8	12	9	9	152	39	6	297	6	57	37	424	496
Örebro län	59	2	7	11	7	10	115	24	4	236	1	45	48	410	480
Västmanlands län	26	1	5	12	2	6	104	24	7	185	7	31	41	341	396
Dalarnas län	122	113	18	47	83	15	231	130	17	753	5	93	85	871	991
Gävleborgs län	61	4	8	15	4	7	137	60	8	301	5	58	58	455	532
Västernorrlands län	68	4	6	15	3	7	161	45	8	306	26	57	36	420	479
Jämtlands län	63	59	7	17	44	12	101	119	13	403	15	49	51	417	485
Västerbottens län	54	9	12	17	12	9	157	53	11	314	40	76	33	379	469
Norrbottnens län	65	9	8	4	6	13	149	53	17	299	51	54	37	339	419

Källa: TDB.

Anm. De celler som har 200 intervjuer eller mer till grund för statistiken är gulmarkerade.

Bilaga 2. Källor

I den här bilagan redovisas information om de statistikkällor som använts i rapporten. Uppgifterna som presenteras är huvudsakligen hämtad från officiell dokumentation över undersökningarna, se referenslista. De punkter som beaktas är:

- Historik
- Variabler
- Population
- Insamlingsmetod
- Bortfall
- Särskilda begränsningar

Under *historik* presenteras eventuella ägar- och produktionsbolagsbyten, samt förändringar av undersökningen.

Med *variabler* menas vilken typ av uppgifter som går att hämta från undersökningen. Under denna punkt redovisas i de flesta fall endast ett urval av uppgifterna som finns i undersökningen, med fokus på uppgifter som är relaterbara till turism.

Under *population* redovisas vilka typer av företag eller vilka personer som ingår i undersökningen.

Under *insamlingsmetod* redovisas hur uppgifter från den givna populationen samlas in.

Bortfall avser transportföretag som inte lämnat in uppgifter om resenärer, boendeanläggningar som inte lämnat in uppgifter om gästnätter samt intervjupersoner som vägrat delta i en given urvalsundersökning. Överhuvudtaget är det viktigt att hålla reda på bortfallet, eftersom det påverkar resultaten från undersökningarna. För urvalsundersökningarna redovisas under denna punkt antalet intervjuade personer och antalet personer som vägrat delta i undersökningen⁵⁵ under år 2003, alternativt det sista året undersökningen pågick. En vägransandel har även beräknats och grunden till beräkningen av vägransandelen är antalet intervjuade personer sammanslaget med antalet personer som vägrat delta i undersökningen. Vägransandelen som presenteras är andelen av dessa personer som vägrat delta i undersökningen. I officiella uppgifter från de ansvariga till undersökningen är det möjligt att vägransandelen beräknats på annorlunda sätt, men för att skapa en större enhetlighet i redovisningen av källornas vägransandel har denna metod valts att användas för samtliga urvalsundersökningar.

⁵⁵ Om legalt bortfall redovisats, till exempel språkproblem, tidsbrist, sjukdom osv. har de exkluderats från antalet personer som vägrat delta i undersökningen.

Bilaga 2

Under *särskilda begränsningar* kommenteras källorna utifrån eventuella tekniska begränsningar när det gäller möjligheterna att studera turism.

Flyg

SIKA är ansvarig myndighet för den officiella statistiken över luftfart och Luftfartsverket sammanställer och publicerar den.

Historik

Luftfartsverket ansvarade för, sammanställde och publicerade den officiella statistiken över luftfart fram till och med 1994. Sedan 1995 är SIKA statistikansvarig myndighet, men Luftfartsverket har fortsatt att sammanställa och publicera den.

Variabler

- Landningar
- Passagerare
- Inrikes och utrikes resor

Population

Undersökningen omfattar 42 svenska flygplatser. Flygtrafik som inte är knuten till någon flygplats, till exempel sjöflyg eller helikopter till fjälls och i skärgården ingår inte i statistiken.

Urvalsmetod

Rapporteringen av flygtrafikdata sker kontinuerligt från fakturerings- och statistiksystem som samtliga av Luftfartsverkets flygplatser är knutna till. Från kommunala och privata flygplatserna sker inrapportering månadsvis på särskilda blanketter.

Bortfall

Bortfallet är mycket litet enligt Luftfartsverket. Vissa uppdateringar har skett på siffror som tidigare publicerats, på grund av mindre felaktigheter i siffrorna.

Särskilda begränsningar

Ett problem med Luftfartsverkets statistik över flygpassagerare är att varje del av resan, när flygbyte skett eller när passageraren stiger ur flygplanet på en mellanlandning för att sedan kliva på samma eller ett annat flygplan, räknas som en flygresa. Dessutom går det inte att urskilja mellan vilka flygplatser resorna ägt rum, om det varit av- eller returreisa eller om det förekommit transfereringar på resan. Ovanstående gör det svårt att relatera statistiken till turism. Det går inte heller att skilja på svenska och utländska passagerare. Dessutom saknas uppgifter om flygresor som inte är knutna till någon flygplats.

Tåg

Ansvarig myndighet för statistik över bantrafik är SIKa och Banverket sammanställer och publicerar den.

Historik

Ursprunget till statistiken över bantrafik är en sammanställning över den officiella järnvägsstatistiken, som Statens järnvägar (SJ) ansvarade för och publicerade fram till och med 1992. År 1993 tog SIKa över som ansvarig myndighet, men SJ fortsatte att sammanställa och publicera statistiken. Sedan 1998 har SIKa i samarbete med Banverket sammanställt och publicerat järnvägsstatistiken. Under år 2000 omarbetades denna statistik till att omfatta all bantrafik, vilket förutom tågtrafiken även omfattar till exempel tunnelbanetrafiken.

Variabler

- Antal resor
- Trafikarbete

Population

- Företag som bedriver järnvägs-, spårvägs- och tunnelbanetrafik eller angränsande verksamhet.
- Länstrafikhuvudmän.

Insamlingsmetod

Uppgifterna samlas in på särskilda blanketter en gång per kvartal.

Bortfall

Bortfallet består av enskilda variabler vid insamlandet av uppgifter från trafikutövarna. Effekten av bortfallet är enligt Banverket mycket litet.

Särskilda begränsningar

För att koppla Banverkets uppgifter över passagerare på det svenska bannätet till turistresor är det av intresse att kunna urskilja det långväga resandet, det vill säga resor längre än 10 mil. Denna avgränsning är tyvärr svår att göra för dessa uppgifter och därför har uppgifter från SJ använts istället i den här rapporten.

När det gäller statistiken från SJ över tågtrafiken innebär avreglering av tågmarknaden som började gälla 1988, att SJs statistik inte omfattar all tågtrafik i Sverige. Avregleringen fick emellertid en betydande effekt först från och med år 2000, då Tågkompaniet tog över natttrafiken till Norrland. Avregleringen har enligt SJ haft mycket liten effekt på statistiken över antalet passagerare, däremot syns en nedgång i siffrorna över antalet personkilometer. Detta på grund av de långa avstånden för norrlandstrafiken.

Bilaga 2

I SJs statistik över passagerare går det inte att urskilja svensk och utländska resenärer.

Buss

För närvarande finns ingen samlad produktionsstatistik över långväga bussresor. SIKA har i samarbete med Bussbranschens riksförbund aviserat att en undersökning kommer att genomföras för att få produktionsdata över volymen bussresor. Första undersökningen genomförs för 2004 års långväga bussresor.

Färja

SCB samlar in färjestatistik från svenska hamnar på uppdrag av SIKA.⁵⁶

Historik

Före 1960 genomfördes undersökningen av Kommerskollegium och därefter av SCB. Sedan 1995 ansvarar SIKA för statistiken medan SCB samlar in den. Hur statistiken samlas in regleras från och med 1996 av ett EU-direktiv⁵⁷ med avseende på gods- och passagerarbefordran till sjöss.

Variabler

- Passagerare

Population

I populationen ingår cirka 150 svenska hamnar och lastplatser. Rena fiskehamnarna har inte ingått i undersökningen. Dessutom ingår inte fartyg som endast seglar på inre vattenvägar eller i nära anslutning till skyddade vatten samt fartyg som anlöper hamnar för bunkring och proviantering.

Insamlingsmetod

Uppgifter om sjöfart lämnas in via blanketter eller via elektroniska enkäter. Dessutom lämnar vissa hamnar in uppgifter direkt ur sitt datasystem i ett överenskommet format. Uppgifterna lämnas vanligen per anlop. För färjor och fartyg i linjetrafik lämnas uppgifter aggregerat per månad. Rapportering till SCB sker kvartalsvis.

Bortfall

Bortfallet består enligt SCB av enstaka fartygsanlop.

⁵⁶ Företaget Shippax publicerar också fartygsstatistik. Till skillnad mot SCB så har Shippax även fartygsstatistik för linjer som inte anlöper Svenska hamnar.

⁵⁷ Direktiv 95/64/EG.

Särskilda begränsningar

Färja är ofta ett sekundärt färdmedel på resor och i statistiken går det inte att avgöra ifall det varit en av- eller returresa. Dessutom går det inte att separera utländska och svenska resenärer i statistiken. Ovanstående gör det svårt att relatera SIKAs färjestatistik till turism.

Hotell, stuga och vandrarhem

På uppdrag av Turistdelegationen utför Statistiska centralbyrån (SCB) insamlingen av data från anläggningstyperna hotell, stugbyar och vandrarhem.

Historik

SCB har producerat den officiella inkvarteringsstatistiken sedan 1978, på uppdrag av Sveriges Turistråd 1978-1992, Styrelsen för Sverige bilden 1992-1995 och Turistdelegationen sedan 1995.

En rad förändringar har skett av innehållet i Inkvarteringsstatistiken för hotell, stugbyar och vandrarhem. Här nedan följer de viktigaste förändringarna.

- Inkvarteringsstatistiken startade 1976.
- Maj 1977 ändrades antalet gäster per hemland till antalet nätter per hemland.
- 1988 började statistik för hotell samlas in på fyra målgrupper: Affärsresenär, konferensgäst, grupper och fritidsresenärer.
- 1994 gjordes en komplettering av underlaget för statistiken med 150 anläggningar, huvudsakligen konferensanläggningar.
- 1995 utökades antalet hemländer från 15 till 25
- 1997 utökades antalet hemländer från 25 till 33 och variabeln logiintäkt exklusive moms och frukost lades till.
- 2002 skapades en kategori för vandrarhem som inte är anslutna till Sveriges turistförening (STF) och ca 250 anläggningar blev vandrarhem istället för hotell.

Variabler

- Gästnätter
- Hemland
- Pris
- Restyp (endast för hotell)
- Kapacitet

Population

Insamlingen av data utförs av SCB för de anläggningar som uppfyller följande krav:

Bilaga 2

- Hotell med en boendekapacitet på minst fem rum eller nio bäddar.
- STF-anslutna vandrarhem, oavsett boendekapacitet.
- Vandrarhem som inte är anslutna till STF med en boendekapacitet på minst fem rum eller nio bäddar.
- Stugor/stugbyar med minst fem stugor eller 20 bäddar

Insamlingsmetod

Inkvarteringsstatistiken för hotell, stugbyar och vandrarhem samlas in månadsvis via postala enkäter, eller elektroniskt via bokningssystemet.

Bortfall

Svarsfrekvensen i statistiken från SCB år 2003 var 75 procent vilket motsvarar 88 procent av boendekapaciteten. Nedan följer en mer detaljerad redovisning över bortfallet.

Tabell 13. Absoluta och vägda svarsfrekvenser (%) efter anläggningstyp och län 2003

	Hotell		Stugbyar		Vandrarhem		Totalt	
	Absolut	Vägd	Absolut	Vägd	Absolut	Vägd	Absolut	Vägd
Stockholm	87	96	92	94	83	87	87	95
Uppsala	78	91	85	80	100	100	81	91
Södermanland	86	93	79	89
Östergötland	74	90	71	81	79	79	75	88
Jönköping	81	95	75	88	83	87	81	94
Kronoberg	60	79	64	79
Kalmar	75	89	63	48	79	84	75	80
Gotland	90	94	98	98	68	67	85	89
Blekinge	71	91	73	87
Skåne	72	88	78	93	84	85	75	88
Halland	68	76	72	77
Västra Götaland	77	92	70	83	78	71	77	90
Värmland	66	85	57	71	89	94	70	82
Örebro	78	94	82	95
Västmanland	72	87	77	89
Dalarna	73	85	64	94	85	88	74	90
Gävleborg	70	87	63	91	89	86	74	87
Västernorrland	61	84	78	80	93	94	67	85
Jämtland	57	74	39	62	93	93	58	71
Västerbotten	71	86	57	71	86	88	69	83
Norrbottn	77	93	67	80	97	98	77	89
Hela riket	75	90	64	82	83	84	75	88

Källa: Turistdelegationen/SCB.

Anm: Absoluta tal är andelen av anläggningarna och vägda tal är andelen av boendekapaciteten.

.. = Sekretessbelagt på grund av för få i svarande i segmentet.

För anläggningar som inte rapporterat in uppgifter om beläggning skattas den utifrån tidigare lämnade uppgifter från undersökningen, storlek på anläggningen och region.

Särskilda begränsningar

Inkvarteringsstatistiken påverkas till viss del av att det finns en minimigräns på hur små anläggningarna får vara för att ingå i undersökningen. Dessutom kan vissa förändringar över tiden härledas till uppdateringar av anläggningsregistret, vilket kompletteringen 1994 är ett exempel på.

Förmedlade privata stugor och lägenheter

Undersökningen "Förmedlade privata stugor och lägenheter" (SoL) utförs av SCB på uppdrag av Turistdelegationen.

Historik

Undersökningen startade sommaren 2000. Statistiken samlades in som säsongsstatistik till och med år 2002 för perioderna juni till augusti och december till april. Från och med år 2003 samlas uppgifterna in för årets alla månader.

Variabler

- Övernattningar
- Ankomster
- Objektsdygn
- Hyresbelopp
- Hemland

Population

I undersökningen ingår stugor och lägenheter som hyrts ut via yrkesmässig förmedling, men ägs av privatpersoner. Stugan/lägenheten ska vara utrustad för självhushåll.

Insamlingsmetod

Uppgifterna samlas in månadsvis via postala enkäter.

Bortfall

År 2003 skickades 1439 månadsenkäter ut till 141 förmedlare. Av dessa enkäter togs 111 bort på grund av övertäckning. Bland övriga enkäter fanns ett bortfall på 96 stycken, vilket innebär ett bortfall på 7 procent. Ingen bortfallsuppräknning har gjorts för de förmedlare som inte svarat.

I övrigt kan det påpekas att endast objekt som hyrts ut minst en vecka under en månad ingår i redovisningen till undersökningen.

Bilaga 2

Särskilda begränsningar

Att endast objekt som hyrts ut minst en vecka under en månad samt att ingen bortfallsuppräknings gjorts för förmedlare som inte lämnat in uppgifter kan medföra en underskattning mot andra källor.

Camping

Campingstatistiken sammanställs av Sveriges Camping- och Stugföretagares Riksorganisation (SCR) och utförs på uppdrag av Turistdelegationen och SCB.

Historik

Campingstatistiken började samlas in 1984. Insamlingen av statistiken har utförts av SCR 1984-1989, SCB 1990-1991 och SCR sedan 1992.

Uppdragsgivare för campingstatistiken har varit Sveriges Turistråd 1984-1992, Styrelsen för Sverige bilden 1992-1995 och Turistdelegationen sedan 1995.

Variabler

- Campingnätter
- Hemland
- Månad

Population

En campingplats avser varje område som mot ersättning upplåts för tillfällig och/eller säsongvis uppställande av tält, husvagnar eller liknande. Inom en campingplats kan även campingstugor förekomma. I Inkvarteringsstatistiken samlas uppgifter in från samtliga auktoriserade campingplatser och med auktoriserade campingplats menas att campingplatsen har tillstånd att bedriva campingrörelse av hälsovårdsnämnden i kommunen.

Till de enligt ovan framräknade siffrorna läggs också uppgifter från vissa ej auktoriserade campingplatser – Caravan Club (slutna), MHF, vissa företagsanknutna etc. – samt från speciella arrangemang med stora campingvolymerna som till exempel O-ringen. För dessa använder SCR redovisad volym, det vill säga här förekommer ingen bortfallsuppräknings eller dylikt. Kravet för att överhuvudtaget komma med i statistiken är att anläggningen tar betalt av gästen/medlemmen/arbetsgivaren etc.

Insamlingsmetod

Datainsamlingen sker årsvis via postala enkäter, men en gradvis övergång till insamling månadsvis har påbörjats. Vid datainsamling frågas efter antal campingnätter. Antalet campingnätter multipliceras med 3,134 – ett genomsnittstal för antalet personer per husvagn/husbil/stuga/tält – och därmed fastställs antalet gästnätter. Det använda genomsnittstalet är framtaget under åren 1990-1991 då SCB ansvarade för statistiken. För säsongsabonnemang uppskattas

antalet campingnätter till säsongspriset dividerat med ordinarie dygnspris för respektive campingplats.

Bortfall

Från sina medlemmar har SCR 100 procents svarsfrekvens. Dessa svarar för 79 procent av campingbeläggningen. Hur tillförlitlig statistiken är från övriga campingplatser finns det inga uppgifter om. Bland anläggningar som inte är medlemmar i SCR ligger svarsfrekvensen på cirka 80 procent enligt SCR. För bortfallet görs en uppräknings utifrån kända uppgifter om campingplatsens storlek och den genomsnittliga beläggningen för länet.

Särskilda begränsningar

Inkvarteringsstatistikens uppgifter över camping beror till stor del på hur väl dess anläggningsregister stämmer överens med det totala beståndet av campingplatser.

Tabell 14. Antal campinganläggningar per län i SCR:s anläggningsregister

	2001	2002	2003
Stockholms län	38	43	52
Uppsala län	19	19	21
Södermanlands län	19	20	22
Östergötlands län	38	38	43
Jönköpings län	33	33	35
Kronobergs län	34	34	42
Kalmar län	65	64	66
Gotlands län	17	15	16
Blekinge län	25	27	28
Skåne län	63	63	68
Hallands län	42	38	48
Västra Götalands län	131	127	137
Värmlands län	57	57	67
Örebro län	27	27	29
Västmanlands län	17	16	17
Dalarnas län	58	54	63
Gävleborgs län	47	45	66
Västernorrlands län	48	42	64
Jämtlands län	69	55	94
Västerbottens län	65	53	80
Norrbottnens län	74	56	93
Totalt	986	926	1151

Källa: Turistdelegationen/SCR.

Under våren 2003 kontrollerade SCR detta genom att sända ut en förteckning till varje kommun över antalet campingplatser i kommunen. Under denna kontroll framkom det att antalet campingplatser i SCR:s registret inte stämde överens med

Bilaga 2

antalet i respektive kommunregister.⁵⁸ Troligtvis påträffas detta problem även för äldre uppgifter. I tabell 14 kan stora förändringar av antalet campingplatser utläsas mellan åren 2001, 2002 och 2003.

Den nationella resundersökningen

Den nationella resundersökningen (RES) kartlade resande och förflyttning i och utanför trafikmiljö och var en efterföljare till Riks-RVU. Både RES och Riks-RVU innehåller dels uppgifter om mätdagsförflyttningar (mätdagsdelen) och dels uppgifter om långväga resor (långväga delen). Mätdagsdelens uppgifter avser alla förflyttningar, oavsett längd, som personerna genomfört under ett för varje person specifikt mätdygn. Långväga delen avser uppgifter om resor 10 mil eller längre för en 30-dagarsperiod samt uppgifter om resor 30 mil eller längre för en 60-dagarsperiod. Dessutom innehåller RES uppgifter om resor kortare än 10 mil enkel väg till grannländer för en 30-dagarsperiod (gränspassageresor).

Historik

RES genomfördes under åren 1999 till 2001 av SCB på uppdrag av SIKA och var en efterföljare till Riks-RVU (1994-1998) som även den innehåller resestatistik. När RES utvecklades behölls jämförbarheten i stora drag med Riks-RVU, men vissa skillnader i kartläggningen av resorna genomfördes. Detta kan påverka jämförelsen mellan uppgifterna i de olika undersökningarna, men när det gäller volymen resor i den långväga delen verkar dessa förändringar inte ha så stor effekt.

Variabler

- Färd sätt
- Färdlängd
- Ärende
- Start- och målpunkt
- Tidpunkt
- Övernattningar (endast RES)
- Kön
- Ålder
- Sysselsättning

Population

Undersökningen riktade sig till alla folkbokförda personer boendes i Sverige i åldersintervallet 6 – 84 år.

⁵⁸ Antalet campingplatser i 2004 års register är på grund av kontrollen under våren 2003 färre än i 2003 års register.

Insamlingsmetod

Urvalet skedde slumpmässigt via "Registret över totalbefolkningen" (RTB). Cirka 6000 intervjuer utfördes per år under perioden 1999 till 2001. För att förbereda intervjupersonerna för intervju fick de ett introduktionsbrev veckan innan mätdagen med en resedagbok, där de kunde anteckna förflyttningarna de gjort under mätdagen. Intervjutiden var fördelad på följande tider: måndag - torsdag klockan 8-21, fredag klockan 8-20, lördag klockan 9-17, samt söndag klockan 10-14 och 17-21. I normalfallet genomfördes intervjun dagen efter mätdagen. Varje respondent söktes både dagtid och kvällstid via telefon. Om respondenten inte anträffades på den tilltänkta intervjudagen gjordes nya kontaktförsök dagligen upp till sju dagar för varje respondent. Försök att nå varje urvalsperson gjordes både dagtid och kvällstid. I undantagsfall, om respondenten själv tog kontakt, kunde en intervju genomföras mätdagskvällen. I enstaka fall genomfördes intervjun efter den egentliga fältarbetsveckan. Detta skedde när respondenten hörde av sig kort tid efter perioden på sju dagar.

Bortfall

Till RES gjordes 5810 intervjuer år 2001, antalet personer som inte svarade på enkäten var 827 stycken, vilket motsvarar en vägransandelen på 12,5 %.

Särskilda begränsningar

Undersökningens huvudsyfte var inte att studera turistiska resor, men uppgifterna om resor från långväga delen kan i stor utsträckning sägas motsvara turistresor.

När det gäller skillnaderna i insamlingsmetod mellan RES och Riks-RVU innebär det att nivån på resandet mellan 1998 och 1999 inte är direkt jämförbar, men resultaten i undersökningarna tyder inte på några större nivåskillnader för långväga resor.

Luftfartsverkets resvaneundersökning

Marknadsavdelningen vid Luftfartsverket Stockholm-Arlanda flygplats har under ett flertal år låtit genomföra en resvaneundersökning (RVU) bland passagerare som reser från Arlanda. Mätningarna till undersökningen har utförts av ÅF-Infrateknik AB (tidigare ÅF-Trafikkompetens AB)

Huvudsyftet med resvaneundersökningen är att få beslutsunderlag för att utveckla Arlandas linjenät och att identifiera potential för nya direktlinjer från Arlanda. Undersökningen fungerar också som planeringsinstrument i arbetet med att bygga ut Arlanda flygplats. Den ger även underlag för att styra och dimensionera marktransporter till Arlanda.

Bilaga 2

Historik

Undersökningen har pågått sedan 1997. Under årens lopp har vissa frågor tillkommit i undersökningen och i några fall har frågorna utvecklats för att bli mer tydliga.

Variabler

- Ålder
- Kön
- Slutdestination – flygplats
- Flygets avgångstid
- Direktflyg eller byte vid annan flygplats
- Transferflygplatser till slutdestination
- Antal resor till slutdestinationen de senaste 12 månaderna
- Syfte med resan (privatresa, tjänsteresa, tjänsteresa med inslag av privatresa)
- Biljettyp
- Bostadsort
- Antal nätter resenären är borta
- Färdsätt till Arlanda (sista färdsätt)
- Startort – var man startade sin resa till Arlanda
- Antal inrikes flygresor från Arlanda de senaste 12 månaderna
- Antal utrikes flygresor från Arlanda de senaste 12 månaderna
- Hur lång tid innan avgångstid man kom till Arlanda flygplats

Population

Målgruppen är samtliga avresande flygresenärer från Arlanda – såväl inrikes som utrikes. Denna målgruppsdefinition innebär att personer som gör flera resor räknas dubbelt – det är den enskilda resan som ligger till grund för registrering och intervju. En person som blir utlottad till intervju vid flera tillfällen ska således svara om den aktuella resan vid varje tillfälle.

Insamlingsmetod

Intervjuerna har utförts under alla dagar på året de tider flygplatsen varit öppen. Under år 2003 utfördes 88 176 intervjuer, fördelade på 8 847 från inrikesterminalerna och 77 329 från utrikesterminalerna. Intervjuerna med slumpmässigt valda personer har utförts via påplatsintervjuer och planerats efter antalet avgångar från Arlanda. Metoden ger en bra täckning över antalet avresande från Arlanda. Varje intervju har i snitt tagit 2 minuter och 50 sekunder att genomföra. Mediantiden har varit 2 minuter och 30 sekunder.

Bortfall

År 2003 genomfördes 86 176 intervjuer och antalet som vägran var 18 411 personer, vilket ger en vägransandelen på 18 procent. Undersökningen redovisar även ett legalt bortfall som främst har berott på tidsbrist och språkproblem.

Särskilda begränsningar

Eftersom undersökningen endast skett på Arlanda saknas flygtrafik som inte gått via Arlanda. Även uppgifter från personer som endast gjort transfereringar på Arlanda saknas.

På grund av urvalsmetoden är passagerare som gjort transfereringar på Arlanda inte med i undersökningen. Intervjuerna har viktats efter antalet passagerare per flight och kvartal.

Inkommande besökare i Sverige

SCB utförde gränsundersökningen ”Inkommande besökare i Sverige” (IBIS) för ett beställarkonsortium under ledning av Turistdelegationen. Syftet med gränsundersökningen var att få information om de utländska turister som kommer till Sverige.

Historik

IBIS genomfördes under perioden juli 2000 till juni 2003.

Variabler

- Besökarnas hemland
- Främsta syftet med besöket i Sverige – fritidsresa, affärsresa, etc.
- Inreseplats
- Färdsätt vid resan till Sverige
- Huvudsakligt resmål i Sverige
- Vistelsetid
- Övernattningssätt – hotell, vandrarhem, tält, etc.
- Huvudsakligt färdsätt vid resor inom Sverige och –längd (endast för bil)
- Utlägg under vistelsen i Sverige
- Grad av belåtenhet med vistelsen
- Kön
- Ålder
- Utbildning
- Inkomst

Population

Målpopulationen i IBIS var utländska turister i Sverige och som utländsk turist räknas de som bott utanför Sverige de 12 senaste månaderna.

Insamlingsmetod

Under åren som undersökningen genomfördes utfördes mellan 14 000 och 17 000 intervjuer per år. Undersökningen utfördes som påplatsintervjuer vid gräns- och tullpassager för utresan från Sverige, det vill säga vid hamnar, flygplatser och gränsstationer. Vissa mindre utreseplatser har exkluderats från undersökningen

Bilaga 2

som färja från Umeå och Strömstad, flyg från Skavsta och Västerås, tågtrafik till Norge samt vägövergångar mot Norge från Dalarna och norrut.

Bortfall

Bortfallet i IBIS uppgick till cirka 30 procent. Ingen fördelning på bortfallsorsaker som tidsbrist, språksvårigheter och vägran har presenterats. När det gäller bortfallsstudier gjordes ingen systematisk för IBIS, men en sådan var planerad inför en eventuell förlängning av undersökningen.

Särskilda begränsningar

När det gäller IBIS påverkas undersökningen av att inte alla gränspassager som en utländsk turist kan lämna Sverige undersöktes. SCB har uppskattat att valet av mätpunkter representerar minst 90 procent av de inkommande besökarna till Sverige. Dessutom genererar IBIS fler övernattningar än Inkvarteringsstatistiken, vilket förklaras av att undersökningarna skiljer sig avsevärt åt när det gäller metod och population. SCB har påvisat ett antal möjliga felkällor⁵⁹, men effekten av respektive felkälla är okänd. Med tanke på den relativt stora skillnaden som råder mellan IBIS och Inkvarteringsstatistiken bör antalet övernattningar i IBIS tolkas med försiktighet.

Rese- och turistdatabasen

Rese- och turistdatabasen (TDB) utförs av Marknadsfakta Åre AB på uppdrag av Resurs AB och avser att mäta turistresor av personer boende i Sverige. Undersökningen har information om resor fördelade i olika resekategorier. Dessa kategorier är resor inom Sverige och till utlandet, dag- och övernattningsresor⁶⁰, samt arbets- och fritidsresor.

Historik

TDB har bytt ägare och undersökningsbolag vid ett flertal tillfällen sedan starten 1989. Här nedan följer en kort historik över undersökningen.

- 1986 gjorde Sveriges Turistråd undersökningen Marknadsdialogen via Burke Marketing Information (sedermera Infratest Burke numera TNS Gallup Sverige). Den omfattade endast fritidsresor med minst 4 nätter.
- 1989 startades TDB av Turistrådet. Infratest Burke utförde undersökningen.
- 1992 tog Östersunds turism och kongress över ägandet av TDB.

⁵⁹ Se Eriksson, M.

⁶⁰ Definitionen på en dagresa i TDB är att den ska vara minst 10 mil enkel väg eller sträcka sig minst 1 km in i annat land. En övernattningsresa har inte någon restriktion på reslängd, men kräver viss planering av resan från resenärens sida. Ex om intervjupersonen (IP) oplanerat övernattnat hos släkt och vänner så är det inte en övernattningsresa, men om IP i förväg planerade sin övernattning hos släkt och vänner så är det en resa.

- 1994 tog dåvarande Telia (nuvarande Telia Sonera) över ägarskapet av TDB genom bolaget Swedline. Undersökningen flyttades upp till Åre och intervjuprogrammet byttes till Superbase.
- 1997 upphörde Swedline som dotterbolag i Telia Infomedia Respons och verksamheten flyttades över till Telia Info Media Interactive AB (TII). Detta innebar ingen personal eller metodförändring av TDB.
- 1999 tog Resurs över ägandet av TDB och drev undersökningen genom dotterbolaget Marknadsfakta. Ägarbytet innebar inga större förändringar i metod eller personal.
- 2002 slogs Marknadsfakta ihop med det större undersökningsföretaget Marketwatch i Åre. Intervjuprogrammet byttes från Superbase till NIPO. Vissa förändringar i intervjurutiner etc. genomfördes.

När det gäller frågeformuläret till TDB har det till stora delar varit oförändrat sedan 1989, men vissa förändringar har gjorts för att utveckla TDB och anpassa undersökningen till samhällsutvecklingen. Exempel på förändringar är att år 1991 började färja registreras som färdsätt vid utlandsresor, även om färja inte var det huvudsakliga. Dessutom började besökt ort registreras samma år. Tidigare registrerades besökt arbetsmarknadsregion.

För att möjliggöra en granskning av studie- och arbetspendlingsresor infördes frågor om dessa resor år 2002. År 2002 började även uppgifter om samtliga färdsätt på resan registreras och på önskemål av SIKÄ tillkom ytterligare ett antal frågor. Det har även förekommit förändringar i frågorna om respondentens sociodemografiska bakgrund.

Variabler

• Ressyfte	• Övernattningar
• Restyp	• Boendeformer
• Startort	• Utlägg
• Målort	• Ålder
• Bostadsort	• Kön
• Färdsätt	• Utbildningsnivå

Population

Undersökningens målpopulation är samtliga personer i åldrarna 0 – 74 år, som är boende i Sverige och har fast telefonabonnemang.

Insamlingsmetod

Undersökningen utförs som via telefon där urvalet ska betraktas som ett tvåstegsurval. Urvalsprocessen startar genom att telefonnummer till ett antal hushåll i Sverige genereras slumpmässigt. Från varje hushåll som rings upp intervjuas en slumpmässigt vald person. Detta betyder att urvalet av hushåll väljs med lika sannolikhet och personerna med en urvalssannolikhet som är omvänt proportionell mot antalet hushållsmedlemmar.

Bilaga 2

När det gäller dokumentationen över urvalshanteringen är den tyvärr inte fullständig. För tiden 1989-1993 finns ingen tillgänglig dokumentation över vilken urvalsmetod som nyttjats vid TDB-undersökningen. Sedan 1994 har Random Digit Dailing (RDD) använts som urvalsmetod, vilket innebär att urvalet utgått från ett obundet slumpmässigt urval (OSU) av hushåll i Sverige, med fast telefonabonnemang. Därefter har de två sista siffrorna slumpats om i urvalet för att kunna generera upp fler urval ur samma telefonnummerurval. Under resmånaderna februari och mars 1996, samt under perioden maj 1996 till juli 1997 frångicks detta system och OSU utan RDD användes.

Varje månad intervjuas 2 000 svenskar i åldrarna 0-74 år, det vill säga 24 000 intervjuer per år. Intervjuerna avser resor under föregående månad, med undantag för juli månad. Under juli utförs inga intervjuer. Istället genomförs dubbelt så många intervjuer under augusti månad. Fram till och med 1994 intervjuades ett urval på 4 000 personer i augusti om sina resor både under juni och under juli månad. Sedan 1995 har detta dock ändrats så att 2 000 av intervjuerna i augusti är om resorna gjorda under juni månad och 2 000 om resorna gjorda under juli månad.

Varje telefonnummer rings upp vid minst åtta olika tillfällen på varierande klockslag innan ytterligare kontaktförsök på numret avbryts. Intervjuerna utförs på söndagar mellan 15:00 och 21:00, samt måndag till torsdag mellan 16:30 och 21:00. Under storhelger sker normalt inga intervjuer på grund av att många är bortresta.

Den genomsnittliga tiden för en intervju var 8 minuter under åren 2002 och 2003. Av intervjuerna var 99 procent kortare än 21 minuter och den längsta intervjutiden var 1 timme. När intervjupersonen gjort många resor och intervjutiden drar ut på tiden ökar risken för avbrutna intervjuer, vilket är ett systematiskt dolt fel som är svårt att undvika vid denna typ av undersökningar.

Bortfall

Bortfallet i TDB består av personer som vägrat delta i undersökningen, språksvårigheter, personer som inte gått att nå, osv. Tyvärr har till den här rapporten inga uppgifter om bortfall för år 2003 lämnats ut.

Särskilda begränsningar

Huvudsyftet med TDB är att mäta svenskarnas turistresor, urvalsmetoden innebär emellertid att hushåll som saknar fast telefonabonnemang inte ingår i undersökningen.

Bilaga 3. Huvudsakligt färd sätt för TDB

Till TDB används följande kriterier för att bestämma det huvudsakliga färd sättet:

- Om intervjupersonen har använt olika transportmedel vid avresa och hemresa anges det färd sätt som användes vid avresan.
- Om intervjupersonen har använt sig av fler transportmedel väljs det färd sätt som använts under längst sträcka.
- Om flera färd sätt nyttjats lika lång sträcka väljs det färd sätt som nyttjats längst tid.
- Om intervjupersonen har varit på cykelsemester på till exempel Öland, men har åkt bil till Öland, registreras bil som det huvudsakliga transportmedel. Cykling räknas i detta fall som en aktivitet, det vill säga syftet med resan. Det väsentliga är hur intervjupersonen transporterar sig mellan de olika regionerna.

För att illustrera denna uppdelning ges följande exempel: Vid en resa med bil från exempelvis Gävle till Stockholm och sedan med flyg från Stockholm till Malmö, räknas flyg som huvudsakligt färd sätt och bil som övrigt färd sätt.

Korriger ing för färd sätten flyg och tåg

Det har funnits vissa problem med frågeformuläret till TDB för bland annat huvudsakligt färd sätt, vilket ledde till att frågeformuläret förtydligades september 2003. Problemet har varit mest påtagligt för flyg och tåg. Till denna rapport har därför följande korriger ingar genomför ts för resor från och med 2002.

- Om flyg angetts som något färd sätt på resan, kodas flyg som huvudsakligt färd sätt.
- När flyg ej angetts som färd sätt, men tåg angetts som färd sätt kodas tåg som huvudsakligt färd sätt.

Huruvida nämnda korriger ingar görs vid officiella datauttaget från TDB är oklart.

ETOUR - European Tourism Research Institute
Mittuniversitetet, 831 25 Östersund
Tel 063-19 58 00, Fax 063-19 58 10
E-mail info@etour.se
www.etour.se

ISSN 1404-6040